

Γιώργος Ε. ΡΟΔΟΛΑΚΗΣ

## Η ναυτική νομοθεσία της Ύδρας (1803-1818)

Τα «Θεσπίσματα», οι «Πολιτικοί και Θαλασσοεμπορικοί νόμοι»,  
 οι «Θαλασσοεμπορικοί νόμοι»

Η Ύδρα, παράλληλα με τη συμβολή της στη ναυτιλία πριν από την επανάσταση του 1821 και στον αγώνα στη θάλασσα κατά τη διάρκειά της, έχει και τη δόξα που μας κληρονόμησε γραφτό ναυτικό δίκαιο, η πρώτη και σχεδόν η μοναδική στον ελληνικό χώρο. Τα σχετικά νομοθετήματα, η ιστορία τους, τα προβλήματα που παρουσιάζουν, ειδικότερα σχετικά με τη χρονολόγησή τους και με το περιεχόμενό τους, οι σχέσεις μεταξύ τους, η χειρόγραφη παράδοσή τους και τέλος η «έκδοσή» τους από τα χειρόγραφα αποτελούν το αντικείμενο της παρούσας εργασίας.

### I

Αρχίζοντας ο 19ος αιώνας βρίσκει την Ύδρα στη μεγάλη ακμή της ναυτιλίας της, ενώ τελειώνοντας η δεύτερη δεκαετία του το νησί μαστίζεται από οικονομική κρίση. Οι λόγοι είναι γνωστοί και συνοψίζονται στο ότι, με την ειρήνη που επικράτησε στην Ευρώπη με το τέλος των Ναπολεόντειων πολέμων και την οικονομική και ναυτιλιακή άνοδο των ευρωπαϊκών χωρών που ακολουθεί, τα υπερκέρδη της υδραϊκής ναυτιλίας περιορίστηκαν σε μεγάλο βαθμό.

Την ίδια περίοδο συμβαίνει ένα γεγονός με σημαντικές συνέπειες για το νησί. Ο Τούρκος αρχιναύαρχος διορίζει Διοικητή (μπάς κοτζάμπαση) το Γεώργιο Βούλγαρη (1η Δεκεμβρίου 1802), ως ανταμοιβή του για τις πολλές υπηρεσίες που προσέφερε προσωπικά σ' αυτό τον ίδιο αλλά και στο στόλο. Ο δυναμικός και πιστός στις τούρκικες αρχές «καπετάν Γεώργης», όπως συνήθως τον αποκαλούν, επιβάλλει ως Διοικητής την ηρεμία στην Ύδρα και στην ευρύτερη περιοχή –ήταν άλλωστε ένας από τους λόγους του διορισμού του. Μετά το θάνατό του Βούλγαρη (23-8-1812) διορίζεται Διοικητής (στις 16-11-1812) ο ηπιότερος Νικόλας Κοκοβίλας





και παραμένει μέχρι την έναρξη της επανάστασης του '21 στο νησί (27 Μαρτίου 1821).

Αμέσως σχεδόν με τον ερχομό του Βούλγαρη χρονολογείται (20 Ιανουαρίου 1803) το πρώτο νομοθέτημα, τα «Θεσπίσματα», όχι όμως και το μοναδικό, αφού τα επόμενα χρόνια (1803-1820) σημειώνεται πλουσιότερη νομοθετική παραγωγή. Αριθμούμε περισσότερα από μία δωδεκάδα κείμενα, στα οποία δίνεται η γενική ονομασία «νομοθετήματα», μολονότι άλλα είναι στην κυριολεξία νομοθετήματα, όπως τα πρώτα «Θεσπίσματα» και οι μεταγενέστεροι ναυτεμπορικοί νόμοι και άλλα αποτελούν απλές κοινοτικές αποφάσεις. Όσον αφορά την ειδικότερη ονομασία που έχει το καθένα, ακολουθείται εκείνη που τους έχει δοθεί από τον εκδότη τους Αντώνιο Λιγνό<sup>1</sup>. Σε μερικά όμως κρίνεται πως πρέπει ν' αλλάξει και να τους δοθεί ονομασία περισσότερο πρόσφορη.

Τα νομοθετήματα που αναφέραμε, είναι τα ακόλουθα:

α) Σε μία πρώτη και σπουδαιότερη ομάδα, μπορούμε να κατατάξουμε τρία νομοθετήματα, «κωδικοποιήσεις» (με την ευρύτερη έννοια του όρου) εθιμικών κανόνων και κανόνων θετού δικαίου που αφορούν το ναυτικό δίκαιο ιδιαίτερα, το 1803-1804 και το 1818. Οι κωδικοποιήσεις αυτές, που είναι τα «Θεσπίσματα» (στη συνέχεια: Θ), της 20ης Ιανουαρίου του 1803, οι «Πολιτικοί και Θαλασσοεμπορικοί νόμοι» (στη συνέχεια: ΠκΘΝ), πιθανόν της 1ης Μαΐου 1808, και οι «Θαλασσοεμπορικοί νόμοι» (στη συνέχεια: ΘΝ), της 1ης Μαΐου 1818, αποτελούν όπως ειπώθηκε το αντικείμενο της παρούσας.

β) Μερικά νομοθετήματα ρυθμίζουν τελωνειακά και φορολογικά θέματα, όπως ο «Τελωνειακός νόμος» του Φεβρουαρίου του 1809, ο «Φορολογικός νόμος» της 21ης Μαρτίου 1810 και ο «Φορολογικός νόμος» της 1ης Δεκεμβρίου 1820 (κοινοτική απόφαση για την πληρωμή του κουμερκίου)<sup>2</sup>.

γ) Μία άλλη ομάδα αποτελούν κοινοτικές αποφάσεις, όλες του 1819, που ρυθμίζουν: α) τη διατίμηση προϊόντων, όπως τη «διατίμηση των μεταξουργικών προϊόντων», τη «διατίμηση των υποδημάτων», την «αμοιβή των ραφτάδων» και β) θέματα συντεχνιών, όπως τα σχετικά με τη «συ-

1. Ο Α. Λιγνός, πρώτος συγκέντρωσε και δημοσίεψε στο σύνολό τους τα εν λόγω νομοθετήματα. Βλ. Α. Λιγνός, *Ιστορία της Νήσου Ύδρας* (στη συνέχεια: Λιγνός, *Ιστορία*), 1 (1946), 247 επ. Βέβαια, ο Λιγνός δεν είναι ο μόνος ούτε ο πρώτος που δημοσίεψε νομοθετήματα της Ύδρας, αλλά στην *Ιστορία* του τα βρίσκουμε συγκεντρωμένα. Τα περισσότερα από αυτά δημοσιεύονται πρώτα στο «Αρχαίον της Κοινότητος Ύδρας» (στον αντίστοιχο με τη χρονολογία του καθενός τόμο και σελίδα) και ξαναδημοσιεύονται μαζί με άλλα στην *Ιστορία*. Βλ. «Αρχαίον της Κοινότητος Ύδρας», δημοσιευόμενον υπό Αντωνίου Δ. Λιγνού (στη συνέχεια: ΑΚΥ), 1-16, Πειραιάς 1921-1932.

2. Βλ. αντίστοιχα ΑΚΥ, 2, 435-437, ΑΚΥ, 4, 18-21 και ΑΚΥ, 6, 441-442.





ντεχνία των ραφτάδων» και τη «συντεχνία των καλαφατάδων»<sup>3</sup> και τέλος,

δ) Ένα ιδιότυπο αλλά όχι ασυνήθιστο κατά την τουρκοκρατία θέσπισμα, της 1ης Αυγούστου 1812, απαγορεύει τη χρήση πολυτελών ενδυμάτων<sup>4</sup>.

Η πληθώρα των νομοθετημάτων δεν σημαίνει ότι πριν από τον ερχομό του Βούλγαρη οι έννομες σχέσεις δεν ρυθμιζόνταν από εθιμικούς κανόνες και πιθανόν από θετές διατάξεις δικαίου, αλλά ότι μετά από τότε η οποιαδήποτε ρύθμιση, απόφαση, νομοθέτημα κ.λπ. καταρτίζεται εγγράφως.

Μία μαρτυρία για κάποια παλαιότερη κωδικοποίηση δίνει ο Γεώργιος Δ. Κριεζής στην Ιστορία του<sup>5</sup>, ο οποίος αναφέρει ότι το 1740 συστήθηκε μία πενταμελής επιτροπή, από εκείνους που γνώριζαν πάρα πολύ καλά τα σχετικά με τα ναυτικά, για να συντάξουν γραφτούς νόμους. Δύσκολα όμως μπορεί να αποδειχτεί το παραπάνω και πουθενά αλλού δε βρίσκουμε κάποια σχετική αναφορά. Ούτε βέβαια μπορεί να υπονοεί αυτούς, τους πριν από ογδόντα σχεδόν χρόνια νόμους η γενική και αόριστη αναφορά «προγονιαίως εύρομεν δικαίους» στον πρόλογο των ΠκΘΝ.

Το σημαντικό συνεπώς γεγονός τώρα πια είναι ότι, όσον αφορά το ναυτικό δίκαιο, επικρατεί το γραφτό δίκαιο<sup>6</sup>. Αυτό εξηγείται από τη νέα οργάνωση της Διοίκησης, που έφερε η διοίκηση του Βούλγαρη. Οργάνωση που αποδεικνύει ότι η Ύδρα απέκτησε στην ουσία διοικητική αυτοτέλεια, σε σχέση με την κεντρική τουρκική εξουσία. Η θεσπισμένη ο-

3. Βλ. αντίστοιχα: Κοινοτική απόφαση από 20 Αυγούστου 1819 «Πρὸς τοὺς καζάζηδες τῆς πολιτείας ταύτης», ΑΚΥ, 6, 221-222· κοινοτική απόφαση από 20 Αυγούστου 1819 «Πρὸς τοὺς ράπτας τῆς πολιτείας ταύτης», ΑΚΥ, 6, 222-223· κοινοτική απόφαση από 25 Αυγούστου 1819 «Πρὸς τοὺς ράπτας τῆς πολιτείας ταύτης», ΑΚΥ, 6, 223-224· κοινοτική απόφαση από 22 Σεπτεμβρίου 1819 «Πρὸς τοὺς παπουτζήδες καὶ κουντουράδες τῆς πολιτείας ταύτης ΑΚΥ, 6, 243-244· κοινοτική απόφαση από 27 Δεκεμβρίου 1819 προς το «Συνάφι τῶν καλαφατῶν», ΑΚΥ, 6, 291-292.

4. Βλ. ΑΚΥ, 4, 262-263. Πολλά παρόμοια θεσπίσματα συναντάμε κατά την τουρκοκρατία. Βλ. ενδεικτικά τα λήμματα με αριθμό 238, 367, 631, 948, 968 στο Δ. Σ. Γκίνης, *Περίγραμμα Ιστορίας του μεταβυζαντινού δικαίου*. «Πραγματεῖαι τῆς Ακαδημίας Αθηνῶν τ. 26» (στη συνέχεια: Γκίνης, *Περίγραμμα*), Αθήνα 1966.

5. Γ. Δ. Κριεζής, *Ιστορία τῆς νήσου Ὑδρας προ τῆς (ελληνικῆς) ἐπαναστάσεως τοῦ 1821* (στη συνέχεια: Κριεζής, *Ιστορία*), Πάτρα 1860, 71: «Προϊόντος τοῦ χρόνου ἐσυστήθη τῷ 1740, πενταμελής ἐπιτροπή ἐκ τῶν εἰδημονεστέρων, ἤτοι τοῦ Παππά Ἰωάννου Τρεχάτου Οἰκονόμου, Παππά Ἀντωνίου Κριεζή, Σκευοφύλακος, Ἀναγνώστου Ἀναστ. Γκίκα, Λαζάρου Κοκκίνη καὶ Λαζάρου Χ. Δρένια, οἵτινες ὄντες καὶ γείτονες Κεφαλαίουχοι, διὸ ὠνομάσθησαν Συναλλάκαι (Καμβιαδόροι) συνέταξαν καὶ γραφτοὺς νόμους, ἀλλ' ἀτελεῖς.»

6. Νομοθετήματα, με την έννοια που τους δόσαμε παραπάνω, που να ρυθμίζουν σχέσεις αστικού δικαίου, δεγ έχουμε στην Ύδρα. Το αστικό δίκαιο ρυθμίζεται από εθιμικούς κανόνες που έχουν ως βάση το Βυζαντινό δίκαιο όπως διαμορφώθηκε κατά την τουρκοκρατία. Βλ. Ἰωάννης Π. Κίσκηρας, *Το αστικὸν δίκαιον τῆς Ὑδρας*, Αθήνα 1961.





παρξη κατά την ίδια εποχή «κοινού καγκελλάριου και κοινού καγκελλάριου της ελληνικής και ιταλικής διαλέκτου», αποδεικνύει και την οργανωμένη γραμματειακή υποστήριξη της διοίκησης.

Η περισσότερο λεπτομερειακή και σε βάθος εξέταση των «νομοθετημάτων», που απαριθμήσαμε παραπάνω, οδηγεί στη διαπίστωση ότι όλα εμφανίζουν τα γενικά χαρακτηριστικά ενός τυπικού (διαχρονικά) νομοθετικού κειμένου: Περιέχουν ένα Πρόλογο, το κυρίως Κείμενο δηλαδή τα άρθρα του νόμου και έναν Επίλογο.

Ο Πρόλογος μπορεί να είναι λιγόλογος και να ενώνεται κατά κάποιο τρόπο με την επικεφαλίδα, όπως στους ΘΝ, μπορεί όμως να είναι μακροσκελέστερος, όπως στα Θ και στους ΠκΘΝ.

Στον Πρόλογο, αναφέρονται και περιγράφονται οι λόγοι που οδήγησαν στη θέσπιση του νόμου, απαριθμούνται οι νομοθέτες και συχνά περιέχεται δέσμευση και υπόσχεση για την τήρησή τους. Βλέπουμε έτσι να αναφέρονται ως αιτία νομοθετικής ρύθμισης κατ' επανάληψη «αι αταξίαι», που ήρθαν σαν επακόλουθο πολέμων αλλά και άλλων γεγονότων (στα Θ και στον Τελωνιακό Νόμο του 1809), «διά τας αταξίας και καταχρήσεις» (στις κοινοτικές αποφάσεις του 1819 που ρυθμίζουν τη διατίμηση προϊόντων και θέματα συντεχνιών), «και καιρικά περιστάσεις» (στο Φορολογικό νόμο του 1810 και στους ΠκΘΝ). Οι νόμοι δηλώνεται με έμφαση ότι θεσπίζονται «διά να σωζέται η ευσταξία και η καλή διοίκηση» (Θ), «διά το καλόν και την ευσταξίαν πάντος του λαού» (ΠκΘΝ).

Ως νομοθέτες εμφανίζονται συνήθως ο Διοικητής (ο Βούλγαρης και μετέπειτα ο Κοκοβίλας) μαζί με τους προεστούς ή τους σύντυχους. Στα σπουδαιότερα όμως νομοθετήματα αναφέρεται η σύμπραξη και άλλων κοινωνικών και οικονομικών ομάδων. Οι «καμπιαδόροι και οι παρτζινεβέλοι και οι καπεταναίοι» στα Θ, με κοινή σκέψη και απόφαση «πάντων ημών των υπογεγραμμένων προυχόντων» στους ΠκΘΝ. Στις κοινοτικές αποφάσεις του 1819 ως νομοθέτης εμφανίζεται η «πολιτική διοίκησις» και υπογράφουν οι προεστώτες.

Οι Νομοθέτες, τέλος, δεσμεύονται να φυλάνε και να εφαρμόζουν απαρσάλευτα τους νόμους που θεσπίζουν και υπόσχονται να θυσιάσουν και τη ζωή τους ακόμα, ώστε να παραμείνουν αιώνια ακλόνητοι (ΠκΘΝ).

Το Κείμενο του νόμου χωρίζεται σε άρθρα, που κατά κανόνα αριθμούνται. Τα άρθρα ονομάζονται «κεφάλαια» στα Θ, στον Τελωνιακό νόμο του 1809 και στο Φορολογικό νόμο του 1810, «νόμοι» αλλά και «άρθρα» στους ΠκΘΝ. Το μέγεθος ενός νομοθετήματος εξαρτάται βέβαια από τα θέματα που ρυθμίζει. Οι ΠκΘΝ πάντως αποτελούν το μακροσκελέστερο νομοθετικό κείμενο της Ύδρας (έχει 65 άρθρα). Όλα τα κείμενα είναι γραμμένα στα ελληνικά. Μόνο οι ΘΝ είναι γραμμένοι σε δίγλωσσο κείμενο, ελληνικό και ιταλικό, το οποίο είναι εμφανώς μετά-





φραση του ελληνικού· ο Πρόλογός τους (επικεφαλίδα) όμως και ο Επίλογος είναι γραμμένοι μόνο στα ιταλικά.

Ο Επίλογος, μπορεί να περιορίζεται μόνο στη χρονολογία και τις υπογραφές των νομοθετών, μπορεί όμως και να περιέχει επικύρωση του νομοθετήματος. Στον Επίλογο-επικύρωση, συχνά αναγράφεται «εις ένδειξιν και πιστοποίησιν», ότι «σφραγίζεται» ή ότι «εκυρώθη» με τη σφραγίδα της Κοινότητας, ή του Διοικητή και της Κοινότητας, ότι «υπογράφουν» οι νομοθετήσαντες, ενώ στο τέλος του χρονολογείται.

Το πλήρες νομοθέτημα μετά τον Επίλογο έχει τις υπογραφές των νομοθετών, αυτόγραφες, τη σφραγίδα της Κοινότητας και ανάλογα με την περίπτωση την υπογραφή και τη σφραγίδα του Διοικητή. Συχνά στο τέλος υπογράφει ο κοινός Καγκελλάριος.

Επειδή ορισμένα από τα νομοθετήματα σώζονται μόνο σε «αντίγραφο» και μάλιστα χωρίς υπογραφές, (τα Θ, ο Τελωνειακός νόμος του 1809, η Διατίμηση των μεταξωτών του 1819, η Αμοιβή των ραφτάδων του 1819, ο Τελωνειακός νόμος του 1820), τίθεται ένα πρόβλημα σχετικά με την εγκυρότητα και τη γνησιότητά τους. Μερικά όμως από αυτά, μολονότι δεν υπογράφονται, σφραγίζονται στο τέλος με τη σφραγίδα της κοινότητας, όπως ο Τελωνειακός νόμος του 1820, ενώ στα Θ και στους ΘΝ (και στα τρία χειρόγραφα τους), μαζί με τη σφραγίδα της κοινότητας υπάρχει και η σφραγίδα του διοικητή (του Βούλγαρη στα πρώτα, του Κοκοβίλα στα δεύτερα).

Η ύπαρξη σφραγίδας, χωρίς υπογραφές, μπορεί να προσδώσει εγκυρότητα στο κείμενο που καλύπτει; Ειδικά όσον αφορά τη σφραγίδα της κοινότητας, η οποία σε μερικά κείμενα χαρακτηρίζεται επιπλέον «η μεγάλη» σφραγίδα, κατά τη γνώμη μου, εφόσον υπάρχει, προσδίδει εγκυρότητα ισοδύναμη με τις υπογραφές για τον εξής λόγο. Όπως είναι γνωστό, η σφραγίδα της κοινότητας αποτελείται από τέσσερα κομμάτια, που για λόγους ασφάλειας από παράνομη χρήση της κρατάνε από ένα ο διοικητής και καθένας από τους τρεις σύντυχους<sup>7</sup>. Συνεπώς, εφόσον για να ενωθούν τα τέσσερα κομμάτια σε ένα ενιαίο σώμα πρέπει να συναινέσουν όλοι οι σφραγιδοφύλακες (να δώσει δηλαδή ο καθένας το κομμάτι του για να ενωθεί με τα άλλα), η ύπαρξη και μόνο του σφραγίσματος προϋποθέτει αυτή τη συναίνεση και έτσι το κείμενο αποχτά νόμιμο κύρος.

Μια άλλη διαπίστωση, που προκύπτει από την ανάγνωση και μόνο

7. «... Διά να πάρουν τὰ τρία τμήματα τῆς βούλλας τῆς κοινότητός μας ἕκαστος τριῶν ἔν μέρος, καὶ τὸ τέταρτον αὐτῆς ὁ καπ. Γεώργης, διὰ τοῦτο διὰ νὰ μὴν ἀκολουθήσῃ κανένα κουσουῆρι εἰς τὰς ὑψηλάς του διακελεύσεις ...» Βλ. Ἐγγραφο-πραχτικό ἐκλογῆς καὶ διορισμοῦ «συμβοηθῶν», ὅπως ἀποκαλοῦνται, τοῦ διοικητῆ Βούλγαρη, τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1803, που υπογράφεται ἀπὸ ὅλους τοὺς προεστούς: ΑΚΥ, 2, 3-4.





των νομοθετημάτων –και ειδικότερα των τριών που αφορούν το ναυτικό δίκαιο– είναι η ακόλουθη: Ο συντάχτης των νόμων αυτών (Θ, ΠκΘΝ, ΘΝ) πρέπει να είχε υποτυπώδη έστω νομική παιδεία, επειδή χρησιμοποιούνται φράσεις και εκφράσεις που προϋποθέτουν εξοικείωση με τα νομικά κείμενα<sup>8</sup>. Οι πληροφορίες ότι βοήθησε στη σύνταξη των Θ ένας καλόγερος με το όνομα Διονύσιος (για τον οποίο γίνεται λόγος παρακάτω), και δεδομένου του ότι ένας μοναχός είχε κατ' εκείνη την εποχή πρόσβαση σε κείμενα νομοκανονικά τουλάχιστον, μπορεί να δώσει κάποια εξήγηση. Η μόρφωση των Καγκελλάρων, που οπωσδήποτε μετέχουν στο γράψιμο και πιθανό στη σύνταξή τους και ίσως είναι εκείνοι που τους δίνουν την τελική μορφή από την άποψη της γραμματικής και του συνταχτικού παίζει επίσης ρόλο<sup>9</sup>.

Θα έπρεπε επιπλέον να σημειωθεί ότι από τα Θ του 1803 με τις τροποποιήσεις τους, με την (πιθανόν) «δεύτερη» έκδοσή τους, ή έστω με προσθήκες, φτάνουμε στους ΠκΘΝ, που όχι μόνο τα συμπεριλαμβάνουν αλλά επεκτείνονται σε θέματα Διοικητικά και άλλα. Οι ΠκΘΝ έχουν μέγεθος, ποικιλία θεμάτων και χρονική διάρκεια απεριόριστη, αφού οι νομοθέτες τους υπόσχονται να θυσιάσουν πολλά ώστε να παραμείνουν «αιωνίως αδιάσειστοι». Οι ταυτόχρονοι με τους προηγούμενους και από εκείνους βγαλμένοι ΘΝ, περιορίζονται σε συγκεκριμένο θέμα, στο ναυτικό δίκαιο, αλλά παρουσιάζουν συνειδητή προσπάθεια βελτίωσης. Αν τα δύο αυτά νομοθετήματα αποτελούν «κωδικοποίηση», με την έννοια που δίνεται από την σύγχρονη προβληματική, δεν είναι εύκολο να απαντηθεί<sup>10</sup>.

8. Βλ. π.χ. «έκρίναμεν εύλογον, έθεσπίσαμεν, έδιωρίσαμεν και άποφασίσαμεν», «τό κῦρος και τήν ισχύν έν παντί καιρῶ και τόπω και κριτηρίῳ» στα Θ· «και άν πληρουμένη ή ζημία» στους ΠκΘΝ και στους ΘΝ (άρθρα 47 και 17 αντίστοιχα)· «νά κομίση μετ' αυτών τά καπιτάλια» στους ΠκΘΝ (άρθρο 49)· «είναι εις χρέος» κοινή έκφραση και στους τρεις νόμους, κ.ά. Η έκφραση επίσης «έπ' εκκλησίας» (ΠκΘΝ, άρθρο 2), δηλαδή «σε συνέλευση», με την αρχαία (και χριστιανική) έννοια του όρου, και η χρήση του όρου «παρόρησία» (ΠκΘΝ 27, 50 και ΘΝ 11, 22), με τη θεολογική-χριστιανική πάλι έννοια, είναι πιθανό να υποδηλώνουν κάποιο βαθμό εκκλησιαστικής παιδείας, τουλάχιστον.

9. Ένα σημείο, που ξεφεύγει από τα όρια της παρούσας αλλά χρειάζεται να μελετηθεί σε βάθος, αποτελεί το ερώτημα ποιό είναι το μορφωτικό επίπεδο της δεκάδας τουλάχιστον των καγκελλάρων και γραμματέων της κοινότητας από τις τελευταίες δεκαετίες του 18ου αιώνα μέχρι το 1821. Ο Γ. Τρίππος π.χ. που γράφει τους ΠκΘΝ και τους ΘΝ γνωρίζει ιταλικά.

10. Σε πρόσφατη μελέτη ο Η. Αρναούτογλου, με αφορμή την, από το τέλος του 17ου αιώνα, καταγραφή εθιμικών δικαιοκάνωνων από νησιώτικες κοινότητες των Κυκλάδων, προχωράει σε βαθύτερη ανάλυση της έννοιας της «κωδικοποίησης» και εκθέτει τη σχετική προβληματική. Βλ. Ηλίας Ν. Αρναούτογλου, Συλλογές εθιμικών κανόνων δικαίου στις Κυκλάδες (τέλη 17ου – αρχές 19ου αι.), Ε. ΚΕΙΕΔ, 37 (2003), 121-131.





Αποτελούν όμως, όπως στη συνέχεια αναλύεται, μία σοβαρή νομοθετική εργασία και σε τελική ανάλυση πολύ ενδιαφέροντα νομικά κείμενα.

## II

Τα «Θεσπίσματα», της 20ης Ιανουαρίου 1803.

Ο Λιγνός δημοσιεύει το πρώτο και παλαιότερο νομοθετικό κείμενο της Ύδρας στην «Ιστορία της Νήσου Ύδρας», με την ονομασία «ο Ναυτεμπορικός Νόμος της 1 Φεβρουαρίου 1804». Πηγή του αποτέλεσε, όπως δηλώνει, ένα αντίγραφο των Γενικών Αρχείων του Κράτους (ΓΑΚ), που το χαρακτηρίζει ατελές επειδή δεν έχει υπογραφές<sup>11</sup>. Ο Λιγνός, εφαρμόζει και σ' αυτή την έκδοση την προσφιλή του μέθοδο, δηλαδή εκδίδει τα Θ «με κάπως βελτιωμένον το λεκτικόν αποσκορακίσαντες τας Τουρκικάς και Ιταλικάς λέξεις και αντικαταστήσαντες αυτάς διά των καταλλήλων Ελληνικών»<sup>12</sup>.

Ο Γκίνης στο Περίγραμμα<sup>13</sup> τα ονομάζει «Θεσπίσματα ή Ναυτικός Νόμος Ύδρας, της 1 Φεβρουαρίου 1804» και δηλώνει ότι το κείμενό τους χάθηκε, αλλά μερικές διατάξεις τους διασώθηκαν από την αναφορά τους σε έγγραφα της εποχής.

Ο Εμμανουήλ Πρωτοψάλτης, το 1963 εκδίδοντας το Ιστορικό Αρχείο Α. Μαυροκορδάτου, συμπεριλαμβάνει τα Θ στα έγγραφα των ετών 1803-1822, τα αναφέρει ως τον πρώτο Ναυτεμπορικό νόμο της Ύδρας και τους δίνει την πρώτη θέση στο εν λόγω Αρχείο (δηλαδή δημοσιεύονται ως το πρώτο και αρχαιότερο έγγραφό του)<sup>14</sup>.

11. Βλ. Λιγνός, *Ιστορία*, ό.π.(1), 249-251 και 247.

12. Βλ. Λιγνός, *Ιστορία*, ό.π.(1), 248.

13. Βλ. Γκίνης, *Περίγραμμα*, ό.π.(4), 257-258 (αριθμός 580).

14. «Ιστορικόν Αρχείον Αλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, εκδιδόμενον υπό Εμμαν. Γ. Πρωτοψάλτη». I. Έγγραφα των ετών 1803-1822, στη σειρά «Ακαδημία Αθηνών. Μνημεία της Ελληνικής Ιστορίας, τόμος πέμπτος, τεύχος I», Αθήνα 1963, 9-11 (στη συνέχεια: Πρωτοψάλτης, *Αρχείο Μαυροκορδάτου*). Είναι απορίας άξιο, που ο Γκίνης τα θεωρεί χαμένα αγνοώντας την προγενέστερη κατά 3 χρόνια έκδοσή τους και μάλιστα από χειρόγραφο των ΓΑΚ. Η θέση τους επιπλέον ως το πρώτο-πρώτο έγγραφο του εν λόγω Αρχείου, καθιστά σοβαρότερη την παράλειψη, δεδομένου του ότι δύσκολα διαφεύγει το πρώτο έγγραφο από μία έκδοση, όσο πολυσέλιδη και αν είναι. Είναι πιθανό η αόριστη αναφορά του Λιγνού για την ύπαρξή τους στα ΓΑΚ και οι τυχόν δυσκολίες της έρευνας σ' αυτά να παράσυραν το Γκίνη. Άλλωστε σήμερα, που έχουμε πιο ολοκληρωμένη εποπτεία του υλικού και πληρέστερη βιβλιογραφική πληροφόρηση, μας επιτρέπεται να επισημάνουμε τα πολλά λάθη και αβλεψίες που υπάρχουν στο Περίγραμμα –χωρίς ωστόσο να υποβαθμίζεται διόλου η τεράστια συμβολή του στην ιστορία του μεταβυζαντινού δικαίου, αν λάβουμε υπόψη τη μοναδικότητά του και την εποχή που εκδόθηκε.



Τελικά, η έρευνα στα ΓΑΚ επιβεβαίωσε την ύπαρξη του χειρόγραφου που περιέχει τα Θ, το οποίο είναι και το χειρόγραφο που έχει εκδόσει ο Ε. Πρωτοψάλτης και πιθανότατα ο Λιγνός και συνεπώς το πρόβλημα από τις παραπάνω αντιφατικές δηλώσεις είναι πλέον λυμένο. Η γραφή ανήκει στο γραμματέα της κοινότητας Νικόλαο Χατζή-Θεοδώρου<sup>15</sup>.

Για τα Θ, μπορεί να τεθούν πολλά ερωτήματα:

1. Το πρώτο ερώτημα αφορά την εγκυρότητά τους, επειδή το σωζόμενο χειρόγραφο δεν έχει υπογραφές.

Η έλλειψη υπογραφών δεν έχει, κατά τη γνώμη μου, καθοριστική σημασία και δεν πρέπει να μας οδηγήσει στην απόρριψή τους, ή έστω στο να τα θέσουμε υπό αμφισβήτηση για τους παρακάτω λόγους. Το κείμενο των Θ έχει γραφτεί με το χέρι του γραμματέα της Κοινότητας Νικολάου Χατζή-Θεοδώρου και επί πλέον αμέσως μετά το κείμενο υπάρχουν οι δύο σφραγίδες, η μεγάλη της Κοινότητας και η ατομική του διοικητή Βούλγαρη. Η ύπαρξη και μόνο της τετραμερούς σφραγίδας της κοινότητας έχει πλήρη αποδεικτική αξία, σύμφωνα με όσα αναπτύχθηκαν παραπάνω σχετικά με το θέμα αυτό. Η ύπαρξη επίσης της σφραγίδας του Βούλγαρη δηλώνει την πλήρη συναίνεσή του στο κείμενο που σφραγίζει. Επιπλέον, σε έγγραφο-κοινοτική απόφαση για διαφορά σιρμαγιάς (εξοφλητικό από 8-3-1809, για το οποίο γίνεται λόγος εκτενέστερα παρακάτω), υπάρχει η εξής φράση που παραπέμπει κατηγορηματικά σε «θεσπίσματα περί του ντζαμίου καρβιβίων και σιρμαγιέδων ένσφραγισμένα και κυρωμένα με τὰς υπογραφὰς τοῦ ζαμπλιτοῦ μας καὶ τῶν προεστῶτων καὶ παρτζινεβέλων καὶ κα(μπ)ιαδορῶν καὶ καπιτάνων ταύτης μας τῆς πιάτζας». Από αυτό και μόνο επιβεβαιώνεται το «επίσημό» τους, είτε τα «Θεσπίσματα» του εν λόγω εγγράφου είναι τα Θ του 1803, είτε νεότερη συμπλήρωση και τροποποίησή τους (σε χρονικό πάντως σημείο που δεν απέχει πολύ από τη θέσπισή τους). Όμως το ερώτημα, αν το εν λόγω χειρόγραφο αποτελεί πρωτότυπο η αντίγραφο, παραμένει, με την παρατήρηση πως κατά την εποχή εκείνη η έννοια του «επίσημου» κειμένου είναι σχετική μη έχοντας διαμορφωθεί ακόμα και ότι κατά το 1803 στην Καγκελλαρία της Ύδρας κρατιούνται πιθανόν αντίγραφα, σε κοινοτικούς κώδικες, όπως έχουμε αποδείξεις για τα επόμενα χρόνια<sup>16</sup>.

15. Περισσότερα για το χειρόγραφο των Θ και τον εν λόγω γραμματέα βλ. παρακάτω, σ. 268.

16. Επειδή στο «Ιστορικό Αρχείο-Μουσείο Ύδρας» (στη συνέχεια: ΙΑ-ΜΥ) έχουν σωθεί λίγα σχετικά κοινοτικά κατάστιχα και κώδικες, ειδικά των χρόνων 1803 και 1804, δεν μπορούμε να υποθέσουμε τίποτε για την ύπαρξη ή μη και άλλων. Στην πράξη, όπως προκύπτει από μεταγενέστερους κώδικες, τηρούνται τα εξής: Όταν πρόκειται για εξερχόμενα έγγραφα, αντιγράφονται από τον καγκελλάριο σε κοινοτικό κώδικα με γενική σημείωση στο τέλος τους ότι έχουν επικυρωθεί με σφραγίδες και υπο-



2. Το δεύτερο ερώτημα αφορά τη χρονολογία τους.

Είναι το 1803 ή το 1804 όπως διατείνονται και ο Λιγνός και ο Γκίνης; Το κείμενο που έχουμε στα χέρια μας και το οποίο απ' όσο γνωρίζουμε είναι και το μοναδικό που σώζεται, έχει χρονολόγηση 20 Ιανουαρίου 1803. Τούτο το κείμενο πρέπει να είχε υπόψη του και ο Λιγνός. Πώς όμως προέκυψε η 1η Φεβρουαρίου 1804; Το πρόβλημα δεν λύνεται αν δεχθούμε απλά ότι έκανε λάθος. Πιθανόν να παρασύρθηκε από την ημερομηνία που δίνει έγγραφο του 1816 (ΑΚΥ, 5, 312) για το οποίο γίνεται λόγος παρακάτω. Το έγγραφο όμως μιλάει για κάμβια θαλάσσια στερεωθέντα στις 1-2-1804. Είναι λοιπόν πιθανό εκείνη την ημερομηνία να έγινε μόνο τροποποίηση (των τόκων) των ναυτικών δανείων, και είναι εξίσου πιθανό να έγινε στο κείμενο του 1803 προσθήκη και άλλων διατάξεων.

Ο Κριεζής επίσης συμπλέει με τους παραπάνω, δίνοντας χρονολογία το 1804. Συγκεκριμένα, στην Ιστορία του, παρατηρεί ότι οι παλαιοί νόμοι (που θεωρεί ότι συντάχτηκαν από επιτροπή το 1740) τροποποιήθηκαν, προστέθηκαν και άλλοι και το 1804 ακολούθησε νομοθετικό έργο από 29 κεφάλαια, που το δημοσιεύει στη συνέχεια<sup>17</sup>. Ο Κριεζής, όμως, ως νομοθεσία του 1804, δημοσιεύει το κείμενο των ΘΝ. Συνεπώς, γνώριζε προφανώς την ύπαρξη των Θ, αφού τα χρονολογεί δίνοντας έστω την αμφισβητούμενη χρονολογία 1804, αλλά έχοντας στα χέρια του ένα αντίγραφο των ΘΝ, παρά το ότι έφερε τη χρονολογία 1 Μαΐου 1818, το προουσιάζει ως το κείμενο της νομοθεσίας που τοποθετεί στα 1804.

3. Το τρίτο ερώτημα αφορά το ακριβές περιεχόμενό τους.

Τα Θ περιέχουν μόνο δώδεκα άρθρα, όπως και στο χειρόγραφο τους και στο κείμενο του Λιγνού και στο κείμενο του Πρωτοψάλτη, ή περισσότερα; Όσον αφορά τα κείμενα του Λιγνού και του Πρωτοψάλτη πρέπει εξ αρχής να σημειωθεί ότι ουσιαστικά συμπίπτουν, εκτός από την ημερομηνία τους κι ελάχιστες μικροδιαφορές που οφείλονται σε διαφορετική ανάγνωση του χειρόγραφου<sup>18</sup>.

Στοιχείο που βοηθάει στο να δοθεί απάντηση στο ερώτημα, αποτελεί το γεγονός ότι ορισμένες διατάξεις των Θ επιβεβαιώνονται, έχοντας διασωθεί από την αναφορά τους σε έγγραφα. Ταυτόχρονα, αυτές οι διατάξεις μας παρέχουν επιχειρήματα για την αποδοχή της νομιμότητάς τους

γραφές. Όσον αφορά τα δικαιπραχτικά έγγραφα τα πρωτότυπα τα παίρνουν οι συμβαλλόμενοι, ενώ αντιγράφονται συνήθως σε κοινοτικούς κώδικες.

17. Βλ. Κριεζής, *Ιστορία*, ό.π.(5), 72.

18. Οι άλλες διαφορές οφείλονται στις «γλωσσοαμυντορικές» παρεμβάσεις του Λιγνού. Πρέπει να τονιστεί ότι η τυχόν ειρωνική αντιμετώπιση των γλωσσικών παρεμβάσεων του Λιγνού δεν έχει διόλου σκοπό να υποβαθμίσει την τεράστια και μοναδική προσφορά του.



(των Θ), ακόμα και για την ισχύ τους και για τις τυχόν τροποποιήσεις τους, όντας σε έγγραφα μεταγενέστερα, των ετών 1805, 1809 και 1816, θέτουν όμως και νέα ερωτήματα. Ειδικότερα, σώζονται οι ακόλουθες διατάξεις:

α) Σε έγγραφο προεστών (γραφή του Ν. Χατζή-Θεοδώρου Τσέπη), από 19-6-1805<sup>19</sup>, αναφέρεται κοινοτική απόφαση που στηρίζεται σε άρθρο (κεφάλαιο) του συστατικού γράμματος περί σερμαγιέδων και διαφόρων των καραβίων. Το άρθρο αυτό είναι πιθανόν το 4ο των Θ, επειδή συμπίπτει με τις ρυθμίσεις του.

β) Σε αντίγραφο (γραφή πάλι του Ν. Χατζή-Θεοδώρου Τσέπη), που φέρεται να υπογράφουν οι καμπιαδόροι και παρτζινέβελοι και οι ρεΐσηδες και η κοινότης Ύδρας, από 27-6-1805<sup>20</sup>, αναφέρονται περιληπτικά οι λόγοι που θεσπίστηκαν και κεφάλαια εις το αυτό νιζάμι, δηλαδή με άλλα λόγια επαναλαμβάνεται ο Πρόλογος των Θ, ενώ στη συνέχεια περιέχονται τα κύρια σημεία των άρθρων 2 και 11.

γ) Σε έγγραφο (γραφή του Ν. Χατζή-Θεοδώρου Τσέπη), που σφραγίζεται και υπογράφεται από τον Διαμητή Βούλγαρη και τους σύντυχους εκείνου του χρόνου (1805), από 20-12-1805<sup>21</sup>, αναφέρεται ρητά το 9ο κε-

19. Βλ. ΑΚΥ, 2, 258-259: «Διὰ τοῦ παρόντος γράμματος δηλοποιεῖται ὅτι ἐπειδὴ εἰς τὸ περί σερμαγιέδων καὶ διαφόρων τῶν καραβίων μας συστατικὸν γράμμαμα εἶναι ἐν κεφάλαιον ὅτι ἀφ' οὗ πωλῆση ἐν ἀπὸ τὰ καράβια μετὰ τὸ κέρικόν του καὶ ἀπὸ τὴν ξεκαθαρίσιν του καὶ ἔρευναν τῶν συνδροφῶν ὡς καὶ εἰς τὴν ἐπιτήκεν τὰ καπιτάλια μετὰ τὰ συνηθισμένα τοὺς διάφορα μόνον, ἐγένετο ἐκ τῶν ἐπιστάτων τοῦ αὐτοῦ συστήματος ἐκείνη ἢ συγκατάβασις, ὅπου ἐκρίνετο εὐλογον, ἐκ τῶν διαφορῶν, διὰ νὰ λάβουν καὶ οἱ σύνδροφοι διὰ τοὺς κόπους τοὺς ὀλίγον τι καὶ τὸ καράβι διὰ τὰ χαλάσματα χαλακίων καὶ πανίων ...».

20. Βλ. ΑΚΥ, 2, 261-263: «Πίστην βεβαίαν ἀψευδῆ καὶ μαρτυρίαν ποιοῦμεν, ὅτι ἐπειδὴ ὁ τόπος μας δὲν ἔχει ἄλλην κυβέρνησιν εἰς τὰ πρὸς ζωοτροφίαν καὶ κυβέρνησιν μας εἰμὴ τὸ κουμέρσιον τῆς θαλάσσης, ὅθεν διὰ νὰ σώζεται ἡ καλὴ εὐταξία καὶ τὸ νιζάμι ἐπάνω εἰς τὰ τοιαῦτα, κοινῇ γνώμη τῶν καμπιαδόρων, παρτζινεβέλων καὶ ρεΐσηδων τῆς νήσου μας ἐδιωρίσθησαν ἐπιστάται ... καὶ περιπλέον ἐθεσπίσθησαν καὶ κεφάλαια εἰς τὸ αὐτὸ νιζάμι· λοιπὸν κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα κεφάλαια εἶναι ἐν τὸ ὅποιον περιέχει ὅτι ἓνα καράβι ὅπου βάλῃ τὸ φορτίον του ἀπὸ τὴν Μαύρην θάλασσαν καὶ ἀκολουθήσῃ τὸ ταξιδίον του διὰ Εὐρώπην, εἶναι τὰ διάφορα ἀποκομμένα πρὸς 40 τὰ %, εἰ μὲν πωλῆση εἰς Λιβόρνον ἢ καὶ Γκένοβαν· καὶ ἐὰν ἀπὸ ἐκεῖ ἤθελεν πιάσει νέον ταξίδι ἢ διὰ λογαριασμόν του ἢ μετὸν ναῦλον, νὰ εἶναι εἰς χρέος ὁ ρεΐσης νὰ στείλῃ τὰ διάφορα τοῦ αὐτοῦ ταξιδίου πρὸς τοὺς παρτζινεβέλους του, νὰ τὰ δίδουν τῶν καμπιαδόρων· εἰ δὲ καὶ δὲν τὰ στείλῃ τὰ αὐτὰ διάφορα, νὰ προσθέτωνται κοντὰ εἰς τὴν ἄλλην σερμαγίαν καὶ αὐτὰ νέα σερμαγία, ἥτοι τὰ ας 100 νὰ γίνωνται 140 καὶ νὰ ἀγροικῶνται εἰς ῥέζιγον τῶν καμπιαδόρων, καὶ νὰ κορέρῃ τὸ διάφορον πρὸς 1 1/2 παρὰ τὸν μῆνα τὸ γρόσι, ἀφ' ἡμέρας ὅπου κάμῃ ἀρχὴν τοῦ νέου ταξιδίου, ἕως νὰ ἔλθῃ εἰς Ύδραν.»

21. Βλ. ΑΚΥ, 2, 316-318: «Διὰ τῆς παρούσης κοινῆς ἡμῶν ἀναφορᾶς δῆλον ποιοῦμεν, ὅτι ἐπειδὴ κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα κεφάλαια ὅπου ἔχομεν εἰς τὸ περί νιζάμι σερμαγιέδων καραβίων μας τὸ 9<sup>ον</sup> κεφάλαιον διαλαμβάνει, ὅτι ὅποιον καράβι λάβῃ ζημίαν ἀπὸ τὸ ἀλισβερίσι, εἴτε πολλὴν εἴτε ὀλίγην, τὴν αὐτὴν ζημίαν νὰ ἔχουν νὰ τὴν ἀποσώσουν οἷ τε σύν-



φάλαιο (άρθρο) εις το περί σερμαγιέδων караβίων μας νιζάμι και το κείμενό του, που ακολουθεί, συμπίπτει σχεδόν, με μικρές λεχτικές διαφορές, με το 9ο άρθρο των Θ.

δ) Στην πίσω σελίδα εγγράφου (εξοφλητικόν), από 8-3-1809, για μία διαφορά σερμαγιάς, υπάρχει η σχετική κοινοτική απόφαση που στηρίζεται στο άρθρο 21 των Θ (που όμως δεν υπάρχει στα γνωστά Θ) και στη συνέχεια αναγράφεται αυτούσιο το άρθρο αυτό<sup>22</sup>. Είναι αξιοσημείωτο ότι και τούτο το έγγραφο (με τα τρία κείμενα, το εξοφλητικό, την κοινοτική απόφαση και το άρθρο 21) και τα τρία έγγραφα που αναφέρθηκαν παραπάνω και τα Θ έχουν γραφτεί όλα με το χέρι του καγκελλάριου Ν. Χατζη-Θεοδώρου<sup>23</sup>. Αξιοσημείωτο επίσης είναι το ότι στην εν λόγω κοινοτική απόφαση αναφέρεται ξεκάθαρα ότι ο Αναγνώστης Βρέτας είναι ένας από εκείνους που υπογράφουν τα Θ. Τον ίδιο όμως Αναγνώστη Βρέτα τον βρίσκουμε να υπογράφει με πολλούς άλλους έγγραφο από 1-1-1803<sup>24</sup>. Από το γεγονός τούτο μπορούμε να υποθέσουμε ότι τα Θ που περιέχουν και το άρθρο 21 βρίσκονται κοντά στη 1-1-1803 και συνεπώς συμπίπτουν περίπου χρονικά με εκείνα που γνωρίζουμε της 20-1-1803. Επιπλέον, παρατηρούμε σχεδόν σύμπτωση μιας φράσης του εγγράφου του 1809, που αναφέρει εκείνους που υπογράφουν τα Θ (που έχουν το 21ο άρθρο), με την αντίστοιχη του προλόγου των Θ (του 1803), που απαριθμεί τους νομοθέτες. Έχουμε να κάνουμε συνεπώς με ένα επεξεργασμένο και συμπληρωμένο κείμενο, ένα είδος «δεύτερης έκδοσης»; Διαπιστώνουμε ακόμα ότι το εν λόγω άρθρο 21 συμπίπτει απόλυτα με το άρθρο

δροφοι και τὸ καράβι, διὰ νὰ σώζεται ἡ σερμαγιά καὶ τὰ βλησιδία ἀκέραια, τὰ δὲ διάφορα τοῦ αὐτοῦ ταξιδίου νὰ τὰ χάνουν οἱ κρεδιτόροι ...»

22. Βλ. ΑΚΥ, 3, 456: «Ἡ διαφορά τῆς σερμαγιάς τοῦ καραβίου Δαμιανοῦ Νίνη, ὅπου ἐπάρθη ἀπὸ τοὺς Ἰγγλέζους. Δυνάμει τοῦ 21 κεφαλαίου ὅπου ἔχομεν εἰς τὰ θεσπίσματα περὶ τοῦ νιζαμίου καραβίων καὶ σερμαγιέδων ἐνσφραγισμένα καὶ κυρωμένα μὲ τὰς υπογραφὰς τοῦ ζα(μπ)ίτου μας καὶ τῶν προεστώτων καὶ παρτζινεβέλων καὶ κα(μπ)ιαδόρων καὶ καπιτάνων ταύτης μας τῆς πιάτζας ὑπογεγραμμένος καὶ ὁ Ἀναγνώστης Βρέτας, ἐθεωρήθη μὲ τὸ μαριφετί τῆς καντζελλαρίας καὶ ἀποφασίσθη καὶ ἔλαβεν ...» «Τὸ 21 κεφάλαιον τῶν θεσπισμάτων: Τὰ καράβια ὅπου ναυλωθῶσιν ἀπὸ τὸν Λεβάντε καὶ μετρήσουν φόνδα ἀπάνω εἰς τὰς πραγματείας ὅπου ἤθελαν ἐμβαρκάρωσι, καὶ εἰς τὸν πηγαϊμόν τους πιασθῶσιν ἀπὸ ἀρμαμέντα, ἢ ἀπὸ κουρσάρικα, καὶ δι' αἰτίας κάμωσι τὰς αὐτὰς πραγματείας πρέζα, καὶ ἀποφασισθῆ καὶ χαθῶσι τὰ καπιτάλια, καὶ δοθῆ ὁ ναῦλος, νὰ μὴν ἐμποροῦν νὰ τὸν μοιράσωσιν, ἀλλὰ νὰ ἔλθωσιν ἐνταῦθα καὶ ἐρχομένων νὰ γίνῃ ἡ θεώρησις ἐκ τῶν ἐκλελεγμένων κα(μπ)ιαδόρων, καὶ ὃ, τι ἀποφασισθῆ, νὰ πράξωσιν.»

23. Για τον καγκελλάριο Νικόλαο Χατζη Θεοδώρου και τη σύμπτωσή του με το Ν. Χατζη Θεοδώρου Τσέπη, βλ. περισσότερα παρακάτω σ. 268 και ιδιαίτερα σημ. 59.

24. Βλ. ΑΚΥ, 2, 3-4. Το έγγραφο αποτελεί πραχτικό-βεβαίωση εκλογής και διορισμού «συμβοηθών» του Βούλγαρη στη διοίκηση του νησιού και έρχεται βέβαια χρονολογικά πολύ κοντά στα Θ της 20-1-1803.





θρο 54 των ΠκΘΝ, όπως άλλωστε βλέπουμε ότι και άλλα άρθρα τους επαναλαμβάνουν αυτούσια η τροποποιημένα άρθρα των Θ<sup>25</sup>.

ε) Σε έγγραφο από 9-11-1816<sup>26</sup>, που έχει στο τέλος σφραγίδα και την εγγραφή *οί προεστῶτες τῆς νήσου Ὑδρας*, αναγράφονται οι τόκοι των ναυτικών δανείων που θεσπίστηκαν την 1η Φεβρουαρίου 1804. Η σύγκριση με τα Θ αποδεικνύει τροποποίηση του 1ου άρθρου τους. Η τροποποίηση αυτή να φτάνει άραγε και σε άλλα άρθρα των Θ; Πρόκειται για ένα ερώτημα, στο οποίο πολύ δύσκολα μπορεί να δοθεί απάντηση. Αντίθεση επίσης παρατηρείται ανάμεσα σε ποσοστό τόκου κατ' αποκοπήν που αναφέρει το αντίγραφο της 27-6-1805 (παραπάνω β') με εκείνο του 1ου άρθρου. Η αντίθεση ίσως να οφείλεται σε λανθασμένο υπολογισμό, επειδή κατά τα άλλα το κείμενο παραπέμπει στις ρυθμίσεις του 2ου άρθρου των Θ. Παράδοξα όμως, οι τόκοι που αναφέρονται στο έγγραφο του 1816, παρά το ότι το εν λόγω έγγραφο ρητά παραπέμπει στο έτος 1804, συμπίπτουν σχεδόν απόλυτα με εκείνους που καθορίζονται σε κοινοτική απόφαση (των προεστών), από 10-9-1812<sup>27</sup>. Η απόφαση αυτή περιέχεται σε κοινοτικό κώδικα αποφάσεων, κοινοποιείται στους ενδιαφερόμενους (πλοιοκτήτη και πλοίαρχο) και περιέχει τροποποίηση «από σήμερα και εις το εξής». Η τροποποίηση συμφωνεί σχεδόν πλήρως με τους τόκους του άρθρου 33 των ΠκΘΝ<sup>28</sup>.

Από όσα αναπτύχθηκαν μέχρι τώρα, παρόλο που επισημάνθηκαν προβλήματα και αμφιβολίες για το κείμενο των Θ και ειδικά για τα περιεχόμενά τους και τη χρονολογία τους, προκύπτει με βεβαιότητα ότι η ύπαρξή τους δεν μπορεί να αμφισβητηθεί. Όλα τα κείμενα που αναφέρθηκαν παραπάνω, με αδιατάρακτη συνέπεια θεωρούν δεδομένη την ύπαρξη νομοθεσίας και μάλιστα σε μερικά η νομοθεσία αυτή ονομάζεται «Θεσπί-

25. Παράδοξο επίσης είναι- αλλά θα ήταν παρακινδυνευμένο να στηριχθεί κάποιος συλλογισμός στην ακόλουθη σκέψη: Το 54ο άρθρο των ΠκΘΝ μπορεί να αριθμηθεί ως 21ο, αν αρχίσουμε την αρίθμηση από το 34ο άρθρο, αφαιρώντας τα πρώτα 33 άρθρα που αφορούν, τα 1-24 τη συγκρότηση της κοινοτικής Διοίκησης κυρίως και τα κοινοτικά Κριτήρια, τα 25-32 την επιστασία της υγείας (καραντίνα), και το 33ο τους τόκους των θαλασσοδανείων. Άλλωστε, από το 34ο άρθρο αρχίζουν οι ΘΝ.

26. Βλ. ΑΚΥ, 5, 312: «Δηλοποιείται διὰ τοῦ καγκελλαρικοῦ γράμματος, ὅτι τὰ κάμβια θαλάσσια τῶν караβίων τῆς πιάτζας τούτης, στερεωμένα εἰς τὰ 1804 Φεβρουαρίου α', εἰσὶ τὰ ἀκόλουθα· δηλαδή: ... (Σφραγίδα) Οἱ προεστῶτες τῆς νήσου Ὑδρας.»

27. Βλ. ΑΚΥ, 4, 303-304: «Κωνσταντίνου Μεθενίτη. Καπ. Δημήτρη Ρόδε· Εἰς εἰδησίῃ σου ἔστω ὅτι τῶν προκρίτων τῆς νήσου μας συναθροισθέντων, ἀποφάσισαν, ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὰ θαλάσσια κάμβια τῶν караβίων τῆς νήσου μας διὰ τὸν Πουνέντε, νὰ πληρώνωνται εἰς τὸν ἀκόλουθον τρόπον ...»

28. Πίνακας με όλες τις τροποποιήσεις των τόκων δημοσιεύεται στο τέλος της παρούσας, ως Πίνακας II, επειδή κρίθηκε σκόπιμο για να σχηματιστεί περισσότερο καθαρή εικόνα τους.



σματα». Το ίδιο επίσης συμβαίνει στις αποφάσεις των σύντυχων, από το 1811 μέχρι το 1821, που αφορούν τη θεώρηση των λογαριασμών ταξιδιών και την πληρωμή του κοινοτικού φόρου, όπου κατ' επανάληψη τονίζεται, ότι κρίθηκε και αποφασίστηκε κατά τους νόμους<sup>29</sup>, ή κατά τας θαλασσίας νομοθεσίας<sup>30</sup>, ή κατά τας θαλασσονομοθεσίας<sup>31</sup> της νήσου μας (ή της πιάτζας μας, ή της πατρίδος μας, ή της πολιτείας τούτης) ενώ σπανιότερα γίνεται επίκληση στη συνήθεια της πιάτζας μας. Οπωσδήποτε, το κείμενο των Θ της 20ης Ιανουαρίου 1803 αποτελεί την «πρώτη έκδοσή» τους, θα λέγαμε. Ακολουθεί, μετά ένα χρόνο την 1η φεβρουαρίου 1804 η τροποποίηση των τόκων των θαλασσοδάνειων και συνεπώς των σχετικών άρθρων. Η τροποποίηση να έφτασε και στο κείμενο άλλων άρθρων; Είναι πιθανόν, αφού σε έγγραφο από 3-6-1810 αναφέρεται «ἕως τοῦ νέου συστήματος καὶ διοικήσεως τοῦ χρόνου 1804»<sup>32</sup>. Η «τροποποίηση» και η συμπλήρωσή τους είναι η πιθανότερη εκδοχή και πρέπει να γίνει δεχτή. Τα Θ πάντως έχουν λάβει μια πλήρη μορφή το αργότερο μέχρι το 1805, χρονολογία των περισσότερων και παλαιότερων μαρτυριών για αυτά. Τίποτα δεν αποκλείει οι μεταγενέστερες τροποποιήσεις να ενσωματώνονται στα Θ, ώστε να φτάσουμε στα κείμενα των νόμων του 1818, πράγμα το οποίο πιθανολογείται από την κοινοτική απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 1812 που επιβεβαιώνει τροποποίηση των τόκων παλαιότερη στα κείμενα αυτά.

Τα Θ επιπλέον, αναφέροντας το διοικητή Βούλγαρη και έχοντας τη σφραγίδα του στο κείμενό τους του 1803, τη σφραγίδα του και την υπογραφή του καθώς και τις υπογραφές των προεστών, όπως αναφέρεται στο έγγραφο της 8-3-1809 (για το οποίο έγινε εκτενέστερα λόγος παραπάνω) καθώς και τη σφραγίδα της κοινότητας και στις δύο περιπτώσεις, πρέπει να χρονολογηθούν από τον ερχομό του (1802) μέχρι τις 8 Μαρτίου 1809. Μία μαρτυρία του Αντωνίου Μιαούλη, στο έργο του «Υπόμνημα περί της νήσου Ύδρας επιβεβαιώνει τη σύστασή τους επί Βούλγαρη και αναφέρει ότι βοήθησε και ένας καλόγερος που ονομαζόταν Διονύσιος<sup>33</sup>.

29. Βλ. ΑΚΥ, 4, 297 (28-3-1811)· ΑΚΥ, 5, 438 (20-4-1814), 453 (12-7-1815), 481 (25-4-1817)· ΑΚΥ, 6, 517 (13-5-1819), 517 (19-5-1819).

30. Βλ. ΑΚΥ, 4, 299 (18-5-1812), 300 (3-8-1812), 305 (31-12-1812)· ΑΚΥ, 5, 433 (27-7-1813), 434 (15-8-1813), 438 (20-4-1814), 439 (26-5-1814), 454 (2-8-1815), 462 (4-3-1816)· ΑΚΥ, 6, 481 (28-2-1818), 506 (14-1-1819), 510 (24-2-1819), 522 (28-8-1819), 522 (19-9-1819), 538 (9-7-1820), 546 (31-1-1821).

31. Βλ. ΑΚΥ, 5, 491 (11-9-1817)· ΑΚΥ, 6, 535 (11-5-1820).

32. Βλ. Ι. Π. Μανιατόπουλος, *Το ναυτικόν Δίκαιον της Ύδρας*, Αθήνα 1939, 125, όπου σε δημοσιευόμενο έγγραφο –δευτερολογία δανειστή– αναγράφεται επακριβώς: «καὶ τοῦτο ἐπακολούθησεν ἕως τοῦ νέου συστήματος καὶ διοικήσεως τοῦ χρόνου 1804».

33. «Οι νόμοι της Ύδρας ευσυστήθησαν από τους ιδίους προεστώτας επί του Διοικη-



Πραγματικά η ύπαρξη ενός καλόγερου με όνομα Διονύσιος, που υπήρξε και ηγούμενος της μονής της Θεοτόκου, πιθανόν από το 1792 μέχρι πιθανόν το 1814 βεβαιώνεται από έγγραφα και από συμβόλαια, στα οποία υπογράφει ως μάρτυρας<sup>34</sup>. Άλλο στοιχείο όμως εκτός από την ιστορία του Μιαούλη και από τη βεβαιωμένη ύπαρξη του Διονύσιου στην Ύδρα κατά το κρίσιμο διάστημα που πρέπει να συντάχτηκαν τα Θ δεν έχουμε που να επιβεβαιώνει την σύμπραξή του σ' αυτά, αλλά έχουμε τουλάχιστον μία ακόμα μαρτυρία, του Μιαούλη, ότι υπήρξαν.

Συνοφίζοντας όλα όσα αναπτύχτηκαν παραπάνω συμπεραίνουμε τα ακόλουθα:

1) Η ύπαρξη των Θ είναι αδιαμφισβήτητη.

2) Πρώτη «έκδοσή» τους βεβαιώνεται από το χειρόγραφο της 20ης Ιανουαρίου 1803.

3) Την 1η Φεβρουαρίου 1804, μετά από ένα χρόνο, έγινε τροποποίηση, τουλάχιστον όσον αφορά τους τόκους των δανείων, δηλαδή τροποποιήθηκαν τα άρθρα 1-3. Η τροποποίηση των τόκων υπήρξε τόσο σημαντική, ώστε να παραδίδεται και ως ο χρόνος των Θ ή μήπως η τροποποίηση επεκτάθηκε και σε άλλα θέματα όπως δικαιολογείται η επισκίαση της πρώτης από τη νέα δεύτερη «έκδοση».

4) Η δεύτερη «έκδοση», αφού κείμενό της πλήρες δεν έχουμε, πιθανολογείται α) από τη μαρτυρία ότι υπάρχει άρθρο 24ο των Θ, που γνωρίζουμε το κείμενό του, β) από την έγγραφη επιβεβαίωση ότι σφραγίστηκαν και υπογράφηκαν από όλους και γ) από όσα επιπλέον στοιχεία εκτέθηκαν παραπάνω. Συνεπώς τα Θ του 1803 με τα 12 άρθρα τους συμπληρώνονται, τα άρθρα πληθαίνουν και φτάνουν τουλάχιστον τα 21 αποτελώντας μία τροποποίηση-δεύτερη έκδοση, που έχει πιθανότητες να έγινε μετά από ένα χρόνο, την 1η Φεβρουαρίου του 1804.

τού Γ. Βούλγαρη, συνεργούντος και τινος καλογήρου επονομαζομένου Διονυσίου και ούτοι απέβλεπον εις το να διατηρείται η κοινή του τόπου ευταξία.» Βλ. Αντωνίου Μιαούλη, *Υπόμνημα περί της νήσου Ύδρας*. Αφ' ης εποχής κατωκήθη μέχρι του έτους 1821. Μετατυπωθέν υπό Ανδρ. Αντ. Μιαούλη, Αθήνα 1864, 39.

34. Βλ. Λιγνός, *Ιστορία*, ό.π.(1), 187-188. Στο Κώδικα του μοναστηριού της Παναγίας αναφέρεται ότι ηγουμένευσε στις 1-8-1792 (ΑΚΥ, 16, 28). Σε έγγραφο από 30-12-1809, συναντάμε «τον αυτόθι ηγούμενον Διονύσιον» (ΑΚΥ, 3, 556), ενώ σε έγγραφο από 4-1-1819 αναφέρεται «ο μακαρίτης ηγούμενος Διονύσιος» (ΑΚΥ, 6, 120-121). Σε λυτά έγγραφα του ΙΑ-ΜΥ υπογράφει ως μάρτυρας όπως στο από 18 Μαΐου 1801 (αρ. 78) και στο από 28 Ιουλίου 1802 (αρ. 90)· βλ. Γ. Ε. Ροδολάκης, «Ιστορικό Αρχείο Ύδρας- Απογραφικό διάγραμμα», *Τετράδια Εργασίας* 11 (ΚΝΕ- Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών), Αθήνα 1987 (στη συνέχεια: Ροδολάκης, *Απογραφικό διάγραμμα*), 195 (α/α 359). Βλ. επίσης νεότερη αρχειοθέτηση από την Κ. Αδαμοπούλου - Παύλου, *Ιστορικό Αρχείο- Μουσείο Ύδρας*, Ύδρα 1997 (στη συνέχεια: Κ. Αδαμοπούλου - Παύλου, ΙΑ-ΜΥ), 52 (Αρχειοθήκη 1, Κιβώτιο 48).





5) Τροποποίηση των τόκων έγινε επίσης στις 10 Σεπτεμβρίου 1812 και  
6) Το κείμενο της δεύτερης «έκδοσης» με τις τυχόν άλλες τροποποιήσεις (όπως της 10-9-1812), αποτέλεσε τη βάση από την οποία προέκυψε η εμποροναυτική νομοθεσία του 1818, δηλαδή οι «Θαλασσοεμπορικοί νόμοι» των ΠκΘΝ.

### III

Οι «Πολιτικοί και Θαλασσοεμπορικοί νόμοι».

Οι ΠκΘΝ αποτελούν, θα λέγαμε, Κώδικα Διοικητικού, Δικονομικού και Ναυτικού δικαίου της Ύδρας. Ο Λιγνός<sup>35</sup> τους ονομάζει «ο Αστικός και Ναυτεμπορικός Νόμος», ενώ ο Γκίνης<sup>36</sup> «Νόμος Ύδρας, εξ άρθρων 65». Κρίνεται ότι η ονομασία «Πολιτικοί και Θαλασσοεμπορικοί νόμοι» ανταποκρίνεται περισσότερο στη βούληση του νομοθέτη, επειδή στον Πρόλογο τους αναφέρεται ότι θεσπίζονται νόμοι πολιτικοί και θαλασσοεμπορικοί, και επιπλέον επειδή είναι πλησιέστερη στην ορολογία των αρχών του 19ου αιώνα.

Σώζονται σε αντίγραφο στα ΓΑΚ, με αυτόγραφες υπογραφές πέντε πληρεξούσιων διοικητών και με δύο σφραγίδες (τη μεγάλη της κοινότητας και αυτή του διοικητή Κοκοβίλα), χωρίς όμως χρονολογία<sup>37</sup>.

Όσον αφορά τη χρονολογία τους ο Λιγνός δέχεται ότι, επειδή οι ΠκΘΝ, που αποτελούν κατά τη γνώμη του αποσπάσμα τους, έχουν βέβαιη χρονολογία, την 1η Μαΐου 1818, την ίδια μέρα θα ψηφίστηκαν και οι ΠκΘΝ<sup>38</sup>. Το συμπέρασμα αυτό του Λιγνού, έχει γίνει αποδεχτό απ' όλους όσοι έχουν ασχοληθεί με το δίκαιο της Ύδρας, αβασάνιστα όμως, μολονότι έχει πιθανότητες να αγγίζει την αλήθεια.

Ένα χρονικό όριο αρκετά ασφαλές προκύπτει από το γεγονός της υπογραφής των νόμων από τους πέντε προεστούς. Πιο συγκεκριμένα, την 1η Μαΐου 1818, εκλέχτηκαν από τα μέλη της κοινότητας εικοσιένας προεστώτες, ως πληρεξούσιοι διοικητές, για να συνδιοικούν μαζί με το διοικητή Ν. Κοκοβίλα. Αυτοί οι πληρεξούσιοι διοικητές αποφάσισαν κατόπιν (το σχετικό έγγραφο χρονολογείται από το Μάιο του 1818, αλλά δεν έχει ημερομηνία), για να μπορέσουν να ασκήσουν τα καθήκοντά τους με τρόπο περισσότερο λειτουργικό, να χωριστούν με κλήρωση σε τρεις ομάδες από επτά μέλη, με θητεία ενός έτους η κάθε ομάδα, αρχίζοντας η πρώτη

35. Λιγνός, *Ιστορία*, ό.π.(1), 257-267, επίσης ΑΚΥ, 6, 39-52.

36. Γκίνης, *Περίγραμμα*, ό.π.(4), 278-279 (αριθμός 667).

37. Περισσότερα και ειδικά για τη χειρόγραφη παράδοση των ΠκΘΝ βλ. παρακάτω, σ. 268-269.

38. Βλ. Λιγνός, *Ιστορία*, ό.π.(1), 247 και ΑΚΥ, 6, 52 σημ. 1.





από 1η Μαΐου 1818 μέχρι 1η Μαΐου 1819, η δεύτερη από 1-5-1819 μέχρι 1-5-1820 και η τρίτη από 1-5-1820 μέχρι 1-5-1821<sup>39</sup>. Οι πέντε προεστοί που υπογράφουν τους νόμους αποτελούν και τα μέλη της πρώτης ομάδας μαζί άλλους δύο (τον Αναγνώστη Οικονόμου και τον Αντώνιο Βόκου) και, εξυπακούεται, συνδιοικούν μαζί με το διοικητή Ν. Κοκοβίλα. Συνεπώς μετά από την εν λόγω εκλογή και διαίρεση σε τρεις ομάδες έρχεται η υπογραφή των ΠκΘΝ. Σε τούτο συνηγορεί και το ότι στο τέλος του εγγράφου από Μάιο 1818 υπάρχει μεταξύ άλλων η υπόσχεση των προεστών που υπογράφουν ότι θα υπερασπιστούν, δίνοντας ακόμα και τη ζωή τους, τον καθένα διοικούντα από εκείνους που θα τους κατατρέξουν εξ αιτίας της διοίκησής τους. Η ίδια επίσης υπόσχεση, σχεδόν αυτολεξεί, υπάρχει σε δύο ανάλογα έγγραφα της 1ης Μαΐου 1817, που εκλέγονται (με το πρώτο έγγραφο) τέσσερις «επιστάτες» για να συνδιοικούν μαζί με το διοικητή Ν. Κοκοβίλα, για το χρονικό διάστημα από 1η Μαΐου 1817 μέχρι τέλος Απριλίου 1818, και επίσης εκλέγονται (με το δεύτερο έγγραφο) δέκα άτομα «εἰς τὸ νὰ θεωρῶσι καὶ νὰ διακρίνωσι δυνάμει καὶ ὁδηγία τῶν τοπικῶν θαλασσονομοθεσιῶν ὅλας τὰς παρεμπιπτούσας διαφορὰς καὶ ἀπορίας ....»<sup>40</sup>. Η παραπάνω δέσμευση έχει βρει τη νομική της έκφραση στο 17ο άρθρο των ΠκΘΝ. Δεν θα έπρεπε σε όλα αυτά τα έγγραφα να γίνει αναφορά του εν λόγω άρθρου; Άρθρου μίας νομοθεσίας πρόσφατης, της οποίας πολλοί από τους υπογράφοντες θα ήταν και συντάχτες; Συνεπώς, η μή ρητή αναφορά του άρθρου 17 μας επιτρέπει να υποθέσουμε ότι οι νόμοι δεν έχουν ψηφιστεί κατά το χρονικό διάστημα από 1-5-1817 μέχρι 1-5-1818. Η υπογραφή όμως των πέντε προεστών θέτει αυτόματα τους ΠκΘΝ –τουλάχιστον το χειρόγραφο τους που γνωρίζουμε– μέσα στα όρια της ετήσιας θητείας αυτών των πέντε, δηλαδή από 1-5-1818 μέχρι 1-1-1819<sup>41</sup>. Οι ΘΝ όμως, έχουν χρονολογία 1-5-1818. Επομένως είναι δύσκολο να υποθέσουμε ότι αυτοί οι νόμοι έρχονται πριν α-

39. Βλ. έγγραφα. α) από 1-5-1818 και β) Μαΐου 1818 (χωρίς ημερομηνία), που δημοσιεύονται στο ΑΚΥ, 6, 37-38 και 38-39 αντίστοιχα. Πιθανότατα, το δεύτερο αυτό έγγραφο –στην ουσία και τα δύο αποτελούν πραχτικά εκλογής– να ακολουθήσε το πρώτο, να συντάχτηκε δηλαδή ευθύς αμέσως ή έστω μεταγενέστερα, αλλά να αναφέρει την εκλογή και διαίρεση σε ομάδες που έγινε την ίδια μέρα με το πρώτο, αφού η θητεία της πρώτης ομάδας που εκλέχτηκε με κλήρωση άρχισε την πρώτη Μαΐου.

40. Βλ. ΑΚΥ, 5, 352-353 (εκλέγονται οι Αναγνώστης Γχορογιάννης, Χ. Ανδρέας Παπαμανώλη, Ιωάννης Γκίκα και Μανώλης Νικολάου Ελευθερίου) και 354-355 αντίστοιχα. Οι εν λόγω συγκροτούν στην ουσία ένα «εμποροδικείο», ειδικά για θέματα ναυτικού δικαίου.

41. Η θητεία τους αποδεικνύεται επιπλέον από την, κατά τη διάρκειά της, υπογραφή τους σε κοινοτικά έγγραφα. Βλ. π.χ. έγγραφο από 14-1-1819 (ΑΚΥ, 6, 123), από 29-1-1819 (ΑΚΥ, 6, 133), από 6-2-1819 (ΑΚΥ, 6, 135) κλπ.



πό τους περισσότερο σύνθετους ΠκΘΝ, οι οποίοι επιπλέον είναι πλησιέστεροι στα Θ του 1803 (όπως τροποποιημένα ίσχυσαν). Τελικά, ξαναγυρνάμε στη γνώμη του Λιγνού ότι πρέπει να τους δοθεί η ίδια ημερομηνία (1-5-1818), κρατώντας όμως τις επιφυλάξεις που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Οι ΠκΘΝ αποτελούν το πληρέστερο νομοθέτημα την Ύδρας, το οποίο κωδικοποιεί το Διοικητικό, Δικονομικό και Ναυτικό δίκαιό της. Πρόκειται επίσης, όσον αφορά το ναυτικό δίκαιο, για το πληρέστερο κείμενο θετού δικαίου στον ελλαδικό χώρο που μας είναι γνωστό κατ' αυτή την εποχή<sup>42</sup>.

Προχωρώντας σε πιο ειδική εξέταση του νομοθετήματος τούτου, διαπιστώνουμε ότι, αν και υπάρχει συνεχής αρίθμηση των άρθρων του και δεν έχει κανένα εξωτερικό σημείο διαχωρισμού, στην ουσία αποτελείται από δύο τμήματα, που είναι το πρώτο οι «Πολιτικοί» νόμοι και το δεύτερο οι «Θαλασσοεμπορικοί» νόμοι.

Το πρώτο τμήμα (άρθρα 1-25), οι «Πολιτικοί» νόμοι, δεν περιέχει κανόνες αστικού δικαίου, όπως το εννοούμε σήμερα και όπως η ονομασία «πολιτικοί» ερμηνεύεται, αλλά θεσπίζονται σ' αυτό κυρίως τα σχετικά με τα όργανα της διοίκησης, δηλαδή το Διοικητή και τους ετήσιους συνδιοικητές και κριτές. Ρυθμίζονται οι μεταξύ τους σχέσεις, περιγράφονται οι εξουσίες τους και καθορίζονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τους. Ρυθμίζονται ακόμα οι σχέσεις των διοικούντων με τον αρχηγό των μελλόχρηδων (των ναυτικών που υποχρεωτικά επανδρώνουν τον Τουρκικό στόλο), του οποίου και περιγράφονται οι υποχρεώσεις απέναντι στην κοινότητα. Στο πρώτο αυτό τμήμα, ξεχωριστή θέση κατέχει η θέσπιση πολλών δικονομικών διατάξεων, που αφορούν το κύρος και το δεδικασμένο των αποφάσεων των κοινοτικών δικαστηρίων (κριτηρίων) και επίσης διακρίνουμε στοιχεία ποινικής εξουσίας της κοινότητας (σε υποτυπώδη μορφή) και ρυθμίσεις αστυνομικού χαρακτήρα. Μία διάταξη, αγορανομική θα λέγαμε, υποχρεώνει κάθε πλοίο που φτάνει στην Ύδρα με τρόφιμα να πουλάει πρώτα και για τρεις μέρες στο κοινό και μετά όπου το συμφέρει (άρθρο 23). Ένα καινοτόμο άρθρο (άρθρο 24) έρχεται στη συνέχεια, που ορίζει ότι οι αποφάσεις του εκκλησιαστικού δικαστηρίου πρέπει να υπογράφονται από όλο τον κλήρο και επιτρέπει την επανεξέτασή τους από «τη βουλή των κατά καιρόν κριτών»<sup>43</sup>. Τελευταίο άρθρο του πρώτου μέ-

42. Την ίδια περίπου εποχή, και μερικά χρόνια πριν, την 1η Ιουνίου 1814, έρχεται η ναυτική νομοθεσία των Σπετσών, που με τα έξι μόνο άρθρα της πλησιάζει πολύ περισσότερο στα αρχαιότερά της μία ολόκληρη δεκαετία «Θεσπίσματα» του 1803, παρά στους πολύ πιο σύνθετους υδραϊκούς νόμους του 1818 (ΠκΘΝ). Βλ. Ιακ. Τ. Βισβίζης, *Νομικά τινά έθιμα των νήσων Σπετσών, Ύδρας, Πόρου και Σαλαμίνας*, Επετηρίς ΑΙΕΔ, 3 (1950), 10-12· βλ. επίσης παλαιότερη έκδοσή τους Α. Κ. Ορλάνδος, *Περί της νήσου Πέτσας ή Σπετσών*, Πειραιάς, 1877, 51-52, σημ. (α).

43. Το άρθρο 24 των ΠκΘΝ αποτελεί, κατά τη γνώμη μου, σπουδαία καινοτομία.





ρους θεωρούμε το 25ο, που θέτει γενικό κανόνα για την αυστηρή τήρηση των διατάξεων για την επιστασία της υγείας (που το ακολουθούν), δηλαδή σχετικά με την απομόνωση για υγειονομική κάθαρση (καραντίνα) των φυσικών προσώπων και εμπορευμάτων που έρχονται στο νησί και υπάρχουν υποψίες ότι μπορεί να είναι φορείς κάποιας επικίνδυνης κολλητικής αρρώστειας.

Το δεύτερο τμήμα (άρθρα 26-65), οι «Θαλασσοεμπορικοί» νόμοι, είναι αφιερωμένο στο ναυτικό δίκαιο. Το τμήμα τούτο σα σύνολο σχεδόν (με αναδιάρθρωσή του) αποτελεί και την ύλη των ΘΝ. Στα πρώτα άρθρα του (26-32) ρυθμίζονται θέματα που αφορούν την επιστασία της υγείας, σε σχέση όμως με τα πλοία, τα εμπορεύματά τους και τους επιβαίνοντες. Στο άρθρο 33 καθορίζονται τα σχετικά με τους τόκους των ναυτικών δανείων, τα μερίδια των ναυτικών (συντροφοναυτών) και ακόμα ορίζεται ο κοινοτικός φόρος (σε ποσοστό 3%), ο οποίος πρέπει να υπολογίζεται πάνω στα κέρδη. Τέλος, τα άρθρα 34-65 περιέχουν το κυρίως ναυτικό δίκαιο, ενώ ειδικά τα άρθρα 62-65, έχοντας υπότιτλο «περί συντροφοναυτών» περιέχουν διατάξεις που αφορούν ειδικότερα τους ναυτικούς, όπως λιποταξία, ασθένεια κ.ά.

Το πρώτο ερώτημα που γεννιέται, βασικό και εύλογο, αφορά τις πηγές των ΠκΘΝ.

Στο πρόλογό τους δηλώνεται ότι γίνεται η έγγραφη διατύπωση νόμων «...των μεν οπου προγονιαίως εύρομέν δικαίους, των δε οπου παρ' ημών νομίμως θεσπίζονται ...». Συνεπώς, η δίκαιη προγενέστερη νομοθεσία, στην οποία πρέπει να συμπεριλάβουμε και τα «δίκαια» έθιμα, τίθεται σε ισοτιμία με τη νεότερη νομοθεσία, ενοποιούνται και αποτελούν το αντικείμενο των Νόμων. Είναι γεγονός ότι τα Θ, όπως τα ξέρουμε, έχουν ενσωματωθεί στην ουσία στο δεύτερο μέρος, των ΠκΘΝ, στους «Θαλασσοεμπορικούς νόμους» δηλαδή. Ειδικότερα, τα κεφάλαια (άρθρα) 1-3 των Θ, που αφορούν τους τόκους των θαλασσοδανείων, όπως έχουν τροποποιηθεί μεταγενέστερα και με νέες τροποποιήσεις, αποτελούν την ύλη του άρθρου 33. Το 5ο κεφάλαιο έχει αποτελέσει τη βάση του άρθρου 39, το 6ο των άρθρων 61 και 64, το 7ο του άρθρου 62, ενώ τα κεφάλαια 8ο και 10ο έχουν μεταφερθεί αυτούσια ως άρθρα 55 και 56 αντίστοιχα. Το πολυσυζητημένο κεφάλαιο 21 αποτελεί το άρθρο 54. Αλλά και το πνεύμα ουσιαστικά των διατάξεων των υπόλοιπων κεφαλαίων (του 4ου, 9ου, 11ου και 12ου) υπάρχει στους ΠκΘΝ. Πολύ καθαρή εικόνα όλων όσα αναφέρ-

επειδή θεσπίζει δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας, περιορίζοντας την τυχόν αυθαιρεσία των εκκλησιαστικών δικαστηρίων, και μάλιστα σε θέματα που αποτελούσαν αντικείμενο αποκλειστικής δικαιοδοσίας τους. Αποτελεί επίσης ένδειξη ότι η κοινότητα έχει ανδρωθεί και επιβάλλει τη βούλησή της.



θηκαν παραπάνω μας δίνει το πρώτο μέρος του Πίνακα I, που βρίσκεται στο τέλος της παρούσας (στους Πίνακες και Ευρετήρια).

Η πλήρης, όμως, έρευνα των πηγών του ναυτικού δικαίου της Ύδρας, προϋποθέτει και την ανάλυση του εν λόγω δικαίου και ξεφεύγει από τα όρια της παρούσας. Άλλωστε η σχετική εργασία του Μανιατόπουλου, αν και γραμμένη πριν από πολλές δεκαετίες, εξακολουθεί να είναι στα περισσότερα σημεία της χρήσιμη. Ο ίδιος, μελετώντας το ναυτικό δίκαιο της Ύδρας, ορθά υποστηρίζει ότι δεν μπορεί να παραλληλισθούν διατάξεις των εν λόγω νόμων με ανάλογες του 2ου βιβλίου του Γαλλικού εμπορικού Νόμου του 1808, αλλά η ταυτότητα αυτή πρέπει να αποδοθεί μάλλον στα ναυτικά έθιμα και συνήθειες που διαμορφώθηκαν και ίσχυαν γενικά την εποχή εκείνη στη Μεσόγειο<sup>44</sup>.

Ένα άλλο κείμενο, πιστεύω, ότι αποτέλεσε μία από τις πηγές των ΠκΘΝ και το πρότυπο για τη διαμόρφωση των ΘΝ, έτσι όπως έχουν συντεθεί και παρουσιάζονται με το δίστηλο ελληνικό και ιταλικό κείμενό τους. Πρόκειται για την *Ordinanza per la marina Russa del levante* του βαρώνου δε Στρογανόφ, της 12-12-1817, που τέθηκε σε εφαρμογή την 1η Ιανουαρίου 1818, τέσσερις μόλις μήνες πριν από την ημερομηνία που έχουν οι ΘΝ<sup>45</sup>.

Στον πρόλογο της *Ordinanza*, η δήλωση «*Επιθυμῶν νὰ βάλῃ τρόπον πῶς εἰς εὐνομίαν καὶ εὐταξίαν τὴν Ἀνατολικὴν Ῥωσσοικὴν θαλασσοπορίαν, νὰ προλάβῃ τὰς καταχρήσεις, ...*» μοιάζει εμφανώς με την αιτία για την οποία θεσπίζονται οι ΠκΘΝ που «*ἀποβλέπουσι διὰ τὸ καλὸν καὶ εὐταξίαν παντὸς τοῦ λαοῦ*», ενώ οι «*καταχρήσεις*», όπως ειπώθηκε παραπάνω, αποτελούν τη συνηθισμένη αιτία που δηλώνεται στα νομοθετήματα της Ύδρας. Το πρώτο άρθρο της *Ordinanza* αρχίζοντας με τη φράση «*Οἱ καπετάνιοι τῶν καραβίων... εἶναι ὑπόχρεοι*» ανακαλεί αμέσως στη μνήμη μας το πρώτο άρθρο των *Θαλασσοεμπορικών νόμων*. Σε αρκετά επίσης από τα 26 κεφάλαια της *Ordinanza* διαπιστώνουμε παρόμοιες ρυθμίσεις με άρθρα των ΠκΘΝ και βέβαια των ΘΝ, όπως η υποχρέωση των ναυτικών με μερίδιο να τελειώνουν το ταξίδι (κεφ. Ε' της *Ordinanza*, άρθρα 62 και 26 αντίστοιχα των δύο νόμων), η απαγόρευση να παίρνει ένα καράβι ναυτικούς ενός άλλου (κεφ. ΣΤ' της *Ordinanza*, άρθρα 64 και 20 αντί-

44. Βλ. Ι. Π. Μανιατόπουλος, *ό.π.* (32), 18-20.

45. Βλ. ΑΚΥ, 16, 57-64 (*Ordinanza per la marina Russa del levante ... Διαταγή του Εξοχωτάτου κυρίου βαρώνου Δε Στρογανόφ δοθείσα εν Μπουγιουκδερέ τη 12 Δεκεμβρίου 1817 ε.π.*). Η εν λόγω διαταγή υπάρχει, στο ΙΑ-ΜΥ, σε έντυπο φυλλάδιο δίγλωσσο (ιταλικό και ελληνικό κείμενο), με χειρόγραφη στο τέλος σημείωση, από 29-8-1819, ότι δόθηκε σε πλοίαρχο, εμπορικού πλοίου με ρώσικη σημαία. Στο Λιγνός, *Ιστορία*, *ό.π.*(1), 229-233. Ξαναδημοσιεύτηκε μόνο μετάφραση του ιταλικού κειμένου στα ελληνικά, «*επειδή η εις το ελληνικόν μετάφρασις είναι κακόζηλος*».





στοιχα των δύο νόμων), η υποχρέωση να τηρούνται πλήρεις και καθαροί λογαριασμοί (κεφ. ΙΓ', ΙΕ' της Ordinanza, άρθρα 50 και 10 αντίστοιχα των δύο νόμων), η απαγόρευση να ενεργεί ορισμένες πράξεις ο πλοίαρχος σε βάρος της ιδιοκτησίας του πλοίου χωρίς έγγραφη άδεια (κεφ. ΙΗ' της Ordinanza, άρθρα 49 και 14 των δύο νόμων). Το παράλληλο τέλος δί-στηλο και δίγλωσσο κείμενο, ιταλικό και ελληνικό, της Ordinanza και η υποχρεωτική χορήγηση αντιγράφου της από τους πρόξενους στους πλοίαρχους με ρώσικη σημαία, δείχνει ξεκάθαρα το πρότυπο των ΘΝ.

#### IV

Οι «Θαλασσοεμπορικοί Νόμοι», της 1ης Μαΐου 1818.

Ο Λιγνός<sup>46</sup>, ονομάζει το τρίτο κείμενο της νομοθεσίας της Ύδρας, «Επιτομή του Ναυτεμπορικού Νόμου του 1818». Ο Κριεζής δεν τους δίνει όνομα και αρκείται στην ελληνική μετάφραση του τίτλου τους. Στην δημοσίευσή τους στο περιοδικό «Πανδώρα» αναφέρονται ως «Κανονισμός».

Αν θέλαμε να ακριβολογήσουμε και τους χαρακτηρίσαμε περισσότερο ως «Εκλογή των διατάξεων ναυτικού δικαίου των ΠκΘΝ», παρά ως «Επιτομή». Τα επιχειρήματα που συνηγορούν γι' αυτή την ονομασία είναι τα εξής: Δεν υπάρχει ούτε μία διάταξη σχετική με το πρώτο μέρος (στα πρώτα 26 άρθρα) των ΠκΘΝ. Αλλά επιτομή όμως, αξία του ονόματός της, θα έπρεπε να περιέχει εστω και ένα άρθρο από το πρώτο μέρος. Αλλά αυτό το μέρος (άρθρα 1-26) δεν έχει άμεση σχέση με το ναυτικό δίκαιο αφού περιέχει κανόνες κυρίως διοικητικού και δικονομικού δικαίου. Όλα τα άρθρα των ΘΝ επαναλαμβάνουν τις διατάξεις των άρθρων 26-65 (με παραλείψεις μερικών) των ΠκΘΝ, αλλά με διαφορετική σε πολλά σημεία σειρά και λεχτικές –όχι τροποποιητικές– διαφορές.

Οι ΘΝ σώζονται σε τρία χειρόγραφα στο ΙΑ-ΜΥ<sup>47</sup>. Αρχίζουν με μία επικεφαλίδα γραμμένη μόνο στα ιταλικά, που στην ουσία αποτελεί σύντομο πρόλογο. Ακολουθεί δίγλωσσο (στα ελληνικά και ιταλικά) κείμενο των νόμων, που συγκροτούνται από 29 άρθρα, σε δύο στήλες, αριστερά τα ελληνικά και δεξιά τα ιταλικά. Στη συνέχεια επανέρχεται το μονόστηλο κείμενο μόνο στα ελληνικά, πρώτα ένα άρθρο (χωρίς αριθμό) με τίτλο «περί καμβίων θαλασσίων, διαφόρων δηλαδή», στο οποίο αναγράφεται, ανάλογα με τον τόπο φόρτωσης και τον τόπο εκφόρτωσης του πλοίου, το ποσοστό του τόκου των θαλασσοδάνειων και το μερίδιο των συντροφοναυτών και μετά, με τίτλο «περί δατζίου», ένα σύντομο άρθρο (πάλι χω-

46. Λιγνός, *Ιστορία*, ό.π.(1), 267- 273.

47. Περισσότερα και ειδικά για τη χειρόγραφη παράδοση των ΘΝ, βλ. παρακάτω σ. 269-270.



ρίς αριθμό) για το ύψος του κοινοτικού φόρου στα πλοία (3% στους τόκους των κεφαλαίων και στα καθαρά κέρδη). Σαν επίλογος έρχεται στο τέλος ιταλικό πάλι κείμενο, μονόστηλο και η χρονολογία (στα ιταλικά). Το «επίσημο» των νόμων επιβεβαιώνουν η σφραγίδα, ο τίτλος και το όνομα του Διοικητή (στα ιταλικά), η μεγάλη τετραμερής σφραγίδα της Κοινότητας, οι αυτόγραφες υπογραφές τριών σύντυχων (μόνο αυτές στα ελληνικά) και η αυτόγραφη υπογραφή του κοινού καγκελλάριου (στα ιταλικά).

Η πρώτη χρονολογικά έκδοση των ΘΝ έγινε στο περιοδικό «Πανδώρα» του 1853<sup>48</sup> και ήταν άγνωστη στους μετέπειτα εκδότες (Κριεζή και Λιγνό) και στο Γκίνη (στο Περίγραμμα). Η δημοσίευσή τους στην «Πανδώρα» παρουσιάζει διαφορές από το κείμενο που μας δίνουν τα τρία χειρόγραφα του ΙΑ-ΜΥ, μολονότι είναι πολύ κοντά σ' αυτό. Οι διαφορές πιθανό να οφείλονται σε ξεχωριστό κλάδο της χειρόγραφης παράδοσης. Αρχίζει με το ιταλικό κείμενο του τίτλου, ακολουθεί το ελληνικό μόνο κείμενο των νόμων και στο τέλος έρχεται το ιταλικό κείμενο (ο επίλογος) και τα υπόλοιπα (χρονολογία, σφραγίδες, υπογραφές). Μπορούμε να πούμε ότι παρουσιάζεται ένα πιά πιστό κείμενο. Η ρητή αναφορά στο πρόλογο του άρθρου, «εκτυπούμεν δε αυτόν απaráλλακτον εκ του πρωτοτύπου χειρογράφου το οποίον σώζεται παρά τῷ ημετέρῳ Κ. Γεωργίῳ Τομπάζη, υἱῷ του αοιδήμου πρωταθλήτου της ελληνικής επανάστασεως Ιακώβου Τομπάζη», επιβεβαιώνει ότι υπάρχει ένα ακόμα χειρόγραφο, η τύχη του οποίου σήμερα είναι άγνωστη.

Ο Κριεζής<sup>49</sup> δημοσιεύει (1860) το ελληνικό κείμενο των ΘΝ, αλλά με μικροδιαφορές. Μεταφράζει επίσης το τίτλο τους και δημοσιεύει μόνο τη μετάφρασή του, ενώ το ιταλικό κείμενο που βρίσκεται στο τέλος και τα υπόλοιπα (χρονολογία, σφραγίδες, υπογραφές) τα δημοσιεύει πρώτα στη γλώσσα που είναι γραμμένα (ιταλικά) και στη συνέχεια τα μεταφράζει βάζοντας μπροστά ένα «ἤτοι». Οι διαφορές που παρουσιάζει το κείμενό του δεν δικαιολογούνται μόνο από τις τυχόν παρεμβάσεις του (αυθαίρετες προσθήκες και διορθώσεις), πολλές από τις οποίες εύκολα ξεχωρίζονται. Εύλογα συμπεραίνουμε ότι είχε στα χέρια του ένα άλλο χειρόγραφο-αντίγραφο. Το κείμενό τους, όμως πλησιάζει αρκετά εκείνο που δίνουν τα τρία χειρόγραφα του ΙΑ-ΜΥ, ενώ ο επίλογος που είναι γραμμένος μόνο στα ιταλικά πλησιάζει αυτόν της «Πανδώρας».

Οι ΘΝ δημοσιεύονται για τρίτη φορά στο περιοδικό «Οικονομική Επιθεώρησις», του έτους 1878-1879<sup>50</sup>. Η έκδοση, άγνωστη στους περισσότερους περιορίζεται μόνο στο ελληνικό κείμενο των 29 άρθρων, χωρίς επι-

48. «Πανδώρα», Δ', 1853, 393-369(=396).

49. Κριεζής, *Ιστορία*, ό.π.(5), 72-84.

50. «Οικονομική Επιθεώρησις», 6, 1878-1879, 396-402.



κεφαλίδα, και υπογράφεται από κάποιο Κ. Σε πολλά μοιάζει με το κείμενο του Κριεζή, το οποίο ίσως να αντιγράφει.

Ο Λιγνός δημοσιεύει (1946) μετάφραση των ΘΝ στο σύνολό τους (όπως εκτέθηκε παραπάνω) από τα ιταλικά, δικαιολογώντας τη μετάφρασή τους ως εξής: «Της επιτομής ταύτης υπάρχουν εις το ιστορικόν Αρχείον Ύδρας τρία αντίγραφα εις την ιταλικήν και εις κακόζηλον ελληνικήν ... Παραθέτομεν την επιτομήν ταύτην εν μεταφράσει εκ του ιταλικού»<sup>51</sup>.

Και από τις τέσσερις αυτές εκδόσεις (Πανδώρα, Κριεζής, Οικονομική Επιθεώρηση, Λιγνός) απουσιάζει το ιταλικό κείμενο των 29 άρθρων των ΘΝ.

Οι ΘΝ έχοντας πλούσια, σχετικά, χειρόγραφη παράδοση (τρία χειρόγραφα του ΙΑ-ΜΥ και δύο τουλάχιστον υποτιθέμενα) και ακόμα μίαν έντυπη παράδοση (έστω και ελλιπή), είναι το περισσότερο βεβαιωμένο και έγκυρο κείμενο νόμου της Ύδρας. Η χρονολόγησή τους (1-5-1818) και οι αυτόγραφες υπογραφές των σύντυχων τους δίνουν επιπλέον εγκυρότητα.

Ενδιαφέρον σημείο είναι και το ότι από τους τρεις σύντυχους που υπογράφουν στις 1 Μαΐου 1818 τους ΘΝ, οι δύο (Ιωάννης Γκίκα και Μανόλης Νικολού Ελευθέρη) έχουν εκλεγεί από την 1η Μαΐου 1817, όπως σημειώθηκε παραπάνω, ο τρίτος (Ιωάννης Κουτουλουμάς) δεν αναφέρεται στις εκλογές του 1817, και επίσης κανένας τους δεν αναφέρεται στις εκλογές του Μαΐου 1818. Σε έγγραφο όμως, από το Μάιο του 1818 μέχρι τις αρχές Μαΐου 1819, υπογράφουν και οι τρεις τους (Γκίκας, Ελευθέρη και Κουτουλουμάς) άλλοτε ως «σύντυχοι» άλλοτε ως «επιστάται»<sup>52</sup>. Συνεπώς νομιμοποιούνται να υπογράφουν και τους νόμους.

Η διάρθρωση της ύλης των ΘΝ είναι διαφορετική από εκείνη των ΠκΘΝ. Η σειρά που έχουν μπει τα άρθρα τους δείχνει να ακολουθεί κάποια λογική. Έχουν επιπλέον επικεφαλίδες-τίτλους «περί κουραντίνας», και «περί καμβίων θαλασσίων» μαζί με τους κοινούς (με τους ΠκΘΝ) «περί συντροφοναυτών» και «περί δατζίου». Το κείμενο των άρθρων σε άλλα συμπίπτει απόλυτα με τους ΠκΘΝ και σε άλλα έχει μικροδιαφορές

51. Λιγνός, *Ιστορία*, ό.π.(1), 267- 273. Βλέπουμε πώς, η γλωσσική μισαλλοδοξία της εποχής οδήγησε το Λιγνό στη μετάφραση της μετάφρασης.

52. Βλ. ΑΚΥ, 6, 68 (25-6-1818), 94 (13-9-1818), 167 (5-5-1819). Βλ. επίσης σε λυτά δικαιοπραχτικά έγγραφα του ΙΑ-ΜΥ, οι εν λόγω τρεις σύντυχοι υπογράφουν επίσης, όπως- σταχυολογώντας- στο έγγραφο αριθ. 330 (29-5-1818), με καγκελλάριο τον Γ. Τρίππο και στα αριθ. 331 (11-6-1818), 333 (19-6-1818), 343 (19-9-1818), 344 (8-10-1818), όλα με καγκελλάριο τον Ανάργυρο Χατζη-Νικολάου και σε όλα τα παραπάνω έγγραφα οι υπογραφές τους είναι αυτόγραφες και όμοιες με εκείνες των θαλασσοεμπορικών νόμων. Βλ. Ροδολάκης, *Απογραφικό διάγραμμα*, ό.π. (34), 195 (α/α 359) και Αδαμοπούλου - Παύλου, *ΙΑ-ΜΥ*, ό.π.(34), 52 (Αρχειοθήκη 1, Κιβώτιο 49).





λεχτικές ιδιαίτερα. Άρθρα των ΠκΘΝ έχουν ενωθεί στους ΘΝ (π.χ. τα 35 και 49 ενώνονται και αποτελούν το 6) και αντίστροφα, παρατηρούμε διχοτόμηση άρθρων τους (π.χ. το άρθρο 35 τριχοτομείται στα 3, 4, και 14). Πέρα από ελάχιστες περιπτώσεις, που θα θεωρούσαμε περιττολογίες η επαναλήψεις, η παράλειψη άρθρων των ΠκΘΝ (άρθρα 30, 31, 32, 36, 38, 39, 41, 54-61) δε βρίσκει εξήγηση. Δεν μας επιτρέπεται όμως να δογματίσουμε ότι οι «Ναυτεμπορικοί νόμοι δεν είναι τι άλλο ή κακότεχνος αντιγραφή διατάξεών τινων της νομοθεσίας των Υδραίων του 1818»<sup>53</sup>. Αντίθετα, αποδεικνύεται από την όλη διάρθρωσή τους ότι αποτέλεσαν αντικείμενο επεξεργασίας και τουλάχιστον το ανακάτεμα των άρθρων, που υπάρχει στους ΠκΘΝ –ανακάτεμα όσον αφορά τη σειρά τους που δεν ακολουθεί κάποια λογική– εδώ συνειδητά επιχειρείται να μπει σε τάξη. Παράδειγμα εμφανές και απόδειξη αυτών που ειπώθηκαν παραπάνω αποτελεί το άρθρο 40, που έχει τεθεί ως άρθρο 12 των ΘΝ, αλλά επαναλαμβάνεται δύο φορές ως παράγραφοι 2 και 4 του τελευταίου άρθρου τους που δε έχει αριθμό (στο οποίο δίνουμε συμβατικά τον αριθμό 30). Και πραγματικά η θέση του σ' αυτό το άρθρο είναι εκείνη που πρέπει, γιατί προσφέρει μια επεξήγηση που χρειάζεται στον κατάλληλο τόπο, όπως απαιτεί η λογική. Επίσης στους ΠκΘΝ αμέσως μετά από τα πρώτα 24 άρθρα έρχονται τα άρθρα που ρυθμίζουν θέματα επιστασίας της υγείας (καραντίνες), έχουμε δηλαδή τη μεταφορά από τους «Πολιτικούς» στους «Θαλασσοεμπορικούς» νόμους, και στη συνέχεια το άρθρο 33 για τους τόκους κλπ. Αντίθετα, στους ΘΝ τα άρθρα για την καραντίνα έχουν αποκτήσει τίτλο, αποτελούν δηλαδή ξεχωριστό κεφάλαιο, το οποίο προηγείται από το τελευταίο (και στους δύο νόμους) κεφάλαιο περί συντροφοναυτών, ενώ τελευταίο και μάλιστα χωρίς αριθμό έχει μπει το άρθρο για τους τόκους κλπ. (το αντίστοιχο με το άρθρο 33 των ΠκΘΝ).

Για μια περισσότερο εμφανή επιβεβαίωση όσων ειπώθηκαν παραπάνω κρίθηκε σκόπιμο, να καταρτισθούν οι δύο Πίνακες, που δημοσιεύονται στο τέλος της παρούσας (Πίνακες και Ευρετήρια).

Ο Πίνακας I εμφανίζει την πρόσληψη των Θ από τους ΠκΘΝ και στη συνέχεια την αντιστοιχία των άρθρων των ΘΝ με εκείνα των ΠκΘΝ.

Ο Πίνακας II μας βοηθάει να σχηματίσουμε πληρέστερη και σαφή εικόνα των τροποποιήσεων των τόκων των θαλασσοδανείων. Ταυτόχρονα, μπορούμε να διαπιστώσουμε την εξέλιξη από προορισμούς-ταξίδια που αναφέρονται γενικά και αόριστα, όπως «Φράντζα και Ισπανία, σε προορισμούς με εξειδικευμένο δρομολόγιο, όπως «Νίτζα, Τολόνε, Μαρσιλία»

53. Με αυτή τη φράση απαξιώνει ο Μανιατόπουλος τους ΘΝ, το «νόμο του Κριεζή» όπως λέγει· βλ Μανιατόπουλος, *ό.π.* (32), 18.



(από το Φράντζα) και ανάλογα πολύ περισσότερο εξειδικευμένα και λεπτομερικά δρομολόγια για την Ισπανία: επιπλέον εμφανίζονται καθαρά οι συνέπειες του κατακερματισμού των δρομολογίων στον καθορισμό του ύψους των τόκων.

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η παράλειψη από τους ΘΝ των έξι άρθρων των ΠκΘΝ (άρθρα 54-59) που ρυθμίζουν θέματα ζημιών και αβαρίας, τα τρία από τα οποία (κεφάλαια 8, 10 και το 21) έχουν ληφθεί αυτούσια από τα Θ. Στην Ύδρα, ο κοινός στη Μεσόγειο και στα άλλα ελληνικά μέρη θεσμός της συνεισφοράς σε κοινή αβασία ήταν μεν γνωστός, αλλά δεν εφαρμοζόταν, ούτε αποτέλεσε ποτέ δίκαιο εθιμικό η γραφτό. Σύμφωνα με τους υδραϊκούς εθιμικούς κανόνες και τα άρθρα που αναφέρθηκαν παραπάνω (54-59) το καθένα από τα μέρη δέχεται και αναλαμβάνει τη ζημιά του και δεν συνεισφέρει στη ζημιά του άλλου, δηλαδή το καράβι αναλαμβάνει τη δική του, και το φορτίο τη δική του. Επιπλέον, υποχρεώνονται οι ναυτικοί να συνεισφέρουν σε περίπτωση ζημιάς από το εμπόριο.

Η παράλειψη των άρθρων που σχετίζονται με τη (μη) συνεισφορά σε κοινή αβασία έχει κάποια σκοπιμότητα ή υπονοεί κατάργηση; Κατάργηση δεν έχει γίνει επειδή βεβαιώνεται από λογαριασμούς ταξιδιού<sup>54</sup> η εφαρμογή των αρχών που ρυθμίζουν τα εν λόγω άρθρα. Ίσως οι Ύδραίοι (ή διοίκηση της Κοινότητας), μια και οι ΘΝ απευθύνονται και σε ξένους, δηλαδή Αρχές άλλων κρατών πλην της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, να αποφεύγουν να κοινολογήσουν τον ιδιότυπο και ακατανόητο στους ξένους κανόνα του δικαίου τους, θεωρώντας τον εσωτερικό τους θέμα. Ίσως ακόμα να φοβούνται την αντίδραση των Ευρωπαϊκών Κρατών, αφού ο εν λόγω κανόνας τους είναι αντίθετος με το δίκαιο των Εθνών, προς το οποίο διατείνονται ότι συμφωνούν οι ΘΝ (στον ιταλικό Επίλογό τους), ούτε βέβαια συμφωνεί με τα έθιμα της Μεσογείου που εφαρμόζονται από όλους.

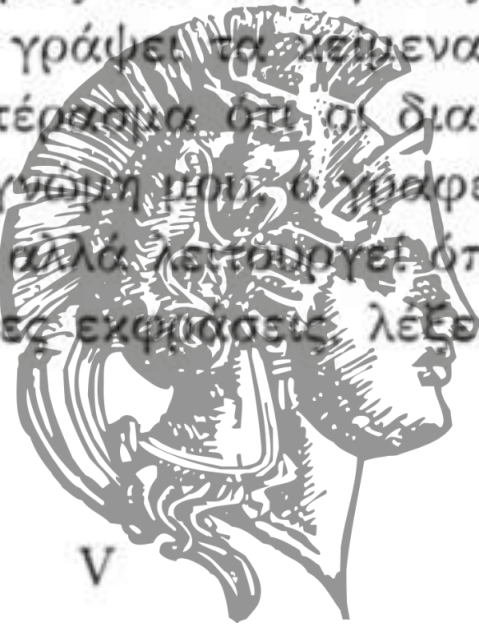
Οι παραπάνω όμως υποθέσεις δε δίνουν απάντηση που να ικανοποιεί. Το κλειδί για τη λύση του προβλήματος, κατά τη γνώμη μου, βρίσκεται μπροστά στα μάτια μας, αν κατανοήσουμε πώς λειτουργεί το όλο σύστημα της εμπορικής ναυτιλίας της Ύδρας. Είναι γνωστό, ότι σπάνια ένα Ύδραϊκο καράβι μεταφέρει εμπορεύματα τρίτων, ενώ κατά κανόνα μεταφέρει προς μεταπώληση εμπορεύματα που αγοράστηκαν για λογαριασμό της «συντροφίας του πλοίου». Κατά συνέπεια, βάση του όλου συστήματος αποτελεί «συντροφία του πλοίου», η εταιρική δηλαδή συμμετοχή με μερίδια στα κέρδη από το εμπόριο, της πλοιοκτησίας-συμπλοιοκτησίας με το πλοίο και των ναυτικών (πλοίαρχος και το πλήρωμα) με την

54. Βλ. Λογαριασμούς ταξιδιού ΑΚΥ. 4, 297-305· ΑΚΥ. 5, 431-494· ΑΚΥ. 6, 477-550, 571-593.



εργασία τους, ενώ το κεφάλαιο (σιρμαγιά) σχηματίζεται σχεδόν αποκλειστικά από δανεισμό (ναυτικό δάνειο). Στο σχηματισμό του κεφαλαίου συμμετέχουν κατά κανόνα τρίτοι δανειστές και επιπλέον μπορούν να συνεισφέρουν όλα τα μέρη «της συντροφιάς του πλοίου»<sup>55</sup>. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω δεδομένα διαπιστώνουμε ότι η συνεισφορά στην κοινή αβαρία δεν θα είχε το αποτέλεσμα που επιδιώκεται με την εφαρμογή του θεσμού, δηλαδή τον περιορισμό της ζημιάς, επειδή το ίδιο πρόσωπο, ανάλογα με το ρόλο του, θα ήταν και ζημιωμένος και συνεισφέρων, επειδή θα συνεισέφερε με τα δικά του αγαθά που σώθηκαν στη ζημιά που ο ίδιος θα είχε υποστεί από εκείνα (τα δικά του πάλι) που χάθηκαν.

Ένα άλλο πρόβλημα αποτελούν οι λεχτικές διαφορές ανάμεσα στα κοινά άρθρα των Νόμων (Θ, ΠκΘΝ, ΘΝ). Οι διαφορές αυτές είναι συχνότερες, αλλά ποτέ δε φτάνουν στο να αλλάξει τόσο και με τέτοιο τρόπο η διάταξη, ώστε να προκύπτει ότι η συγκεκριμένη αλλαγή αποτελεί και τροποποίηση. Αν λάβουμε υπόψη μας και το γεγονός ότι ο ίδιος καγκελλάριος, ο Γεώργιος Τρίππος, έχει γράψει τα κείμενα των δύο από τους τρεις νόμους, φτάνουμε στο συμπέρασμα ότι οι διαφορές αυτές δεν έχουν ιδιαίτερη σημασία. Κατά τη γνώμη μου, ο γράφοντας δεν έχει τη βούληση να τροποποιήσει το κείμενο, αλλά λειτουργεί όπως στον προφορικό λόγο χρησιμοποιώντας παραπλήσιες εκφράσεις, λέξεις ακόμα και όρους που δεν αλλοιώνουν την ουσία<sup>56</sup>.



#### Η παρούσα έκδοση

Οι Θαλασσοεμπορικοί Νόμοι «εκδίδονται» για πρώτη φορά στην πλήρη τους μορφή (επικεφαλίδα-πρόλογος, ελληνικό κείμενο, ιταλικά κείμενο των 29 άρθρων, και επίλογος). Η έκδοση γίνεται από όλα τα γνωστά χειρόγραφα, με τους κανόνες της κριτικής των κειμένων. Λαμβάνονται υπόψη οι παλαιότερες εκδόσεις, επειδή πιθανότατα έχουν γίνει από άλλα χειρόγραφα.

Τα Θεσπίσματα και οι Πολιτικοί και Θαλασσοεμπορικοί νόμοι επανεκδίδονται από τα χειρόγραφα. Κρίθηκε αναγκαία η επανέκδοσή τους επει-

55. Ανάλυση του θεσμού, βλ. και Γ. Ε. Ροδολάκης, *Το «βλησίδι» και η «σερμαγιά» στο εμπόριο κατά τους μεταβυζαντινούς χρόνους*, ΕΚΕΙΕΔ, 33 (1997), 457-458.

56. Με αφορμή μία ναύλωση με πολλαπλά ναυλοσύμφωνα αναπτύχθηκε εκτενέστατα το πρόβλημα και, κατά τη γνώμη του γράφοντος, δόθηκαν επαρκείς και πειστικές απαντήσεις. Βλ. Γ. Ε. Ροδολάκης, «...δίδει εις ναύλον την πολάκα του η Καλή Ελπίς». Μία ναύλωση, δύο σημαίες, τρία ναυλοσύμφωνα (Υδρα, 3-6-1807), ΕΚΕΙΕΔ, 36 (2002), 183-204.



δή τα εν λόγω νομοθετήματα είναι δυσεύρετα, έχοντας δημοσιευτεί σε διάφορα έντυπα και επειδή η συνύπαρξή τους με τους ΘΝ που εκδίδονται όπως ειπώθηκε πλήρως για πρώτη φορά θα βοηθήσει τον ερευνητή αλλά και τον οποιονδήποτε αναγνώστη παρέχοντάς τους το πλήρες σώμα της ναυτικής νομοθεσίας της Ύδρας και συνεπώς μια ολοκληρωμένη εικόνα της.

#### Α. Τα χειρόγραφα.

1) Το χειρόγραφο των Θ, το οποίο και εκδίδεται στο Παράρτημα της παρούσας, εντοπίζεται στα ΓΑΚ<sup>57</sup>, και είναι εκείνο που χρησιμοποίησε ο Ε. Πρωτοψάλτης, όπως ειπώθηκε παραπάνω. Το ίδιο χειρόγραφο πρέπει να είχε υπόψη του ο Λιγνός, παρά το ότι η αόριστη αναφορά του ως χειρόγραφο των ΓΑΚ δεν βοηθάει και η διαφορετική χρονολογία που του δίνει (1-2-1804) έρχεται σε αντίφαση με την πραγματική (20-1-1803). Επειδή όμως όλα τα άλλα σημεία συμπίπτουν, απορώντας τουλάχιστον, οδηγούμαστε στην υπόνοια ότι ο Λιγνός παρασύρθηκε από την χρονολογία που αναφέρεται στο έγγραφο του 1816 (ΑΚΥ, 5, 312) που επισημάνθηκε παραπάνω. Επιπλέον, ο Ε. Πρωτοψάλτης δηλώνει απερίφραστα ότι εκδόθηκε από το Λιγνό «κακώς και υπό εσφαλμένην ημερομηνία»<sup>58</sup>.

Η γραφή ανήκει στο γραμματέα της κοινότητας Νικόλαο Χατζή-Θεοδώρου, όπως αναμφισβήτητα αποδεικνύεται από πληθώρα λυτών ανέκδοτων εγγράφων (ετών 1802 έως τουλάχιστον 1809), που βρίσκονται στα ΙΑ-ΜΥ αλλά και από κείμενα που έχουν εκδοθεί στο ΑΚΥ. Ο Νικόλαος Χατζή-Θεοδώρου υπογράφει ως «γραμματικός της κοινότητος», ή «καντζηλλιέρης Ύδρας»<sup>59</sup>.

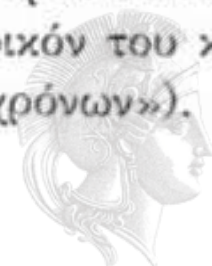
2) Το μοναδικό χειρόγραφο των ΠκΘΝ κι αυτό εντοπίζεται στα ΓΑΚ, στις «Μικρές Συλλογές»<sup>60</sup>.

57. ΓΑΚ, Ιστορικόν Αρχείον Αλ. Μαυροκορδάτου, Α.Μ. 000.018.

58. Πρωτοψάλτης, *Αρχείο Μαυροκορδάτου*, ό.π.(14), 11.

59. Ο Λιγνός, αναφέρει την ίδια περίοδο τον καγκελλάριο Ν. Χ(ατζη) Θεοδώρου Τσέπη σε πολλά έγγραφα που δημοσιεύει στο ΑΚΥ. Πρόκειται προφανώς για το ίδιο πρόσωπο, πράγμα το οποίο αποδεικνύεται από την οφθαλμοφανή ομοιότητα της γραφής. Βλ. επίσης Φιλία Ζουρντού – Λεούση, *Ευρετήριο «Αρχείου της Κοινότητος Ύδρας»* δημοσιευμένου υπό Αντωνίου Λιγνού, Αθήνα 1991, 228-229 και 238-239 (λήμματα που παραπέμπει το ένα στο άλλο: Τσέπης, Νικόλαος χατζη Θεοδώρου και Χατζηθεοδώρου, Νικόλαος). Παραμένει όμως το ερώτημα ποιά είναι η σχέση του παραπάνω με τον μεταγενέστερο καγκελλάριο Νικόλαο Τσέπη (υπογράφει μετά το 1819) και με τον συνώνυμο Δημόσιο Νοτάριο ή Μνήμονα (1828-1832).

60. Βλ. Κ. Διαμάντη, *Τα περιεχόμενα των Γενικών Αρχείων του Κράτους*, στη σειρά «Βιβλιοθήκη των Γενικών Αρχείων του Κράτους αρ. 12», Τόμος δεύτερος, Μέρος δεύτερον: Κατάλογοι και ευρετήρια των συλλογών, 598 (Δ. τμήμα Κ. Μικραί συλλογαί, 4 β: «Βιβλίον χειρόγραφον περιέχον α'. κανονισμόν, πολιτικόν και εμπορικόν του κοινού της Ύδρας, πρωτοτύπως υπογεγραμμένον, των προ της Επανάστασεως χρόνων»).





Η γραφή ανήκει χωρίς αμφιβολία στο γραμματέα της κοινότητας Γεώργιο Τρίππο, και μολονότι είναι αχρονολόγητο, δεχόμαστε ότι πρέπει να τους δοθεί η ίδια με τους ΘΝ ημερομηνία, η 1η Μαΐου 1818.

3) Οι ΘΝ, όπως ειπώθηκε, σώζονται στο ΙΑ-ΜΥ σε τρία χειρόγραφα (τα Δ.13, Δ.14 και Δ.15)<sup>61</sup>, τα οποία ονομάζουμε με τα διακριτικά σημεία Α, Β και Γ αντίστοιχα. Διακριτικά σημεία δίνονται επίσης στο κείμενο του Κριεζή το Κ και στο κείμενο της Πανδώρας το Τ. Ένα χειρόγραφο ακόμα υπήρχε το 1853, το οποίο κατείχε όπως αναφέρει ο συγγραφέας, που υπογράφεται D., ενός άρθρου, με τίτλο *De la marine commerciale grecque*, στο γαλλόφωνο αθηναϊκό περιοδικό «*Le spectateur de l' Orient*»<sup>62</sup>.

Από τα τρία χειρόγραφα το Α μας δίνει το πληρέστερο κείμενο σύμφωνα με την περιγραφή που έγινε παραπάνω. Περιέχει δηλαδή την επικεφαλίδα-πρόλογο, σε ξεχωριστό πρώτο φύλλο, τα 29 άρθρα και στις δύο γλώσσες σε δίστηλο, το κείμενο με τίτλο «περί καμβίων θαλασσιών...», το άρθρο με τίτλο «περί δατζίου», το μονόστηλο ιταλικό κείμενο στο τέλος, με τη χρονολογία και ημερομηνία, τη σφραγίδα, τον τίτλο και το όνομα του Διοικητή (στα ιταλικά), τη μεγάλη επίσημη σφραγίδα της Ύδρας με τις αυτόγραφες υπογραφές τριών σύντυχων (στα ελληνικά) και τέλος την αυτόγραφη υπογραφή του κοινού καγκελλάριου (στα ιταλικά).

Από τα τρία χειρόγραφα, μόνο το Α περιέχει τα άρθρα, τα ελληνικά με ελληνικούς αριθμούς και τα ιταλικά με αραβικούς. Το Γ δεν έχει τον τίτλο-πρόλογο, δίνει το ιταλικό κείμενο μόνο των τριών πρώτων άρθρων και επίσης στο κείμενο «περί καμβίων θαλασσιών...» παραλείπει τους αριθμούς με το ποσοστό του τόκου και το μερτικό των συντροφοναυτών, ενώ αφήνει κενό στην αντίστοιχη θέση. Το ιταλικό κείμενο του τέλους παραλείπει επίσης το Γ και ακόμα ούτε το Β ούτε το Γ έχουν τις υπογραφές και τα ονόματα του διοικητή, των σύντυχων και του καγκελλάριου, όμως και οι δύο σφραγίδες έχουν τεθεί αφήνοντας ενδιάμεσα κενό, πιθανότατα για να συμπληρωθούν κάποτε.

Και τα τρία χειρόγραφα είναι γραμμένα με το ίδιο χέρι, από το γραμματέα της κοινότητας Γεώργιο Τρίππο, που υπογράφεται συνήθως ως «ο της ελληνικής και ιταλικής διαλέκτου καγκελλάριος», ή «ο κοινός καγκελλάριος».

61. Βλ. Αδαμοπούλου - Παύλου, *ΙΑ-ΜΥ*, ό.π.(34), 56 (Αρχειοθήκη 4, Κώδικες-Κατάστιχα, Δ. 13, Δ. 14, Δ. 15)· βλ. επίσης Ροδολάκης, *Απογραφικό διάγραμμα*, ό.π.(34), 198-199 (α/α 391, 392, 393).

62. «*Le spectateur de l' Orient*», t. 1, livre 4 /10 (22) Octobre 1853, 19-65 και livre 6 / 10 (22) Novembre 1853, 185-205, ιδιαίτερα 188-189 («et dont nous possedons l' original»). Μετάφραση, όχι πλήρης του άρθρου αυτού δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Πανδώρα», 5, 1854, 8-13, 162-165, 192, 278-280.





Τα διαφορετικά στάδια αντιγραφής-συμπλήρωσης που επισημάνθηκαν στα τρία χειρόγραφα, επιβεβαιώνουν την άποψη του Λιγνού ότι δηλαδή δινόταν το κείμενο αυτό στους καπετάνιους για να έχουν υπόψη τους τους νόμους και να το επικαλούνται όπου χρειαζόταν<sup>63</sup>. Στην έκδοση του ελληνικού κειμένου ακολουθείται κατά κανόνα η γραφή του Α, το οποίο θεωρείται το επικεφαλής της χειρόγραφης παράδοσης. Στο κριτικό υπόμνημα πάντως δίνεται πλήρης εικόνα. Στο ιταλικό κείμενο πάλι ακολουθείται η γραφή του Α με τις παραλλαγές των άλλων (Β και τριών άρθρων του Γ) στο κριτικό υπόμνημα. Στο κριτικό υπόμνημα δίνεται επιπλέον η γραφή του Τ, επειδή διαφαίνεται ότι εκτός από τις γλωσσικές παρεμβάσεις του εκδότη (λίγες σε σχέση με αυτές του Κ) υπάρχουν και διαφορές που ίσως οφείλονται σε κλάδο της χειρόγραφης παράδοσης. Ακόμα, στο κριτικό υπόμνημα, δίνονται οι γραφές των ιταλικών κειμένων της επικεφαλίδας και του επίλογου των Κ και Τ, επειδή πλησιάζουν αρκετά μεταξύ τους, διαφέρουν όμως από τα ΑΒΓ.

#### *Β. Οι έντυπες εκδόσεις.*

Τα Θεσπίσματα εκδόθηκαν:

α) Αντώνιος Λιγνός, *Ιστορία της Νήσου Ύδρας*, 1, Αθήνα 1946, 249-251. Πρόκειται για μία έκδοση με πλήθος επεμβάσεις, όπως ο ίδιος ο εκδότης αναφέρει στη σελίδα 248.

β) «Ιστορικόν Αρχείον Αλεξάνδρου Μαυροκορδάτου», εκδιδόμενον υπό Εμμαν. Γ. Πρωτοψάλτη. *Γ. Ύγραφα των ετών 1803-1822*, στη σειρά «Ακαδημία Αθηνών. Μνημεία της Ελληνικής Ιστορίας», τόμος πέμπτος, τεύχος Ι», Αθήνα 1963, 9-11. Πρόκειται για πολύ επιμελημένη έκδοση.

Οι Πολιτικοί και Θαλασσοεμπορικοί νόμοι εκδόθηκαν:

α) «Αρχείον της Κοινότητος Ύδρας», δημοσιευόμενον υπό Α. Λιγνού, 6. Πειραιάς 1925, 39-52.

β) Ι. Π. Μανιατόπουλος, *Το ναυτικόν Δίκαιον της Ύδρας*, Αθήνα 1939, 101-114. Επανέκδοση του προηγούμενου,

γ) Αντώνιος Λιγνός, *Ιστορία της Νήσου Ύδρας*, 1, Αθήνα 1946, 257-267. Επανέκδοση από το ΑΚΥ, με πλήθος επεμβάσεις, όπως ο ίδιος ο εκδότης αναφέρει στη σελίδα 248.

Οι Θαλασσοεμπορικοί νόμοι είχαν την τύχη να εκδοθούν πρώτοι από όλους, γνώρισαν τρεις εκδόσεις το 19ο αιώνα και μία έκδοση-μετάφραση τον 20ό.

α) «Πανδώρα», Δ', 1853, 393-369 (=396)<sup>64</sup>. Στο εν λόγω περιοδικό, με

63. Λιγνός, *Ιστορία*, ό.π.(1), 248, σημ.1.

64. Στο κείμενο η σελίδα έχει τον αριθμό 369, αντί για το σωστό 396, προφανώς από τυπογραφικό λάθος.





τίτλο «Περί του εμπορικού ναυτικού της Ελλάδος» και με μικρή εισαγωγή, όπου αναφέρεται ότι δημοσιεύονται από χειρόγραφο του Γεωργίου Τομπάζη, γιού του ναυμάχου του 1821 Ιακώβου Τομπάζη. Δημοσιεύεται μόνο το ελληνικό κείμενο των νόμων· η επικεφαλίδα και το κείμενο του τέλους εκδίδονται όπως έχουν στα ιταλικά.

β) Γεώργιος Δ. Κριεζής, *Ιστορία της νήσου Ύδρας προ της (ελληνικής) επανάστασεως του 1821*, εκδοθείσα επιμελεία των υιών αυτού Π. και Ν. Κριεζή, Πάτρα 1860, 72-84. Πρόκειται για έκδοση με επεμβάσεις. Δημοσιεύεται μόνο το ελληνικό κείμενο των νόμων· η επικεφαλίδα είναι στα ελληνικά (πρόκειται για μετάφραση;), ενώ το κείμενο του τέλους εκδίδεται όπως έχει στα ιταλικά και στη συνέχεια έρχεται μετάφρασή του.

γ) «Οικονομική Επιθεώρησις», 6, 1878-1879, 396-402. Στο εν λόγω περιοδικό, με τίτλο *Ύδραϊκή ναυτική νομοθεσία*, με σύντομη εισαγωγή, όπου δίνονται ιστορικές πληροφορίες ότι έγινε αναθεώρηση των εθιμικών κανόνων ναυτικού δικαίου της Ύδρας στις αρχές του 19ου αιώνα και έτσι προέκυψε η νομοθεσία που ψηφίστηκε το 1804. Στη συνέχεια δημοσιεύονται μόνο τα 29 άρθρα των *Ναυτεμπορικών νόμων*, χωρίς επικεφαλίδα, και με υπογραφή ένα «Κ.». Το κείμενο μοιάζει πολύ με αυτό του Κριεζή, ώστε δημιουργείται η υπόνοια μήπως πρόκειται για επανέκδοση-αντιγραφή.

δ) Αντώνιος Λιγνός, *Ιστορία της Νήσου Ύδρας*, 1, Αθήνα 1946, 267-273. Δημοσιεύεται μετάφραση από τα ιταλικά «γενομένη υπό Κ. Καμαρινού καθηγητού παρά τη Ναυτική Σχολή Ύδρας».

### Γ. Η Γλώσσα και η ορθογραφία των Νόμων

Η γλώσσα των Νόμων (και των τριών κειμένων), είναι περισσότερο η «λογία» της εποχής παρά η λαϊκή. Χρησιμοποιείται όμως κατά κανόνα η λαϊκή ναυτική ορολογία, αλλά με συνειδητή προσπάθεια και αυτή να «αποκαθαρθεί». Γενικά, είναι εμφανής η προσπάθεια του γραφέα να εκφραστεί στη λόγια γλώσσα, για τούτο και χρησιμοποιούνται συχνά λέξεις και καταλήξεις της λαϊκής και οι αντίστοιχες της «αρχαϊζουσας-καθαρεύουσας» χωρίς διάκριση<sup>65</sup>. Στην ίδια αιτία οφείλεται η σύγχυση στη χρήση ορισμένων λέξεων<sup>66</sup>.

Το κείμενο των Νόμων είναι σχεδόν πλήρως ορθογραφημένο, σημειώνεται η υπογεγραμμένη και τηρείται η ορθογραφία της υποταχτικής. Οι γραφείς-καγκελλάριοι γνωρίζουν ορθογραφία και τα ορθογραφικά λάθη

65. Π.χ. αλλού γράφεται ταξίδι και στην ίδια ακόμα σειρά ταξίδιον (Α.12), μερίδιον αλλά και μερδικόν.

66. Π.χ. παρηρησία αντί παρουσία, έκλητος αντί ανέκκλητος.



τους είναι σπάνια. Ανορθογραφίες υπάρχουν στο ιταλικό κείμενο, ιδιαίτερα στη χρήση των διπλών συμφώνων.

#### Δ. Οι αρχές της έκδοσης

Η παρούσα έκδοση δεν παρεκκλίνει από τις αρχές που ακολουθούνται στις εκδόσεις νοταριακών κωδίκων του Κέντρου Έρευνας της Ιστορίας του Ελληνικού Δικαίου της Ακαδημίας Αθηνών και εκτίθενται λεπτομερέστερα στην έκδοση του κατάστιχου του νοτάριου της Κέρκυρας Ιωάννου Χοντρομάτη<sup>67</sup>, οι οποίες συνοψίζονται στα εξής: Διορθώνονται μόνο τα ορθογραφικά σφάλματα, προκειμένου για το ελληνικό κείμενο, τα οποία στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι πολύ λίγα, ενώ το ιταλικό κείμενο εκδίδεται ακριβώς όπως εμφανίζεται στο χειρόγραφο Α, διατηρείται όμως ανέπαφος ο γραμματικός και συνταχτικός τύπος του κειμένου. Οι ιδιωματικές λέξεις και τα δάνεια από την ιταλική και τούρκικη γλώσσα παραμένουν όπως εκφέρονται. Οι αυτόγραφες υπογραφές, όπου υπάρχουν, δεν ορθογραφούνται, αλλά μεταγράφονται όπως έχουν. Προστίθενται σημεία στίξης με φειδώ και χρησιμοποιούνται όπου είναι απαραίτητο διαλυτικά και απόστροφος. Γίνεται χωρισμός λέξεων ενωμένων πέρα από κάθε κανόνα. Κεφαλαία τίθενται στην αρχή της φράσης, στα αρχικά των κύριων ονομάτων, των προσώπων, στα τοπωνύμια και στα ονόματα μηνών. Διατηρείται η μεγαλογράφηση του χειρογράφου σε πολλές λέξεις του ιταλικού κειμένου, όπως *Capitano*, *Città*, *Diretore* κλπ. Τέλος, το κριτικό σημείο που χρησιμοποιείται για την ανάλυση βραχυγραφίας, δεδομένου ότι οι βραχυγραφίες είναι σπάνιες ή χρησιμοποιούνται οι πολύ συνηθισμένες, τοποθετήθηκε μόνο όπου ήταν απόλυτα απαραίτητο, ενώ δεν σημειώθηκε κατά κανόνα στις λέξεις «καπετάνιος»<sup>68</sup>, «τάλ(λαρα)», «τάλ(λαρ)α», «δηλ(αδή)» και μερικές άλλες παρόμοιες.

Δεν πρέπει να συγχέεται με το κριτικό σημείο (ανάλυση συντομογραφίας) το όμοιο σημείο ( ), που έχει τεθεί για να δηλώσει την χρήση των γραμμάτων «π» και «τ» με μία τελεία από πάνω, που χρησιμοποιούνται στα συμφωνητικά για να αποδώσουν τους φθόγγους «b» και «d», ενώ στην «έκδοση» που ακολουθεί αποδίδονται ως «(μπ)» και «(ντ)» αντίστοιχα<sup>69</sup>, ούτε βέβαια πρέπει να γίνεται σύγχυση με τις φράσεις σε παρένθεση, ελάχιστες άλλωστε και ευδιάκριτες.

Η αρίθμηση των άρθρων διατηρείται. Στα Θ και στους ΘΝ (στο ελλη-

67. Πρβλ. Ι. Μ. Κονιδάρη - Γ. Ε. Ροδολάκη, *Οι πράξεις του νοτάριου Κέρκυρας Ιωάννη Χοντρομάτη (1472-1473)*, *Επετηρίς Κ.Ε.Ι.Ε.Δ.*, 32 (1996), σ. 145-147.

68. Στους ΠκΘΝ υπάρχει μικρή πιθανότητα η συντομογραφία της κατάληξης να μην είναι -ος (καπετάνος), αλλά -ιος (καπετάνιος).

69. Οι λέξεις π. χ. καπιαδόροι, μεταγράφονται κα(μπ)ιαδόροι. Σχετικά βλ. Λίνου Πολίτη, *Οδηγός Καταλόγου χειρογράφων*, Αθήνα 1961, 98.



νικό κείμενο), παράλληλα με την ελληνική αρίθμηση που έχουν τα χειρόγραφα και μπροστά απ' αυτήν γράφονται και αραβικοί αριθμοί, με πλάγια στοιχεία για να ξεχωρίζονται.

Στο κριτικό υπόμνημα των ΘΝ χρησιμοποιούνται συντομογραφίες στα ελληνικά, όπως περιγράφονται στην κριτική έκδοση του κεφάλαιου «περί μνηστείας» του Νομοκάνονα του Μανουήλ Μαλαξού που έγινε από ερευνητές του ΚΕΙΕΔ<sup>70</sup>.

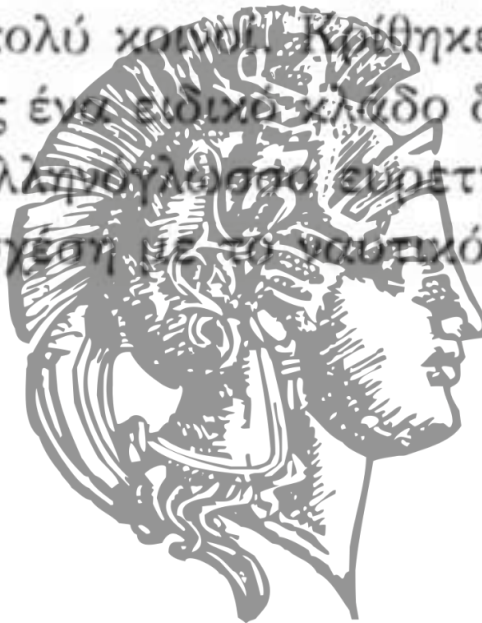
### Ε. Τα ευρετήρια

Την έκδοση των νόμων ακολουθούν τα εξής αλφαβητικά ευρετήρια:

α) *Ευρετήριο κυρίων ονομάτων και τοπωνυμίων* (κοινό Ελληνικό και Ιταλικό): Λημματογραφούνται όλα τα κύρια ονόματα (ελάχιστα άλλωστε) τα ονόματα τόπων, πόλεων, νησιών και τα ελάχιστα εθνικά, όπως Υδραίικος, Σπετζιώτικος, Idriotti, Spezziotti.

β) *Ευρετήριο νομικών και εμποροναυτικών όρων, λέξεων και πραγμάτων* (Ελληνικό και Ιταλικό χωριστά): Λημματογραφούνται νομικοί όροι και λέξεις, ενώ αποφεύγονται οι πολύ κοινές. Κρίθηκε όμως απαραίτητο, επειδή τα κείμενα αφορούν κυρίως ένα ειδικό κλάδο δικαίου, να γίνει λεπτομερέστερη ευρετηρίαση (στο ελληνογλωσσό ευρετήριο) των όρων, λέξεων και πραγμάτων, που έχουν σχέση με το ναυτικό δίκαιο και τη ναυτική.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

70. Βλ. Αναστασίας Σιφωνιού-Καράπα – Μενελάου Α. Τουρτόγλου – Σπυρίδωνος Ν. Τρωϊάνου, *Μανουήλ Μαλαξού Νομοκάνων*, Ε.ΚΕΙΕΔ 16-17 (1969-70), Αθήνα 1972, 6.

71. Με την ευρετηρίαση, παρέχεται ταυτόχρονα ένα αρκετά πλούσιο (λόγω της ύλης του) βοήθημα της σχετικής με το ναυτικό δίκαιο ορολογίας. Πολύτιμο, απ' όλες τις απόψεις, παραμένει το «γλωσσικόν σχεδιάσμα» του Δ. Βαγιακάκου, ευρύτερο άλλωστε κατά το περιεχόμενό του· βλ. Δικαίος Β. Βαγιακάκος, *Συμβολή εις την μελέτην των ναυτικών, εμπορικών και οικονομικών όρων του ελληνικού χώρου (16ος-19ος αι.)*, Αθήνα 1990.





**ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ** (που χρησιμοποιήθηκαν)

- ( ) = αναλύσεις συντομογραφιών
- [[ ]] = γράμματα ή λέξεις που διαγράφει ο γραφέας
- { } = γράμματα ή λέξεις που διαγράφει ο εκδότης
- | | = γράμματα ή λέξεις που προσθέτει ο γραφέας στο διάστιχο

**ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ**

- κατωτ = παρακάτω-κατωτέρω
- ανωτ = παραπάνω-ανωτέρω
- διορθ = διόρθωση, διόρθωσε (ο εκδότης)
- επικφλ = επικεφαλίδα
- μτ = μετά
- μτφο = μεταφέρει
- προ = πριν, προ
- προσθ = προσθέτει
- παρλπ = παραλείπει
- σтч = στίχος, στίχοι
- τελ = τελειώνει, τελειώνουν
- τιτλ = τίτλος



ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

**ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ** (των χφφ. των Θαλασσοεμπορικών νόμων)

- A = χειρόγραφο Δ. 13
- B = χειρόγραφο Δ. 14
- Γ = χειρόγραφο Δ. 15
- T = χειρόγραφο του Τομπάζη (έκδοση Πανδώρας)
- K = χειρόγραφο του Κριεζή (έκδοση του ίδιου στην Ιστορία του)





## ΟΙ ΝΟΜΟΙ

## I

## Θεσπίσματα

Διά τοῦ παρόντος γράμματος γίνεται δῆλον ὅτι, ἐπειδὴ ἐξ αἰτίας τῶν παρελθόντων πολέμων ἠκολούθησαν ἀταξίαι εἰς τὴν διοίκησιν τῶν καραβίων καὶ σιρμαγιέδων τῆς πιάτζας τοῦ νησίου μας, διὰ τοῦτο σήμερον συναχθέντες εἰς ἓν ὁ ὑπὸ τοῦ ὑψηλοτάτου καπουδὰν πασᾶ ἐφένδη μας διορισθεῖς διὰ ἐπιστάτης καὶ ἐπιτηρητῆς τοῦ νησίου μας κύριος κ(απετ)ὰν Γεώργης καὶ οἱ κα(μπ)ιαδόροι καὶ παρτζινεβέλοι καὶ οἱ καπεταναῖοι αὐτῆς μας τῆς πιάτζας, διὰ νὰ σώζεται ἡ εὐταξία καὶ ἡ καλὴ διοίκησις, ἐκρίναμεν εὐλογον, ἐθεσπίσαμεν, ἐδιωρίσαμεν καὶ ἀποφασίσαμεν ὡς κάτωθεν μὲ τὰ συνακόλουθα κεφάλαια, τὰ ὅποια θέλουν ἔχει τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν εἰς κάθε πιάτζαν, ὅπου ἤθελε τὸ καλέσει ἢ χρεῖα διὰ νὰ ἐμφανισθῇ τὸ παρόν.

1 / Κεφάλαιον α<sup>ον</sup>. Τὰ καράβια ὅπου ταξιδεύουν εἰς τὴν Εὐρώπην, εἰ μὲν πωλήσουν τὸ κάρικόν τους ἢ εἰς Μάλταν ἢ εἰς Τζιτζήλιαν, νὰ εἶναι εἰς χρέος νὰ ἐβγάλουν διάφορον εἰς τὰ φόντα πρὸς 15 τὰ % εἰς τὸ Βράντζον, εἰ δὲ εἰς Νεάπολιν 17. 20 τὰ %, εἰς δὲ Λιβόρνον καὶ Γκένοβαν 20 τὰ %, εἰ δὲ εἰς Φράντζαν καὶ Ἰσπανίαν 25 τὰ %, εἰς δὲ Λισπώναν 30 τὰ % καὶ εἰς κόλφον Βενετίας 17. 20 τὰ %, εἰς δὲ τὰ φόντα ὅπου ἤθελαν πάρει ἀπὸ ἄλλους τόπους, εἰ μὲν διὰ χρεῖαν τους ἤθελαν συμφωνήσει τὰ κάμπια παρὰνω ἀπὸ τῆς Ὑδρας, νὰ εἶναι εἰς χρέος νὰ τὰ ἐβγάλουν σωστὰ καθὼς τὰ ἐσυμφώνησαν. Καὶ ἐὰν καράβια ταξιδεύσουν Αἴγυπτον καὶ Παρασάμια εἰς Λεβάντε ἢ εἰς μόνον τὸν Λεβάντε, νὰ εἶναι εἰς χρέος νὰ ἐβγάλουν διάφορον πρὸς ἓνα καὶ ἥμισυ παρὰ τὸν μῆναν, ἀπὸ τὴν ἡμέραν ὅπου μισεύσουν ἀπὸ Ὑδραν ἕως εἰς τὴν ἡμέραν ὅπου ἐπιστρέφουν εἰς Ὑδραν.

2 / β<sup>ον</sup>. Ἀκολουθώντας τὰ καράβια ταξίδια διὰ τὴν Μαύρην Θάλασσαν διὰ νὰ φορτώσουν μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τους, ἐὰν πωλήσουν εἰς Κωνσταντινούπολιν, νὰ εἶναι εἰς χρέος νὰ ἐβγάλουν διάφορον 15 τὰ %, εἰς Τένεδον 17. 20 τὰ %, εἰς Ὑδραν 20 τὰ %. Εἰ δὲ καὶ ἀκολουθήσουν τὸ ταξιδιόν τους μὲ τὸ ἴδιον κάρικον διὰ τὴν Εὐρώπην, νὰ εἶναι εἰς χρέος, ἐκτὸς τῶν 15 ὅπου εἶναι ἕως εἰς Κωνσταντινούπολιν, νὰ ἐβγάλουν διάφορον ὡς ἄνωθεν εἰς ὅποιαν σκάλαν πωλήσουν.

3 / γ<sup>ον</sup>. Ἐκεῖνα τὰ καράβια ὅπου ἀκολουθήσουν διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς Μισίρι νὰ φορτώσουν, νὰ εἶναι εἰς χρέος ἐκτὸς τῶν διαφ(όρ)ων, ὅπου εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον λέγομεν, νὰ ἐβγάλουν ἔτι πρὸς 5 τὰ % παραπάνω.

4 / δ<sup>ον</sup>. Εἰς ὅποιαν δῆποτε σκάλαν πωλήσουν τὰ καράβια, εἰς μὲν θελή-



σουν να λογαριασθῶν, να εἶναι εἰς χρέος να ἐβγάλουν τὰ καπιτάλια σιρμαγιᾶς καὶ βλησιδίων καὶ τὰ διάφορα σωστὰ καὶ να ἀφήσουν ἄσπρα ἀμοίραστα διὰ κουμπάνιες καὶ ἄλλα ἔξοδα, ἕως να ἔλθουν εἰς Ὑδραν. Καὶ ἀφ' οὗ ἔλθουν εἰς Ὑδραν, εἰ μὲν περισσεύσουν ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἄσπρα, να εἶναι εἰς χρέος οἱ καπεταναῖοι να κάμουν δευτέραν μοιρασίαν με τοὺς συνδρόφους κατὰ τὴν συνήθειαν, χωρὶς ὅμως να ἐβγάλουν ἄλλα διάφορα.

5 / ε<sup>ov</sup>. Μισεύοντας ἀπ' ἐδῶ τὰ καράβια διὰ να ὑπάγουν εἰς τὸ καργαδόρον, εἰ μὲν τοὺς περισσεύση σιρμαγιᾶς ἀπὸ τὴν ψώνισιν ὅπου κάμουν, να τὴν ἐπιστρέψουν τῶν κα(μπ)ιαδόρων καὶ να δίδουν διάφορον πρὸς 05 τὰ % τὸν μῆναν, κοντάροντας τὰ διάφορα ἀπὸ τὴν ἡμέραν ὅπου ἀπ' ἐδῶ ἐμίσεισαν, ἕως εἰς τὴν ἡμέραν ὅπου ἐδῶ ἀρρίβάρουν.

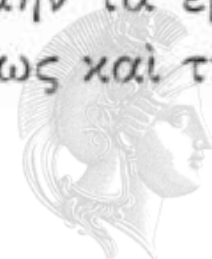
6 / στ<sup>ov</sup>. Τὰ ρουσφέτια ὅπου ἔχουν να λαμβάνουν οἱ σύνδροφοι κατὰ τὴν συμφωνίαν ὅπου ἔχουν με τὸν καπετάνιον, να μὴν ἠμποροῦν κατ' οὐδένα τρόπον να τὰ λάβουν εἰς ἄλλον τόπον, εἰμὴ ὅταν ἔλθουν εἰς Ὑδραν με τὸ ἴδιον καράβι. Καὶ εἰ μὲν τινες τῶν συνδρόφων ἢ καὶ πολλοὶ δὲν ἔλθουν να φέρουν τὸ καράβι εἰς Ὑδραν, να μὴν ἠμποροῦν κατ' οὐδένα τρόπον οὔτε να ζητήσουν, οὔτε να λαμβάνουν τὸ συμφωνηθὲν ρουσφέτι. Εἰ δὲ καὶ τὸ καράβι εἶναι χωρὶς διάφορον καὶ δὲν προσμένουν να λάβουν οἱ σύνδροφοι οὔτε μερίδιον οὔτε ρουσφέτι, ἀλλὰ θελήσουν να μείνουν διὰ να ὑπάγουν με τὰ ἄλλα καράβια, να μὴν ἠμποροῦν οἱ ἄλλοι καπεταναῖοι να τοὺς πάρουν, ἀλλὰ να ἔλθουν με τὸ ἴδιον καράβι ὅπου ἀπ' ἐδῶ ἐμίσεισαν.

7 / ζ<sup>ov</sup>. Ὅταν ὑπάγουν τὰ καράβια εἰς τὸν καργαδόρον καὶ φορτώσουν, να μὴν ἠμποροῦν οἱ σύνδροφοι διὰ κανένα δικαιολόγημα να μείνουν ἀπὸ τὰ καράβια, ἀλλὰ να ἀκολουθήσουν τὸ ταξίδιον διὰ να ὑπάγουν να πωλήσουν. Εἰ δὲ καὶ ἀκολουθήσει εἰς ἕναν ἢ εἰς πολλοὺς καμμία ἀσθένεια καὶ δὲν εἶναι ἄξιος να ταξιδεύση, να εἶναι εἰς χρέος να βάλῃ ἄλλον εἰς τὸν τόπον του, ἕως να τελειώσῃ τὸ ταξίδιον.

8 / η<sup>ov</sup>. Ὁ Θεὸς φυλάξοι, εἰ μὲν ἤθελεν ἀκολουθήσει εἰς κανένα καράβι ἢ χύσις ἢ τζάκισις ἢ κούρσερμα, ἢ ζημία τῶν φόντων ἀκολουθᾶ ἐξ ἴσου καθὼς εἰς τὴν σιρμαγιᾶν τοιουτοτρόπως καὶ εἰς τὰ βλησιδία.

9 / θ<sup>ov</sup>. Εἰ μὲν εἰς κανένα καράβι ἤθελεν ἀκολουθήσει ζημία ἀπὸ τὸ ἀλισβερίσι εἴτε πολλὴ εἴτε ὀλίγη, ἢ αὐτὴ ζημία ἔχει να γίνεται καθὼς καὶ ὅταν εἶναι διάφορον καὶ κάμνουν μερδικόν, ἦτοι να βάλουν οἱ σύνδροφοι τὸ ἀνάλογόν τους, ὁμοίως καὶ τὰ ρουσφέτια ὅπου ἔχουν συμφωνίαν με τὸν καπετάνιον, ὁμοίως να βάλῃ καὶ ὁ καπετάνιος τὰ τοῦ καραβίου, διὰ να σώζεται ἢ σιρμαγιᾶ καὶ τὰ βλησιδία.

10 / ι<sup>ov</sup>. Εἰ μὲν ἤθελεν ἀκολουθήσει εἰς κανένα καράβι μικρὰ χύσις καὶ εἰς τὴν σκάλαν ὅπου ὑπάγουν να πωλήσουν πιασθῆ ἢ σιρμαγιᾶ, να εἶναι εἰς χρέος να ἐβγάλουν τὰ καπιτάλια διὰ να λάβῃ ὁ καπετάνιος τὴν σιρμαγιᾶν οἱ δὲ σύνδροφοι τὰ βλησιδία, τὰ δὲ διάφορα να μὴν τὰ ἐβγάλουν, οὔτε μερδικόν να κάμουν, ἀλλὰ να τὰ φέρουν ἐδῶ, ὁμοίως καὶ τὴν ξεκα-





θάρισιν τῆς πωλήσεως τοῦ καρίκου ἀπὸ τὸν ῥεκουμανδάριον· καὶ ἐδῶ νὰ γένη ἡ διάκρισις.

11 / ια<sup>ον</sup>. Εἰ μὲν ἀπὸ τὰ καράβια ὅπου πωλήσουν τὸ κάρικόν τους εἰς Εὐρώπην ἤθελαν ἀκολουθήσει δεύτερον ταξίδι διὰ τὸν Πουνέντε ἢ μὲ ἐδικόν τους φορτίον ἢ μὲ τὸν ναῦλον, ἀπὸ τὴν ἡμέραν ὅπου ἐπιχειρισθοῦν τὸ νέον ταξίδιον, νὰ εἶναι εἰς χρέος νὰ ἐβγάλουν νέα διάφορα πρὸς ἓνα ἡμισυ παρὰ τὸ γρόσι τὸν μῆναν, εἰς τε τὰ καπιτάλια, ὁμοίως καὶ εἰς τὰ διάφορα αὐτῶν, ἕως εἰς τὴν ἡμέραν ὅπου ἔλθουν ἐδῶ.

12 / ιβ<sup>ον</sup>. Καὶ εἰ μὲν ἀπὸ τὰ καράβια ἀφ' οὗ πωλήσουν τὰ κάρικά τους εἰς Εὐρώπην, δὲν ἔλθουν εἰς Ἵδραν, ἀλλὰ ὑπάγουν πάλιν εἰς τὸν καργαδόρον καὶ φορτώσουν καὶ ἀκολουθήσουν νέον ταξίδι, εἰ μὲν εἶναι τὸ ταξίδιον τους εἰς Λεβάντε, νὰ εἶναι εἰς χρέος νὰ ἐβγάλουν διάφορον σιρμαγιᾶς καὶ διαφόρου αὐτῶν πρὸς ἓνα ἡμισυ παρὰ τὸν μῆναν εἰς τὸ γρόσι, ἕως νὰ ἔλθουν ἐδῶ. Εἰ δὲ καὶ ἀκολουθήσουν καὶ νέον ταξίδιον διὰ Εὐρώπην, ἔχουν νὰ ἐβγάλουν διάφ(ορον) εἰς τε τὴν σιρμαγιᾶν καὶ εἰς τὰ διάφορα αὐτῆς, ὡς ἐδιωρίσθη εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον.

Καὶ εἰς ἔνδειξιν καὶ πιστοποιήσιν τῶν ἀνωθεν ἐσφραγίσθη τὸ παρὸν μὲ τὴν συνηθισμένην σφραγίδα τῆς Κοινότητος μας καὶ μὲ τὴν σφραγίδα τοῦ κ(απετ)ᾶν Γεώργη, διὰ νὰ ἔχη τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχύιν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ καὶ κριτηρίῳ.

Ἵδρα, 20 Ἰανουαρίου 1803.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ  
(ΤΣ)\*

(ΤΣ)\*\*



ΑΘΗΝΩΝ

\* Ἐχει σφραγιστεῖ με τὴ «μεγάλη σφραγίδα» τῆς κοινότητος, που ὅπως εἶναι γνωστό, ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσερα κομμάτια που ἐνώνονται. Ἐχει στὴ μέση τὸ Χριστό, ἀριστερά καὶ δεξιὰ πάνω ἀπὸ τους ὠμούς του τὸ γνωστό IC XC, ἐνῶ περιμετρικά, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ κέντρο πάνω τὴν ἐξῆς ἐπιγραφή (με κεφαλαία γράμματα): « + ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΝΗΣΟΥ ΥΔΡΑΣ :1798: ΜΑΡΤΙΟΥ 30».

\*\* Πρόκειται προφανῶς γιὰ τὴ σφραγίδα τοῦ Γ. Βούλγαρη, που ἔχει στὴ μέση μιὰν ἀγκυρα καὶ πάνω ἀπὸ τὸ ἀριστερὸ νύχι τῆς ἓνα κεφαλαίῳ Γ, ἐνῶ πάνω ἀπὸ τὸ δεξιὸ ἓνα κεφαλαίῳ Β.





## II

## Πολιτικοί και θαλασσοεμπορικοί νόμοι

## Εἰς δόξαν Χριστοῦ

Ἐπειδὴ αἱ καιρικαὶ περιστάσεις ἔφθασαν νὰ ταράττουν καὶ νὰ φθείρουν τὸ θαλασσοεμπορικὸν σύστημα τῆς πατρίδος μας, ὅπου εἶναι τὸ καθ' αὐτὸ ἡ θροφή ὅλων τῶν ἐγκατοίκων αὐτῆς, κοινῇ βουλῇ καὶ ἀποφάσει πάντων ἡμῶν τῶν ὑπογεγραμμένων προυχόντων, ζήλω πατριωτισμοῦ παρακινούμενοι, ἐκρίναμεν δίκαιον καὶ ἀποφασίζομεν ὅπου τὸ αὐτὸ θαλάσσιον σύστημα νὰ ἐνδυναμώσωμεν μὲ τὴν στερέωσιν τῶν ἐν τῇ παρούσῃ βίβλῳ σημειωθέντων νόμων, τῶν μὲν ὅπου προγονιαίως εὔρομεν δικαίους, τῶν δὲ ὅπου παρ' ἡμῶν νομίμως θεσπίζονται· ὅθεν ἀποβλέπουσι διὰ τὸ κοινὸν ὄφελος ὅλων τῶν ἐγκατοίκων. Καὶ πρῶτον μὲν στερεοῦμεν τοὺς κάτωθεν σημειωθέντας νόμους τοπικοὺς πολιτικούς, οἵτινες ἀποβλέπουσι διὰ τὸ καλὸν καὶ εὐταξίαν παντὸς τοῦ λαοῦ, ὑφ' οἷς τόσον τῶν θαλασσοεμπορικῶν, ὅσον καὶ τῶν τοπικῶν ὑποκειμεθα φυλάξαι καὶ ἐκπληρῶσαι ἀπαρασαλεύτως οἱ πρῶτοι μέχρι τῶν ἐσχάτων. Καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ διὰ νὰ πεφυλάττωνται αἰωνίως ἀδειάσειστοι οἱ κάτωθεν σημειωθέντες νόμοι, ὄντες ἀλληλένδετοι οἱ πολιτικοὶ μὲ τοὺς θαλασσοεμπορικοὺς, ὑποσχόμεθα θυσιάσαι καὶ τὴν ἰδίαν μας ζωὴν καὶ οὕτως σώζεται ἡ καλὴ ἁρμονία τῶν ἐγκατοίκων ὅλων καὶ τὸ καλὸν νιζάμι τῆς πατρίδος μας.

## Ἄρθρον α'

1. Ἡ ἐκλογή τῶν κατὰ καιρὸν ἐφεδρευόντων κριτῶν διοικητῶν ὅποιουδήποτε ἀριθμοῦ συνισταμένη, θέλει εἶναι εἰς ὅλην αὐτῆς τὴν διαμονὴν ἀπόλυτος καὶ ἀνεξάρτητος, τόσον ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν συμφηφισθέντων προκρίτων τῆς πατρίδος, ὅσον καὶ ἐκ τοῦ μπασκοτζάμπαση Κου Νικολά(ου) Κοκοβίλη καὶ θέλει συγκαθίξει ἐπισκέπτουσα μετὰ τοῦ μπασκοτζάμπαση πάσας τὰς ὑποθέσεις.

## β'

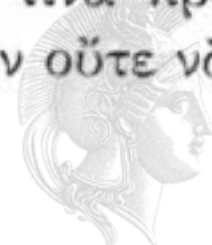
2. Ὅλαι αἱ κατὰ καιρὸν ἐμφανιζόμεναι ὑψηλαὶ προσταγαὶ θέλει ἀναγνώνονται ἐπ' ἐκκλησίας ὅλου τοῦ μέλους τῶν κατὰ καιρὸν κριτῶν καὶ τοῦ μπασκοτζάμπαση, ἐκτὸς μόνον ἐκείνου ὅστις δὲν εὐρίσκεται εἰς τὴν πατρίδα καὶ ἐκείνου ὅστις κείτεται κλινήρης.

## γ'

3. Οὐδεὶς ἐκ τῶν κριτῶν αὐτῶν δύναται νὰ ἀναγνώσῃ κατ' ἰδίαν ὑψηλὴν τινα προσταγὴν, οὔτε κοινὴν οὔτε μερικὴν.

## δ'

4. Ὡσαύτως δὲν θέλει δυνηθῆ νὰ ἀναγνώσῃ ὑψηλὴν τινα προσταγὴν οὔτε ὁ μπασκοτζάμπασης κατ' ἰδίαν, οὔτε νὰ κρατῆ αὐτὴν οὔτε νὰ ἐκτελῆ





ὑπόθεσιν τινὰ ὁποίας φύσεως οὔσαν, τόσον κοινήν ὅσον καὶ μερικὴν, χωρὶς τῆς γνώμης τῶν κατὰ καιρὸν ἐφεδρευόντων κριτῶν ἐνιαυσίων.

ε΄

5. Ὁ κατὰ καιρὸν μπασκοτζάμπασης δὲν θέλει δυνηθῆ νὰ κρίνῃ ἄνθρωπον τινὰ διὰ ἀμάρτημά τινὰ ἐγκληματικὸν ἢ καὶ διὰ χρέος τινὰ ἢ καὶ διὰ ὑπόθεσιν τινὰ ἐμπορικὴν, ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα θέλει κριθῶσιν ἀπὸ ὅλην τὴν βουλήν τῶν κατὰ καιρὸν κριτῶν καὶ ἐκ τοῦ συγκαθεζομένου αὐτῶν μπασκοτζάμπαση.

στ΄

6. Ἐὰν ἡ βουλή τῶν κατὰ καιρὸν κριτῶν κρίνῃ εὐλογον εἰς περίστασιν τινὰ ἀναγκαίαν τοῦ κοινοῦ νὰ στείλῃ τὸν μπασκοτζάμπασην εἰς πρεσβείαν τινά, εἶναι εἰς χρέος ἢ εὐγενεία του νὰ κινηθῆ καὶ νὰ ἐκτελέσῃ μετὰ πίστεως καὶ προθυμίας τὴν παραγγελίαν, τὴν ὁποίαν ἡ βουλή θέλει δώσει ἐν καιρῷ.

ζ΄

7. Ἐὰν εἰς ὅλον τὸ διάστημα τῆς διοικήσεως τῶν κριτῶν αὐτῶν ἀνακαλυφθῆ κατὰ τῆς πολιτείας καὶ τῆς καλῆς εὐταξίας καὶ ἡσυχίας τοῦ λαοῦ συνωμοσία τις ἢ καινοτομία καὶ δι' αὐτὴν χρειασθῆ μία ἔνοπλος ἀνθίστασις πρὸς καθυποβολὴν τῆς ὀλεθρίου αὐτῆς συνωμοσίας, οἱ κριταὶ αὐτοὶ δύνανται νὰ προσκαλέσωσι τότε καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν συμφημισθέντων προκριτῶν τῆς πολιτείας καὶ νὰ καθορίσωσι κατὰ τῆς ταραχοποιῶ ἐκείνης φαρτίαν. Καὶ ἂν εἰς τοιαύτην κατεπείγουσαν περίστασιν οἱ κατὰ καιρὸν κριταὶ διορίσωσιν ἀρχηγὸν τὸν μπασκοτζάμπασην, εἶναι εἰς χρέος ἢ εὐγενεία του νὰ δεχθῆ αὐτὴν τὴν ὑπόσχεσιν καὶ νὰ κινηθῆ κατὰ τῶν συνωμοτῶν κατ' ἐπιταγὴν καὶ διάκρισιν τῶν τότε κριτῶν τοῦ κοινοῦ.

η΄

8. Ὁ κατὰ καιρὸν μπασκοτζάμπασης θέλει εἶναι σύμφωνος τῆς βουλῆς τῶν κατὰ καιρὸν κριτῶν εἰς κάθε κίνημα κοινόν τε καὶ μερικόν καὶ θέλει φυλαχθῆ νὰ μὴ λάβῃ ποτὲ μέρος φαρτίαν (ταραφίου δηλαδὴ), οὔτε ἐκ τῶν κατὰ καιρὸν κριτῶν πληρεξουσίων, οὔτε ἐκ τῶν λοιπῶν τῶν ψηφισμένων ἐν τῷ γενικῷ καταλόγῳ, ἀλλ' ὅλως εἶναι εἰς χρέος νὰ προσφερθῆ κατὰ τὸ καιρικὸν σύστημα τῆς βουλῆς. Καὶ ἂν παρὰ ταῦτα πράξῃ καὶ φωραθῆ, οἱ τότε κριταὶ τοῦ χρόνου θέλει κροτήσωσι συνέλευσιν γενικὴν, συγκαλοῦντες εἰς τὸ κοινὸν βουλευτήριον ἅπαντας τοὺς ψηφισμένους προκρίτους τοῦ γενικοῦ καταλόγου διὰ νὰ κρίνωσι.

θ΄

9. Ὁ κατὰ καιρὸν μπάς ρεΐζης, καλούμενος ἀρχηγὸς τῶν μελάχηδων, εἶναι εἰς χρέος νὰ ἐκτελῆ ὅλας τὰς ὑποθέσεις τοῦ κοινοῦ με ἔνθερμον ζῆλον πατριωτικὸν καὶ θέλει ἐγνωρίσει κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα τοὺς κατὰ καιρὸν κριτὰς πληρεξουσίους χωρὶς νὰ λαμβάνῃ μέρος τινὰ διοιρημένον ἐκ τοῦ μέλους, τόσον ἐκ τῶν κατὰ καιρὸν κριτῶν ὅσον καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν τοῦ



γενικού καταλόγου τῶν προκρίτων. Καὶ ἂν παρὰ ταῦτα πράξη καὶ φωραθῇ, οἱ διοικοῦντες τότε τοῦ χρόνου κριταὶ θέλει συγκαλέσωσι εἰς τὸ κοινὸν βουλευτήριον ἅπαντας τοὺς εὐρισκομένους ἐν τῇ πατρίδι προκρίτους τοῦ γενικού καταλόγου καὶ συνεκκλησιαζόμενοι θέλει κρίνωσι τὴν παράβασιν τοῦ χρέους τοῦ ῥηθέντος μπᾶς ρεῖζη καὶ εὐρίσκοντες αὐτὸν ὑπεύθυνον αἰ περισσότεραι ψῆφοι θέλει καθήρωσιν αὐτὸν ἐκ τοῦ πόστου καὶ ἄλλον προβιάσωσι κατ' ἐκλογὴν τῶν περισσοτέρων ψήφων τοῦ γενικού καταλόγου.

ι'

10. Ἡ γενικὴ κουστωδία τῆς πολιτείας θέλει ἐκλεχθῆ καὶ διορισθῆ κατ' ἀρέσκειαν τοῦ μπασκοτζάμπαση καὶ τῆς βουλῆς τῶν κριτῶν, ἡ ὁποία θέλει ἐκτελεῖ προθύμως τὰς προσταγὰς τῆς βουλῆς καὶ τοῦ διοικητοῦ μπασκοτζάμπαση.

ια'

11. Ὅλαι αἰ κοιναὶ καὶ μερικαὶ ὑποθέσεις θέλει θεωρῶνται ἀπὸ ὅλον τὸ μέλος τῶν κατὰ καιρὸν κριτῶν καὶ τοῦ μπασκοτζάμπαση, ἔξω μόνον ἀπὸ τινὰ ὅστις λείπει τῆς πατρίδος ἢ κλινήρης εὐρίσκεται.

12. Αἰ περισσότεραι ψῆφοι εἰς πᾶσαν διάκρισιν εἴτε πολιτικὴν εἴτε ἐμπορικὴν εἴτε ἐγκληματικὴν θέλει ὑπερισχύουσι καὶ θέλει διαλύεται πᾶσα φιλονεικία ἢ ἐκ τῶν ὀλιγαρίθμων ψήφων προτεινομένη καὶ θέλει ὑπογράφωσι καὶ αὐτοὶ οἱ ὀλιγαριθμοὶ τὴν γεννηθεσομένην ἀπόφασιν μετ' ἡσυχίας ποιοῦντες ἀμεσον ἀμνηστειάν τῆς γεννηθείσης φιλονεικίας

13. Ἐὰν εἰς τὸ διάστημα τῆς διαφοράς τῶν κριτῶν τοῦ χρόνου συνέβη μεταξὺ δύο ἐξ αὐτῶν διαφορά τις καὶ ὁ λοιπὸς ἀριθμὸς τοῦ μέλους αὐτῶν ἀναφανῆ οὐδέτερος καὶ μακρὰν συγγενείας τινὸς υἱκῆς, ἀδελφικῆς καὶ συμπεθενριακῆς<sup>1</sup> τῶν διαφορομένων δύο, δύνανται ἐλευθέρως οἱ λοιποὶ αὐτοὶ νὰ κρίνωσι καὶ νὰ διαλύσωσι τὴν διαφοράν αὐτῶν με ἀπόφασιν ἐνεργητικὴν. Ἄν ὅμως καὶ τινες ἐκ τοῦ λοιποῦ μέλους συγγένειαν ἔχωσι μετὰ τῶν διαφορομένων καὶ ἐκ ταύτης ὁ ἀριθμὸς μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐλαττωθῆ, τότε οἱ ἀπολειφθέντες ἐλεύθεροι τῆς συγγενείας θέλει ψηφηφορήσωσιν ἐλευθέρως, συμπληροῦντες τὸν ἀριθμὸν τέλειον τῶν κριτῶν τοῦ χρόνου ἐκείνου ἀπὸ προκρίτους ψηφηφορουμένους καὶ ἐλευθέρους καὶ αὐτοὺς τῆς συγγενείας τῶν διαφορομένων κριτῶν δύο, οἵτινες μετὰ τὴν ψηφηφορίαν θέλει συνεκκλησιασθῶσι εἰς τὸ κοινὸν βουλευτήριον καὶ θέλει κρίνωσι τὴν διαφοράν αὐτὴν πληρεξουσίως καταγράφοντες τὴν ἀναγκαίαν ἀμετάτρεπτον καὶ ἀδειάσειστον ἀπόφασιν.

1. συμπεθενριακῆς: πρέπει νὰ διορθωθῆί σε συμπενθεριακῆς.



ιδ'

14. Πᾶσα ἐκδεδομένη ἀπόφασις ἀπὸ τὴν βουλὴν τῶν κατὰ καιρὸν κριτῶν θέλει εἶναι ἐκκλητος<sup>2</sup>, δηλαδὴ δὲν δύναται νὰ ἀνακληθῆ οὔτε νὰ ἀναφερθῆ ἀλλαχοῦ. Καὶ ἐάν τινας καταφρονῶν διασεΐσῃ τὴν ἀπόφασιν ἐκείνην, ὁποῖαν καὶ ἂν οὔσαν, ἢ βουλὴ τῶν κριτῶν εἶναι εἰς χρέος νὰ κατατρέξῃ τὸν τοιοῦτον μὲ οἰασδήποτε δυνάμεις, ἕως οὗ καταργηθῆ ὑπὸ τῆς ὑπερτάτου ἐξουσίας εἰς παντοτινὴν παιδεΐαν.

ιε'

15. Πᾶσα ὑπόθεσις πολιτικὴ τε καὶ ἐμπορικὴ, ἢ ὁποῖα θέλει ἀποφασισθῆ ἀπὸ τὴν βουλὴν τῶν κριτῶν, θέλει εἶναι ἀδιάσειστος καὶ ἀμετάτρεπτος. Καὶ ἐάν τινας ἐκ τῶν διαφορομένων ἀναφανῆ ἐναντιούμενος, ἢ βουλὴ τῶν κριτῶν δύναται ἐλευθέρως νὰ κρατήσῃ τὸν τοιοῦτον εἰς φυλακὴν, ἐπομένως δὲ νὰ πέμψῃ αὐτὸν σιδηροδέσμιον εἰς τὴν ὑπέρτατον ἡγεμονίαν, διὰ νὰ ἀπολαύσῃ τὰ ἐπίχειρα τῆς ἀπειθείας του.

ιστ'

16. Ὅταν οἱ κριταὶ ἀποφασίσωσι παρουσίαν καὶ τοῦ μπασκοτζάμπαση διὰ ὑπόθεσιν τινὰ ἢ καὶ διὰ ἐγκληματικὸν τινὰ ἄνθρωπον, θέλει διορίσωσι καὶ τὸν τρόπον τῆς παιδεΐας, τὴν ὁποῖαν ἀπόφασιν δίδοντες τῷ μπασκοτζαμπασίῳ ἢ εὐγενεία του θέλει ἐκτελέσει αὐτήν.

ιζ'

17. Ἐάν τινας ἐκ τῶν κατὰ καιρὸν κριτῶν καθὼς καὶ ἐκ τῶν ψηφισμένων τοῦ γενικοῦ καταλόγου, τόσον ἐν τῇ ἐπαχί τῆς διοικήσεως αὐτῶν καθὼς καὶ μετὰ τὴν κατάπαυσιν κατατρέχθῃ ἢ θέλῃν ὑπὸ τινος ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἠδίκησεν αὐτὸν ὅτε ἐχρημάτισε κριτής, πάντες οἱ λοιποὶ τοῦ μέλους αὐτῶν, καθὼς καὶ οἱ ψηφισμένοι πρόκριτοι οἱ φέροντες τὸ κοινὸν ὄλον, εἶναι εἰς χρέος νὰ ὑπερασπίσωσι τὸν τοιοῦτον ὅλαις δυνάμεσι καὶ τρόποις παντοίοις κατατρέχοντες τὸν κακοποιὸν ἐκείνον μέχρι θανάτου.

ιη'

18. Ἐάν γένη ποτὲ καὶ τινας καταφρονῶν τὸ τοπικὸν σύστημα ἀπέλθῃ εἰς τὴν ὑπέρτατον ἡγεμονίαν χωρὶς συστατικὸν ἐσφράγιστον ἐκ τοῦ κοινοῦ γράμμα, τὸ τοιοῦτον, ὁποῖος καὶ ἂν ἤθελῃν εἶναι, ὁ κατὰ καιρὸν μπάς ρεΐζης εἶναι εἰς χρέος ὄχι μόνον νὰ μὴ δεχθῆ τὸν τοιοῦτον εἰς τὸ νὰ δοθῆ ἀκρόασις ἀπὸ τὴν ὑπέρτατον ἡγεμονίαν, ἀλλὰ καὶ νὰ μεταχειρίσῃ πάντα τρόπον εἰς τὸ νὰ παιδευθῆ ὡς κακοποιὸς καὶ φθορεὺς τοῦ νιζαμίου τῆς πατρίδος.

ιθ'

19. Ἡ βουλὴ τῶν κριτῶν ἐπαγραπνοῦσα πάντοτε ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τοῦ κοινοῦ καὶ συντηρήσει τοῦ χρέους, τὸ ὁποῖον ὀφείλουσιν οἱ ἐπιστατοῦντες τὸ κοινόν, ἔχει τὴν ἐλευθερίαν νὰ καθήρῃ ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀναφα-

2. ἐκκλητος: πρέπει νὰ διορθωθῆ σε ἀνέκκλητος.



νῶσιν πονηροὶ καὶ δολεροὶ καὶ νὰ προβιβάσῃ ἄλλους κατ' ἀρέσκειαν αὐτῆς.

κ'

20. Ὅστις ἤθελε κινήσει ἀγωγὴν κατὰ τινος καὶ στείλει εἰς τὴν πατρίδα μπουμπασίρη, εἶναι εἰς χρέος νὰ πληρώσῃ αὐτὸν καὶ ὅλα τὰ ἔξοδα τῆς ζωοτροφίας αὐτοῦ.

κα'

21. Ἐὰν συνέβῃ ἤθελεν ἐν τῇ πολιτεία ἀταξία τις ὑπὸ τινος τόσον τὴν ἡμέραν ὅσον καὶ τὴν νύκτα, ὁ μπασκοτζάμπασης δύναται ἐλευθέρως νὰ πέμψῃ τοὺς ἀνθρώπους τῆς κουστωδίας νὰ κρατήσῃ εἰς φυλακὴν τὸν ἀτακτοῦντα, ἐρχομένων δὲ τῶν κριτῶν νὰ γίνῃ ἡ ἐξέτασις καὶ κατάκρισις αὐτοῦ.

κβ'

22. Οὕσα ἢ κατὰ καιρὸν βουλὴ τῶν κριτῶν εἰς χρέος νὰ ἐπαγραπῆ εἰς τὸ νὰ σώζεται τὸ καλὸν νιζάμι καὶ ἡ εὐταξία ἐν τῇ πατρίδι, ὅσοι ἀναφανῶσι τῶν ξένων ἀργοί, πονηροί τε καὶ σκανδαλοποιοί, θέλει κάμει αὐτοὺς ἐξορίστους τῆς πατρίδος.

κγ'

23. Κάθε πλεούμενον τοπικὸν καὶ ξένον, ὅπου ἔλθῃ εἰς τὴν πατρίδα μεθροφᾶς, εἶναι εἰς χρέος διὰ νὰ πωλῆ εἰς τὸν κοινὸν λαὸν τρεῖς ἡμέρας, μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας τρεῖς δύναται νὰ πωλήσῃ αὐτὰς ὅθεν αὐτῶ συμφέρει.

κδ'

24. Ἐπειδὴ καὶ ἐκρίναμεν ἐπαναρχεῖς νὰ οἰκλήσωμεν καὶ περὶ τῶν ἐξερχομένων ἀποφάσεων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου, πρὸς ἡσυχίαν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ πολιτικοῦ λέγομεν ὅτι πᾶσα ἀπόφασις ἐξερχομένη ἀπ' αὐτὸ τὸ κριτήριον πρέπει νὰ εἶναι ὑπογεγραμμένη ἀπ' ὅλον τὸν κλῆρον. Καὶ ἐὰν τινὰς ἐκ τῶν διαφορομένων νομίσῃ ἑαυτὸν ἀδικημένον, ἡ βουλὴ τῶν κατὰ καιρὸν κριτῶν εἶναι εἰς χρέος ἐμφανιζομένου τοῦ τοιούτου νὰ ἐξεπεργασθῆ<sup>3</sup> τὴν διαφορὰν αὐτοῦ· καὶ ἐὰν ἀναφανῆ αὐτὴ ὀρθή, ἡ βουλὴ θέλει βάλῃ αὐτὴν εἰς πράξιν, ἐξ ἐναντίας θέλει ἀναστραφῆ καὶ θέλει γίνῃ ἡ ἀνάκρισις ἐκ τῆς βουλῆς.

κε'

25. Ἡ ἐπιστασία τὴν ὑγείας, δηλαδὴ τῆς κουραντίνας, θέλει διατηρηθῆ μετὰ τὰς πλέον σφοδρὰς παρατηρήσεις καὶ θέλει ἔχωσιν οἱ σφάλλοντες αὐστηρὰν τὴν παιδείαν.

κστ'

26. Ὅλοι οἱ καπιτάνιοι τῶν караβίων τοπικοί τε καὶ ξένοι καθὼς καὶ ἐκεῖνοι τῶν μικρῶν πλοιαρίων εἶναι εἰς χρέος νὰ δώσωσι ἀψευδῆ ὁμολογίαν, τόσον διὰ τὸν τόπον ἀπὸ τὸν ὁποῖον παρέρχονται, ὅσον καὶ διὰ τὰ εἶδη τοῦ φορτίου τὰ ὁποῖα φέρωσι ἕως τριχὸς καὶ ἐὰν παρὰ ταῦτά τινὰς πράξῃ, θέλει παιδευθῆ.

3. ἐξεπεργασθῆ: πρέπει νὰ διορθωθεῖ σε ἐπεξεργασθῆ.





κζ'

27. Οί ρηθέντες καπιτάνιοι μικρῶν τε καὶ μεγάλων πλοίων εἶναι εἰς χρέος, εὐθὺς ὅπου φθάσωσιν εἰς τοὺς λιμένας τῆς νήσου μας, νὰ λαμβάνωσιν τὸν βαρδιάνον τῆς ὑγείας παρῤῥησίᾳ<sup>4</sup> τοῦ ὁποίου ὁ καπιτάνιος εἶναι εἰς χρέος νὰ καταθέσῃ ὅλα τὰ εἶδη, τὰ ὁποῖα ἔχει τόσον αὐτὸς ὅσον οἱ συντροφοναῦται του καὶ ἄλλος τινάς· καὶ θέλει εἶναι εἰς χρέος ἄφευκτον ὁ καπιτάνιος νὰ διορίσῃ μίαν βίζιταν γενεράλε εἰς ὅλα τὰ σεντούκια τῶν ναυτῶν καὶ εἰς τὰ κατάκρυφα μέρη τοῦ караβίου καὶ ἐάν τινα εὖρη κατακρύπτοντα εἶδός τι.

κη'

28. Οἱ ρηθέντες καπιτάνιοι εἶναι εἰς χρέος νὰ μὴν ἀφήσωσι νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τοῦ караβίου καμμιά βάρκα οὔτε ἄνθρωπος χωρὶς τῆς ἀδείας τοῦ καπιτάν(ου) καὶ χωρὶς τὸν βαρδιάνον· οὕτω δὲν θέλει δεχθῶσι βάρκαν τινὰ καὶ ἄνθρωπον ἐκ τοῦ πρατίγου καὶ ἐκ τῆς κουραντίνας χωρὶς τὸν βαρδιάνον.

κθ'

29. Οἱ ρηθέντες καπιτάνιοι διὰ νὰ φυλάττεται ἐπ' ἀκριβὲς ἡ κουραντίνα εἰς χρέος εἰσὶ νὰ διορίσωσι τὰς ἀναγκαῖας φυλακὰς τῆς νυκτὸς καὶ δὲν θέλει συγχωρήσωσιν ἐπὶ οὐδεμιᾷ προφάσει καὶ αἰτίᾳ νὰ ἀναχωρήσῃ βάρκα τις ἢ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ караβίου, οὔτε ἄνθρωπος καὶ βάρκα νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ караβι.

30. Οἱ καπιτάνιοι εὐθὺς ὅπου φθάσωσι εἰς τοὺς λιμένας τῆς νήσου μας καθὼς καὶ οἱ συντροφοναῦται αὐτῶν εἶναι εἰς χρέος νὰ ὑποταχθῶσι εἰς τὰς παραγγελίας καὶ διατάξεις τῆς καγκελλαρίας τοῦ κοινου.

λα'

31. Οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῦ караβίου δύναται νὰ ἐβγάλῃ εἰς τὴν γῆν εἶδός τινα χωρὶς τῆς ἀδείας τοῦ καπιτάν(ου) καὶ τοῦ βαρδιάνου караβίου καὶ τοῦ βαρδιάνου τῆς καγκελλαρίας, τόσον ἐάν εἶναι εἰς τὸν λιμένα τῆς πολιτείας ὅσον καὶ ἂν εἶναι εἰς τοὺς ἄλλους λιμένας τῆς νήσου μας.

λβ'

32. Ὅστις ἀναφανῆ παραβάτης εἰς ὅσα ἐδιωρίσαμεν ἐπάνω εἰς τὴν Ἰῦλην τῆς ὑγείας θέλει ὑποπέσει εἰς αὐστηρὰν παιδείαν.

λγ'

33. Ὅσα καράβια φορτώσωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὴν Ῥούμελην ὄλην, τὴν Ἀνατολήν, Συρίαν, Αἴγυπτον καὶ τὸ Ἀρχιπέλαγος, νὰ πληρώνωσι τὰ κάμβια, διάφορα δηλαδὴ καὶ τὸ μερτικὸν τῶν συντροφοναυτῶν εἰς τὸν ἀκόλουθον τρόπον:

4. παρῤῥησία: πρέπει νὰ διορθωθεῖ σε παρουσία.





«διὰ Μάλταν καὶ Σικελίαν, ὅταν λάβωσι μερτικὸν τάλλαρα 30, θέλει δώσωσι διάφορον 17 τοῖς ἑκατόν·

«διὰ Νεάπολιν καὶ Τοῦνις, ... μερτικὸν τάλλαρα 35, διάφορον 20 τοῖς ἑκατόν·

«διὰ Λιβόρνον καὶ Γένοβαν, ... μερτικὸν τάλλαρα 40, διάφορον 22 τοῖς ἑκατόν·

«διὰ Νίτζα, Τολόνε καὶ Μαρσιλίαν, μερτικὸν τάλλαρα 44, διάφορον 24 τοῖς ἑκατόν·

«διὰ Μαγιόρκαν, Μινόρκαν, Ταραγῶνα, Βαρκελῶνα, Βαλέντζα, Δένια μέχρι Καρθαγένεοβα, ... μερτικὸν τάλλαρα 47, διάφορον 25 τοῖς ἑκατόν·

«διὰ Ἄλμυρίαν καὶ Μάλαγα, Γκιβιλτέρα καὶ Ἀργαζήλην, μερδικὸν τάλλαρα 52, διάφορον 27 τοῖς ἑκατόν·

« διὰ Κάδιξ, ... μερδικὸν τάλλαρα 58, διάφορον 30 τοῖς ἑκατόν·

«διὰ Λισβῶνα, ... μερδικὸν τάλλαρα 70, διάφορον 35 τοῖς ἑκατόν·

«διὰ τὸν Ἀδριατικὸν κόλπον, Τριέστιον καὶ Βενετίαν, μερδικὸν τάλλαρα 35, διάφορον 20 τοῖς ἑκατόν·

Ἔοσα καράβια φορτώσωσιν εἰς ἄλλας τὰς σκάλας Ῥωσσίας τοῦ Εὐξείνου πόντου, δηλαδὴ Μαύρης θαλάσσης ὅλης·

«Ἐὰν πωλήσῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ναὶ δώσῃ διάφορον 12 1/2 τοῖς ἑκατόν·

«διὰ Ἀρχιπέλαγος ἕως Τζαρίγια, μερδικὸν τάλλαρα 25, διάφορον 15 τοῖς ἑκατόν·

«διὰ τὰς Ἰονικὰς νήσους, ... μερδικὸν τάλλαρα 30, διάφορον 17 τοῖς ἑκατόν·

«διὰ Μάλταν καὶ Σικελίαν, ... μερδικὸν τάλλαρα 40, διάφορον 22 τοῖς ἑκατόν·

«διὰ Νεάπολιν καὶ Τοῦνις, ... μερδικὸν τάλλαρα 44, διάφορον 25 τοῖς ἑκατόν·

«διὰ Γένοβαν καὶ Λιβόρνον, ... μερδικὸν τάλλαρα 50, διάφορον 27 τοῖς ἑκατόν·

«διὰ Νίτζαν, Τολόνε καὶ Μαρσιλίαν, μερδικὸν τάλλαρα 54, διάφορον 29 τοῖς ἑκατόν·

«διὰ Μαγιόρκα, Μινόρκα, Βαρκελῶνα, Ταραγῶνα, Βαλέντζα, Δένια, μέχρι Καρθαγένεοβας, ... μερδικὸν τάλλαρα 57, διάφορον 30 τοῖς ἑκατόν·

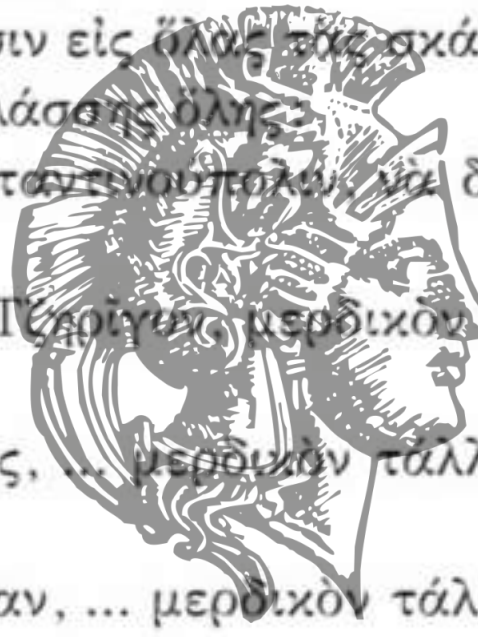
«διὰ Ἄλμυρίαν, Μάλαγα, Γκιβιλτέρα καὶ Ἀργαζίλην, μερδικὸν τάλλαρα 62, διάφορον 32 τοῖς ἑκατόν·

«διὰ Κάδιξ, ... μερδικὸν τάλλαρα 68, διάφορον 35 τοῖς ἑκατόν·

«διὰ Λισβῶνα, ... μερδικὸν τάλλαρα 80, διάφορον 40 τοῖς ἑκατόν·

«διὰ τὸν Ἀδριατικὸν κόλπον, Τριέστι καὶ Βενετίαν, μερδικὸν τάλλαρα 44, διάφορον 25 τοῖς ἑκατόν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ





## Περὶ μετρητῶν ἐπιστρεφόμενων

«Ἀπὸ Ρωσσίαν, Μαύρην δηλαδὴ θαλασσαν, νὰ δίδωσι διάφορον 6 τοῖς ἑκατόν.

«Ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν καὶ Ἄσπρην θάλασσαν ὅλην, ... διάφορον 4 τοῖς ἑκατόν.

## Περὶ δατζίου κοινού

Τὸ λεγόμενον κοινὸν δάτζιον νὰ πληροῦται ἀπὸ τὰ κέρδη τῶν καραβίων, τὸ ὁποῖον ἐδιωρίσθη νὰ δίδῃ ἰτὶ καράβι 3 τοῖς ἑκατόν.

λδ'

34. Οἱ καπιτάνιοι τῶν καραβίων εἶναι εἰς χρέος ὄντας εἰς Ὑδραν νὰ ἐγνωρίσωσιν εἰς κάθε αὐτῶν κίνημα τοῦ καραβίου καὶ καρίκου αὐτοῦ τὸν παρτζινέβελον διρετόρον· ἐτοῦτος δὲ θέλει προσφερθῆ μετὰ τῶν λοιπῶν συμμετόχων κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ συμφωνητικοῦ γράμματος ὅπου ἔχει μετ' αὐτῶν

λε'

35. Κανένας καπιτάν(ος) δὲν δύναται οὔτε νὰ ἀνασκευάσῃ τὸ καράβι ὅπου διοικεῖ (δηλαδὴ νὰ ὑεφυλλιιάσῃ), τόσον εἰς Ὑδραν ὅσον καὶ εἰς κάθε ἄλλον τόπον, χωρὶς τὴν ἐγγραφὸν ἀδείας τῶν παρτζινεβέλων, οὔτε καράβι καινούργιον νὰ κατασκευάσῃ ἢ νὰ ἀλλάξῃ ἢ νὰ ἀναρράσῃ, χωρὶς ὡς εἶπομεν τῆς ἐγγραφῆς ἀδείας τῶν παρτζινεβέλων. Καὶ ἐὰν τινὰς παρὰ ταῦτα πράξῃ, θέλει μείνει εἰς βάρος αὐτοῦ το καράβι καὶ θέλει εἶναι εἰς χρέος νὰ πληρώσῃ μὲ ὅλα του τὰ καλά, κινητὰ καὶ ἀκίνητα.

λστ'

36. Τὰ καπιτάλια ὅπου λαμβάνουσιν οἱ παρτζινεβέλοι καὶ καπιτάνιοι ἀπὸ κάθε καμβιστὴν (καμπιαδόρον δηλαδὴ) εἶναι εἰς χρέος ἕκαστος ἐξ αὐτῶν νὰ ἐπιστρέψῃ ὅτε ζητηθοῦν, καθὼς ἀκόμη εἰς καιρὸν ζημίας ὁ καθεὶς εἶναι εἰς χρέος νὰ πληρώσῃ ἐκεῖνα ὅπου ἔλαβεν ὁ ἴδιος. Καὶ δὲν θέλει εἶναι ποτε ῥισπονσάμπιλες εἰς ἐκεῖνα ὅπου ἔλαβον οἱ λοιποὶ συμμετόχοι τοῦ καραβίου, δηλαδὴ δὲν θέλει εἶναι ὑποκείμενος νὰ πληρώσῃ διὰ τινὰ ἄλλον συμμετόχον αὐτοῦ.

λζ'

37. Ἐὰν καπιτάν(ος) τινὸς δρομοποιουμένου ἐπανέβῃ εἰς τὸ καράβι αὐτοῦ ζημία τις εἰς τὴν τὴν ἀποσκευὴν καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ διὰ τοιαύτην κατεπείγουσαν περίστασιν χρειασθῆ ἄσπρα πρὸς διόρθωσιν τῆς ἀποσκευῆς, ὁ καπιτάν(ος) δύναται ἐλευθέρως νὰ ἀσηκώσῃ ἄσπρα ὅπου εὑρεθῆ· καὶ θέλει εἶναι εἰς χρέος νὰ ἔχῃ ἐγγράφους καὶ ἐνυπογράφους τοὺς λογαριασμοὺς τῶν εἰδῶν ὅπου ἠγόρασε πρὸς διόρθωσιν τοῦ καραβίου τῆς ἀποσκευῆς, οἱ δὲ παρτζινεβέλοι εἶναι εἰς χρέος νὰ πληρώσωσι τὸ τοιοῦτον χρέος.

λη'

38. Ἐὰν συνέβῃ ποτὲ μεταξὺ παρτζινεβέλων καὶ καπιτάν(ου) ἢ παρτζι-





νεβέλου μετ' ἄλλου παρτζινεβέλου διαφωνία τις ἐπάνω εἰς τὸ συντροφικὸν αὐτῶν καράβι καὶ διὰ τοιαύτην αἰτίαν θελήσωσι νὰ διαλύσωσι τὴν συντροφίαν αὐτὴν καὶ μεταξὺ αὐτῶν δὲν δύνανται νὰ διαλύσωσιν αὐτὴν, θέλει ἀναφέρωσιν αὐτὴν εἰς τὴν βουλήν τῶν κατὰ καιρὸν κριτῶν πληρεξουσίων, οἵτινες θέλει διαλύσωσιν αὐτὴν ἐλευθέρως. Ὅμοίως θέλει διαλύσωσι καὶ πᾶσαν ἄλλην διαφωνίαν ἐπάνω εἰς πεπαλαιωμένον τινὰ καράβι.

λθ'

39. Ὅσων καραβίων περισσεύσωσιν ἄσπρα ἀπὸ τὰ καπιτάλια τὰ ὅποια ἔχωσιν ὅτε ὑπάγουν εἰς τὴν σκάλαν καρικατόρου καὶ θελήσωσι νὰ ἐπιστρέψουν αὐτὰ τοῖς καμβίσταις, θέλει δώσωσι κάμβιον ὡς εἰς τὸ κεφάλαιον 33.

μ'

40. Τὰ καράβια ὅπου πωλήσωσι εἰς τὴν Εὐρώπην τὰ κάρικα των καὶ πιάσωσι τὰ καπιτάλια καὶ τὸ διάφορον δὲν εἶναι σωστὸν, ὡς διαλαμβάνει τὸ κεφάλαιον τῶν καμβίων θαλασσίων, εἰς χρέος εἰσὶν οἱ καπιτάνιοι νὰ φέρωσι τοὺς λογαριασμοὺς τῆς ἐκκαθαρίσεως εἰς τὴν βουλήν τῶν κατὰ καιρὸν κριτῶν, ἵνα ὑπ' αὐτῶν διακριθῇ.

41. Τὰ καράβια ὅπου πωλήσωσιν εἰς Εὐρώπην καὶ ψωνίσωσι πραγματείας, ἐὰν ἔχωσι τὰ διάφορα σωστά, θελήσωσι εἶναι αὐταὶ διὰ λογαριασμὸν τοῦ καραβίου. Ἐξ ἐναντίας, θέλει ἀναφερθῇ ἡ τοιαύτη ὑπόθεσις εἰς τὴν διάκρισιν τῆς βουλῆς.

42. Ἐὰν γένη καὶ καράβι τινὰ ἐπιστροφόμενον ἀπὸ τὴν Εὐρώπην δὲν πιάσῃ εἰς Ὑδραν καὶ εὐρίσκοντας ὁ καπιτάν(ος) αὐτοῦ ἄλλον πατριωτικὸν ἢ καὶ σπετζιώτικον, οἱ καπιτάν(οι) τῶν ὁποίων νὰ εἶναι γνωστοὶ καὶ τίμιοι, δύνανται νὰ στείλῃ δι' αὐτῶν εἰς Ὑδραν τὰ διάφορα ἂν ἔχη ἢ καὶ μέρος ἐκ τῆς σερμαγιᾶς. Ἐξ ἐναντίας, θέλει εἶναι εἰς χρέος νὰ ἔλθῃ εἰς Ὑδραν ἀφ' οὗ ἀποφορτώσῃ. Ἄν δὲ καὶ τότε δὲν δυνηθῇ νὰ ἔλθῃ, εὐρίσκοντας εἰς τὸν δρόμον ὅπου κάμει ἀπὸ τὰ εἰρημένα καράβια τὰ ὅποια πλέουσι διὰ τὴν πατρίδα, εἶναι εἰς χρέος νὰ τὰ ἐξαποστείλῃ. Ἐξ ἐναντίας καὶ παραμελήσῃ νὰ τὰ στείλῃ, θέλει λογίζεται τὸ διάφορον ἐκεῖνο ὡς καὶ ἡ λοιπὴ σερμαγιὰ τοῦ καραβίου.

μγ'

43. Ἐὰν γένη καὶ καράβι τινὰ μετὰ τὴν πώλησιν τοῦ καρίκου ὅπου κάμει εἰς τὴν Εὐρώπην ναυλωθῇ διὰ τὸν Λεβάντε καὶ δι' αὐτὸν τὸν ναῦλον χρειασθῇ νὰ δώσῃ καπιτάλια ἐπάνω εἰς τὸ πρᾶγμα, ὁ καπιτάν(ος) εἶναι εἰς χρέος πρῶτον μὲν νὰ βάλῃ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του τὸ πρᾶγμα καὶ ἔπειτα νὰ μετρήσῃ τὰ φόνδα. Καὶ εἶναι εἰς χρέος ὁ καπιτάν(ος) νὰ παρατηρήσῃ ἂν εἶναι τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο ποιότητος καλῆς [[ποιότητος]] καὶ νὰ ἀχρήζῃ διπλὴν τοῦλάχιστον τὴν ποσότητα τῶν φόνδων ὅπου ἔδωκεν ὁ καπιτάν(ος)



εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, κάνοντας καὶ τὰ ἀναγκαῖα ἔγγραφα τακτικὰ πρὸς ἀσφάλειαν τελείαν τῶν φόνδων. Καὶ ἂν ὁ καπιτάν(ος) δὲν εἶναι ἀρκετὸς νὰ ἐγγνωρίσῃ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα τόσον εἰς τὴν ποιότητα ὅσον καὶ εἰς τὴν τιμὴν, θέλει κάμει νὰ θεωρηθῇ αὐτὸ ὑπὸ πραγματευτῶν τιμίων καὶ νὰ τιμηθῇ καὶ τότε νὰ γίνεταί ὁ ναῦλος. Καὶ ἂν ἀπ' ἐναντίας πράξῃ ὁ καπιτάν(ος) καὶ εἰς τὸν τόπον ὅπου ὑπάγῃ μὲ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ζημιωθῇ, ὁ καπιτάν(ος) εἶναι εἰς χρέος νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ καπιτάλια σῶα τοῖς καμβίσταις, ὁμοῦ καὶ τὰ διάφορα, τὰ ὅποια ἔκαμεν ἐκεῖ ὅπου ἐπώλησεν.

μδ'

44. Τυχὸν καὶ καράβι τινὰ πωλήσαν εἰς Εὐρώπην ἐμπλέχθη ἢ σερμαγιά του καὶ τὰ βλησίδια εἰς τὸν πραγματευτὴν καί, διὰ νὰ μὴ χρονοτριβῇ ἐκεῖ, ἐναυλωθῇ εἰς δεύτερον ταξίδιον ἢ κρεντιδάρου τὸν καπιτάν(ον) καὶ φορτώσῃ διὰ λογαριασμὸν τῆς συνδροφίας πάλιν, ὅταν τελειώσωσι τὸ δεύτερον ταξίδιον καὶ ἢ σερμαγιὲ ἀκόμη δὲν εἶναι ἐλευθερωμένη, δὲν δύνανται οὔτε τὸν ναῦλον νὰ μοιράσωσιν οὔτε τὸ κέρδος τὸ ὅποιον ἀπήλαυσαν εἰς αὐτὸ τὸ ταξίδιον διὰ λογαριασμὸν των, ἀλλὰ θέλει ἔλθωσιν εἰς Ὑδραν διὰ νὰ διακριθῇ τὸ τοιοῦτον ὑπὸ τῆς βουλῆς.

με'

45. Ἐὰν καράβι τινὰ ἐναυλωθῇ εἰς Εὐρώπην ὅπου πωλήσῃ διὰ τὴν Ἀμερικὴν, δὲν δύναται νὰ κρατήσῃ ἀπὸ τὴν σερμαγιάν περισσότερον ἀπὸ τὸ ἓν τρίτον, τὰ δὲ δύο τρίτα καὶ τὸ διάφορον ὅλης τῆς σερμαγιᾶς εἶναι εἰς χρέος νὰ ἐξαποστείλῃ εἰς Ὑδραν μὲ καράβι πατριωτικὸν καπιτάν(ον) τίμιον ἢ μὲ σπετζιώτικον καράβι καὶ καπιτάν(ον) τοιοῦτον. Χωρὶς δὲ τὴν οἰκονομίαν ταύτην νὰ μὴ δύναται ὁ καπιτάν(ος) νὰ μεταχειρίσῃ τὸ τοιοῦτον ταξίδιον. Νὰ εἶναι καὶ συντροφευμένη ἢ σερμαγιά μὲ ἀνθρώπους τοὺς πλέον πιστοὺς αὐτοῦ.

μστ'

46. Ἐὰν εἰς τὴν πιάτζαν ὅπου πωλήσωσι τὰ καράβια ἀναφανῇ κέρδος τι ἢ ζημία ἐκ τῆς μονέδας, ἢ τοιαύτη ἢ τὸ κέρδος αὐτὸ νὰ καταβάλλεται εἰς τὸ κάρικον ὅπου μέλλει νὰ κάμῃ, δηλαδὴ εἰς τὴν μεγάλην μέσην, ὁ δὲ καπιτάν(ος) εἶναι ἐλεύθερος νὰ λαμβάνῃ ὅποιαν μονέδα ἐνεκρίνη εὐλογοφανῇ.

μζ'

47. Ἐὰν ἀναφανῇ ἢ θελεν εἰς τὴν πιάτζαν ὅπου πωλήσωσι τὰ καράβια τὰ κάρικα αὐτῶν ζημία καὶ ὁ καπιτάν(ος) θελήσῃ νὰ κάμῃ τὰ φόνδα εἰς μονέδα ὅπου δύναται νὰ ἐλπίσῃ κέρδος εἰς τὸν καρικατόρον, εἶναι ἐλεύθερος νὰ τὸ ἀκολουθήσῃ. Καὶ ἂν πληρουμένη ἢ ζημία περισσεύσῃ κέρδος, τὸ τοιοῦτον θέλει βληθῇ εἰς τὸ μελλούμενον κάρικον, δηλ(αδῆ) εἰς τὴν μεγάλην μέσην.

μη'

48. Ἐὰν τινὰς τῶν καπιτανίων ἀνασκευάσῃ τὸ καράβι ἢ νέον κατα-





σκευάση, εἶναι εἰς χρέος νὰ πέμψη εἰς Ὑδραν τὰ καπιτάλια καὶ κάμβια αὐτῶν, μὲ καράβι ὑδραϊκόν ἢ σπετζιώτικον.

μθ'

49. Ἐὰν πάλιν τινὰς ἐξ αὐτῶν κάμη ἀλλαγὴν τὸ καράβι τοῦ ἢ ἄλλον ἀγοράσῃ, δύναται ἐλευθέρως νὰ κομίσῃ μετ' αὐτῶν τὰ καπιτάλια· ἢ τοιαύτη ὅμως ἀλλαγὴ νὰ εἶναι διὰ θελήσεως τῶν παρτζινεβέλων αὐτοῦ ἐγγράφου.

ν'

50. Οἱ καπιτάνιοι εἶναι εἰς χρέος εὐθύς ὅπου ἀποφορτώσωσι εἰς πᾶσαν σκάλαν νὰ προσκαλέσωσι πέντε τῶν συντροφοναυτῶν τοῦ καραβίου, παρρήσιᾶ<sup>5</sup> τῶν ὁποίων θέλει κάμωσι τὸν λογαριασμὸν καὶ θέλει εἴπωσιν αὐτοῖς πόσον κοστίζει τὸ πρᾶγμα ὅπου ἔβαλον. Ὁμοίως καὶ ὅταν πωλήσωσι.

να'

51. Εἶναι δὲ πρὸς τούτοις αὐτοὶ οἱ καπιτάνιοι ἐὰν ποτε προσκλαυθῶσιν οἱ συντροφοναῦται αὐτῶν, νὰ παραστήσωσι εἰς τὴν βουλὴν τοὺς λογαριασμοὺς αὐτῶν τακτικοὺς καὶ ἐνυπογράφους ἐκ τῶν ῥακομανταταρίων.

νβ'

52. Οἱ ῥηθέντες καπιτάνιοι εἰσὶν εἰς χρέος νὰ προσφέρωνται μὲ τοὺς συντροφοναῦτας τῶν μὲ πᾶσαν φιλανθρωπίαν, διὰ νὰ σώζεται μεταξὺ αὐτῶν ἡ καλὴ ἁρμονία.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

53. Οὐδεὶς τῶν καπιτάνιων δύναται νὰ δώσῃ εἰς ἄλλον καράβι οὔτε ἀπὸ τὴν σερμαγιὰ οὔτε ἀπὸ τὰ μαξούλια αὐτῆς δίχα τῆς ὀρδινίας τῶν παρτζινεβέλων καὶ δίχα αἰτίας ναυλοποιήσεως ἢ ἀνασκευῆς καὶ κατασκευῆς ὡς τὰ ἄρθρα Νο 45 καὶ 48.

νδ'

54. Τὰ καράβια ὅπου ναυλωθῶσιν ἀπὸ τὸν Λεβάντε καὶ μετρήσωσι φόνδα οἱ καπιτάνιοι ἐπάνω εἰς τὰς πραγματείας ὅπου ἤθελον ἱμβαρκάρεῖ καὶ εἰς τὸν πηγαιμὸν αὐτῶν διὰ τὸ δεστίνο τῶν πιασθῶσιν ἀπὸ ἀρμαμέντα ἢ κορσάρικα καὶ δι' αἰτίας δημεύσωσι τὰς πραγματείας, δηλαδὴ τὸ κάρικον πρέζα, καὶ χαθῶσι τὰ φόνδα, ὁ δὲ ναῦλος δοθῆ, νὰ μὴ δύναται ὁ καπιτάν(ος) καὶ οἱ συντροφοναῦται αὐτοῦ νὰ μοιράσωσιν αὐτὸν, ἀλλὰ νὰ ἔλθωσιν εἰς Ὑδραν διὰ νὰ γίνῃ ἡ διάκρισις ὑπὸ τῆς βουλῆς.

νε'

55. Ἐὰν συνέβῃ εἰς κανένα καράβι χύσις ἢ κούρσευμα ἢ τζάκισμα ἢ ζημία τῶν φόνδων, ἢ τοιαύτη ἀκολουθῆ ἐξ ἴσου, δηλαδὴ τόσον εἰς τὴν σερμαγιὰν ὅσον καὶ εἰς τὰ βλησίδια τῶν συντρόφων.

5. παρρήσιᾶ: πρέπει νὰ διορθωθεῖ σε παρουσία.





νστ'

56. Ἐὰν συνέβη ἤθελεν εἰς κανένα καράβι μικρὰ χύσις καὶ εἰς τὴν σκά-  
λαν ὅπου πωλήσωσι πιασθῶσι τὰ φόνδα, νὰ εἶναι εἰς χρέος νὰ ἐβγάλωσι  
τὴν σερμαγιὰν καὶ τὰ βλησίδια, διάφορα δὲ νὰ μὴν ἐβγάλωσιν οὔτε μερ-  
δικὸν νὰ κάμωσι, ἀλλὰ νὰ φέρωσιν αὐτὰ ὅλα εἰς Ἵδραν ὁμοῦ καὶ τὴν  
ἐκκαθάρισιν τῆς πωλήσεως αὐτοῦ τοῦ καρίκου ἀπὸ τὸν ῥαχομαντατάριον  
διὰ νὰ θεωρηθῇ ἡ τοιαύτη ὑπόθεσις ὑπὸ τῆς βουλῆς τῶν κατὰ καιρὸν  
κριτῶν.

νζ'

57. Ἐὰν εἰς τινὰ καράβι συνέβη ἤθελε χύσις ἢ κούρσεμα εἰς τὸ κάρικον,  
εἰς τοιαύτην ἀβαρίαν, ζημίαν δηλαδή, τὸ καράβι δὲν ἐνέχεται. Καὶ ἐὰν  
ἀκολουθήσῃ κούρσευμα εἰς τὰ πράγματα τοῦ καραβίου, εἰς τὴν ἀποσκευὴν  
δηλ(αδῆ) αὐτοῦ καὶ εἰς κάθε ἄλλον εἶδος καραβίου ἢ ἀπὸ φουρτούναν ρί-  
φθῶν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀπὸ τοιαύτην ἀβαρίαν τὸ κάρικον εἶναι ἐλεύθε-  
ρον. Καὶ ἐὰν συνέβη χύσις ἢ κούρσευμα εἰς τὸ κάρικον καὶ εἰς τὰ πράγμα-  
τα τοῦ καραβίου, οἱ μὲν παρτζινέβελοι καραβίου χάνουσι τὰ τοῦ καραβί-  
ου, οἱ δὲ καπιταλισταὶ χάνουσι τὰ {τὰ} τοῦ καρίκου. Καὶ ἐὰν ὅλον τὸ κά-  
ρικον ρίφθῃ εἰς τὴν θάλασσαν ἢ ληφθῇ ὀπο κούρσεων, χάνονται τὰ καπι-  
τάλια. Ὅμοίως, ἂν ληφθῇ τὸ καράβι, ἢ σερμαγιὰ μὲναι ἐλευθέρα.

νη'

58. Ἐὰν εἰς τινὰ ξεφορτωτὸν καράβι συνέβη ναυάγιον (τίβρασιμα δη-  
λαδή) καὶ σωθῇ ἡ λεγομένη σερμαγιὰ τὸ δὲ καράβι χαθῇ, ἡ σερμαγιὰ αὐτὴ  
μένει ἐλευθέρα, δὲν ἐνέχεται δηλαδή εἰς τὸ ναυάγιον· εἶναι ὅμως ὑποκει-  
μένη νὰ ἐκπληρώσῃ ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἔξοδα, τὰ ὅποια ἤθελε κάμει ὁ καπι-  
τάν(ος) εἰς τοὺς συντροφοναύτας του, εἰς ζωοτροφίαν καὶ ναῦλον αὐτῶν  
καὶ πρὸς τούτοις εἶναι εἰς χρέος νὰ ἐκπληροῖ καὶ ὅλα τὰ ἔξοδα ναύλου εἰς  
λείψανά τινὰ ἐκ τοῦ ναυαγίου. Ἄν δὲ τὸ καράβι εὐρεθῇ φορτωμένον καὶ  
ναυαγήσῃ καὶ γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν ἀποσκευὴν του τὰ χαλάκια δηλαδή καὶ  
ἀπὸ τὸ κάρικον, αὐτὰ τὰ ἔξοδα ὅπου ἀκολουθήσωσι πρὸς ζωοτροφίαν τῶν  
συντροφοναυτῶν καὶ ναῦλον ἕως εἰς τὴν πατρίδα καὶ φέρωσι καὶ τὰ εἰρη-  
μενα χαλάκια, νὰ γίνῃ ἡ ἔξοδος αὐτὴ ὅλη ἀπὸ τὸ σωθὲν μέρος φορτίου. Ἄν  
δὲ ὁ ναῦλος καὶ τὰ ἔξοδα εἶναι περισσότερα ἀπὸ τὸ σωθὲν μέρος φορτίου,  
εἶναι εἰς χρέος ὁ καπιτάν(ος) μετὰ τῶν παρτζινεβέλων αὐτοῦ νὰ ἐπιφορ-  
τωθῶσιν αὐτά. Ἄν δὲ τὸ σεσωσμένον πρᾶγμα ἐκ τοῦ φορτίου εἶναι περισ-  
σότερον ἀπὸ τὰ ἔξοδα, τὸ περίσσευμα ἀνήκει τῆς σερμαγιᾶς.

νθ'

59. Ἐὰν τινὰς ἐκ τῶν παρτζινεβέλων καραβίου δὲν δυνηθῇ νὰ ἐκπλη-  
ρώσῃ ζημίαν τινὰ ἀναλογουμένην αὐτῷ συμβαίνουσαν ἐπὶ τοῦ καραβίου, ἢ  
βουλὴ τῶν κατὰ καιρὸν κριτῶν θέλει ὑποχρεώσῃ τὸν τοιοῦτον νὰ πληρώσῃ  
αὐτὴν τὴν ζημίαν μὲ τὴν πώλησιν τοῦ συμφέροντος ὅπου ἔχει εἰς αὐτὸ τὸ  
ζημιωθὲν καράβι. Καὶ αὐτὸ οὕτω καὶ οὐχὶ ἀλλέως.



## ξ'

60. Ὄταν ἓνα καράβι πωλήσῃ εἰς Εὐρώπην τὸ κάρικόν του καὶ θελήσῃ ὁ καπιτάν(ος) αὐτοῦ νὰ κάμῃ καὶ δεύτερον ταξίδιον ἢ ἐναυλωθῇ διὰ τινὰ μέρος, εἶναι εἰς χρέος νὰ μοιράσῃ τοῖς συντροφοναύταις του δίδων αὐτοῖς τὸ ἀνήκον δίκαιον ἐκ τοῦ τετελειωμένου ταξιδίου καὶ τότε, ὅσοι ἐξ αὐτῶν δὲν εὐχαριστηθῶσιν εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ δευτέρου ταξιδίου, θέλουσι εἶναι ἐλεύθεροι καὶ δύνανται νὰ διασπαρκαρισθῶσιν ἐλευθέρως, ὅπου μοιράσωσι.

## ξα'

61. Ὅσοι δὲ τῶν συντροφοναυτῶν ἐμμείνωσι πρὸ τῆς τελειώσεως τοῦ ταξιδίου, δὲν δύνανται ἐπ' οὐδεμιᾶ προφάσει ζητῆσαι ἐκ τοῦ πεποιημένου μερδικοῦ, ὡσὰν ὅπου αὐτοὶ ἐλιποτάκτησαν.

## Περὶ συντροφοναυτῶν

## ξβ'

62. Μισεύοντα τὰ καράβια διὰ τὸν καρικατόρον δὲν δύνανται οἱ συντροφοναῦται αὐτῶν διὰ οὐδένα δικαιολόγημα ἐμμεῖναι ἐκ τῶν καραβίων, ἀλλ' εἶναι εἰς χρέος νὰ ἐξακολουθήσωσιν ἕως οὗ τελειωθῇ τὸ ταξίδιον, τὸ ὅποιον ἐπιχειρήσῃσαν. Καὶ ἐάν τινες ἀναφανῶσιν ἀσθενεῖς καὶ ἀνάξιοι εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ ταξιδίου καὶ ὁ καπιτάνος ἀναγκασμένος νὰ βάλῃ ἄλλους εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀσθενῶν με μερδικόν ἢ με πᾶσαν μνηστῆραν, ὅταν τελειωθῇ τὸ ταξίδιον αὐτὸ καὶ θελήσωσιν νὰ μοιράσωσι, θέλει προεσπαριθμήσωσι καὶ τὰ μερδικὰ τῶν ἀσθενῶν, διὰ νὰ λάβωσι καὶ αὐτοὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἰσάριθμον μερδικόν, τὸ ὅποιον ἔλαβον οἱ ὑγιεῖς καὶ κεκοπιακότες.

## ξγ'

63. Ἐάν τινες τῶν συντροφοναυτῶν λαμβάνοντες κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς πιάτζας μας ἄσπρα δάνεια ἀπὸ τὸν καπιτάνον τζουρμαριζόμενοι, μετὰ ταῦτα δὲ τζουρμαρισθῶσι με ἄλλον καπιτάνον, οἱ τοιοῦτοι εἶναι εἰς χρέος νὰ ἐπιστρέψωσιν ἀμέσως τὰ ὅσα ἔλαβον ἀπὸ τὸν πρῶτον.

## ξδ'

64. Ἄν δὲ πάλιν τινὲς ἐξ αὐτῶν λιποτακτῆσωσι τόσον εἰς τὸν καρικατόρον ὅσον καὶ εἰς πιάτζαν τινὰ τῆς Εὐρώπης ὅπου πωλήσωσιν, εἶναι εἰς χρέος ἄφευκτον νὰ ἐπιστρέψωσι τῷ καπιτανίῳ τὰ ὅσα εἰσὶ πρὸς αὐτὸν χρεῶσται καὶ τότε νὰ μείνωσι ἀπὸ τὸ καράβι καὶ ἐμμείναντες δὲν θέλει δυνηθῇ οὐδὲν καράβι πατριωτικὸν νὰ δεχθῇ αὐτοὺς.

## ξε'

65. Ἐάν τινες πάλιν ἐξ αὐτῶν ἀναφανῶσιν ἐναντίοι εἰς τὴν ὀρθὴν γνῶμην τοῦ καπιτάν(ου), ἣτις ἀποβλέπει πρὸς τὸ κοινὸν ὄφελος, ἢ σύγχισιν ἐγείρωσιν εἰς τὴν συντροφίαν τοῦ καραβίου ἢ λιποτακτῆσωσιν ἢ ἀταξίαν τινὰ ποιήσωσι μέσα εἰς τὸ καράβι, οἱ τοιοῦτοι, ὅταν ἀναφανῶσιν ἐν τῇ πατρίδι, θέλει παιδευθῶσιν ὑπὸ τῆς βουλῆς.





>> διμιτριος τζαμαδος	»
>> δημήτρι(ος) Κριεζής	»
>> γεώργιος κουντουριώτης :-	»
>> γεώργης χατζη γκιόνη -	»
>> φραντζέσκ(ος) δ. Βουλγάρι.	»
>>	»
(ΤΣ) <sup>6</sup>	(ΤΣ) <sup>7</sup>

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

6. Έχει σφραγιστεί με τη «μεγάλη σφραγίδα» της κοινότητας, που, όπως είναι γνωστό, αποτελείται από τέσσερα κομμάτια. Έχει στη μέση το Χριστό, αριστερά και δεξιά πάνω από τους ώμους του το γνωστό IC XC, ενώ περιμετρικά, αρχίζοντας από το κέντρο πάνω την εξής επιγραφή (με κεφαλαία γράμματα): « + ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΝΗΣΟΥ ΥΔΡΑΣ :1808: ΙΟΥΝΙΟΥ:12».

7 Πρόκειται προφανώς για τη σφραγίδα του Νικολάου Δημητρίου Κοκοβίλα, που χωρίζεται στη μέση με μια οριζόντια γραμμή. Στο κάτω μισό έχει σε δύο σειρές, στην πάνω ΚΝΔ (κεφαλαία) και στην κάτω 1812. Στο πάνω μισό έχει πιθανόν επιγραφή στα τούρκικα με αραβικό αλφάβητο.



## III

## Θαλασσοεμπορικοί νόμοι

Leggi stabilite dalli nostri antenati riguardo il nostro commercio marittimo

l' unica rissorsa di tutti gl' abitanti di questa Isola e Città d' Idra.—

Anno 1818

1 / α'. Οί καπιτάνιοι τῶν караβίων εἶναι εἰς χρέος ὅτε εἰς Ἵδραν εὐρί-  
5 σκωνται νὰ ἐγνωρίσωσιν εἰς κάθε κίνημα αὐτῶν караβίου καὶ καρίκου  
αὐτοῦ τὸν παρτζινέβελον διρετόρον καὶ ἐτοῦτος θέλει ἀκολουθήσει μετὰ  
τῶν λοιπῶν παρτζινεβέλων αὐτοῦ κατὰ τὸ συμφωνητικὸν γράμμα ὅπου  
ἔχουσι.

2 / β'. Ἐὰν κανένα караβι τύχη εἰς τὸν δρόμον ὅπου κάμει καὶ ζημιωθῇ,  
10 δηλαδή ἢ κατάρτι τζακίση ἀπὸ φουρτοῦναν ἢ τὰ πανία αὐτοῦ χαλάση ἢ καὶ  
ἄλλην τινὰ ζημίαν τοῦ караβίου ὑποφέρη, δύναται εἰς ὅποιαν πιάτζαν καὶ  
τόπον φθάση νὰ κάμη τὴν ἀναγκαίαν διόρθωσιν, ἄσηκῶνοντας ἄσπρα ἀπὸ  
τὸν ῥακομαντάριον ὅσα χρειασθῶσι καὶ νὰ ἔχη καὶ τοὺς λογαριασμοὺς πα-  
στρικοὺς καὶ ὑπογραμμένους ἀπὸ τὸν ῥακομαντάριον.

15 3 / γ'. Ἐὰν ἀνασκευάσει ἢ θέλῃ ποτε ὁ καπιτάνιος τὸ караβι του, δη-  
λαδή ξεφυλλιάσει, τόσον εἰς Ἵδραν ὅσον καὶ εἰς ἄλλον τινὰ τόπον, πρέπει  
νὰ ἔχη τὴν ἀδείαν ἀπὸ τοὺς παρτζινεβέλους του. Ἐὰν δὲ τῆς ἀδείας  
αὐτῶν ἂν τὸ κάμη, θέλει εἶναι εἰς βάρος τοῦ καπιτάνιου καὶ θέλει πληρώ-  
σει ὅλην τὴν ζημίαν μὲ τὰ καλά αὐτοῦ, κίνητα καὶ ἀκίνητα, παρόντα καὶ  
20 μέλλοντα.

4 / δ'. Τυχὸν δὲ καὶ καπιτάνιός τινος ἤθελεν ἀνασκευάσει, ὡς εἶπομεν,  
τὸ караβι του εἰς ἄλλον τινὰ τόπον, δηλαδή ξεφυλλιάσει αὐτό, τότε εἶναι  
εἰς χρέος νὰ στείλῃ εἰς Ἵδραν τὴν σερμαγιάν, τὰ καπιτάλια δηλαδή, μὲ  
καράβι ὑδριώτικον, καπιτάνιον τίμιον, ἢ μὲ σπετζιώτικον, γνῶριμον καπι-  
25 τάνιον καὶ τίμιον, καὶ νὰ συντροφεύσῃ αὐτὰ τὰ ἄσπρα μὲ δύο ἀνθρώπους  
πιστοῦς.

1-3 leggi- anno 1818 AT B(παρλπ 1818): παρλπ. Γ Το κείμενο ἔχει τεθεῖ σαν επι-  
κεφαλίδα καὶ εἶναι γραμμένο μόνο στα ἰταλικά. Η μετάφρασή του ἔχει ὡς ἐξῆς: «Νόμοι  
που ἐτέθησαν ἀπὸ τοὺς προγόνους μας καὶ ἀφοροῦν τὸ θαλάσσιο ἐμπόριό μας, τὴ μονα-  
δική πρόσοδο ὅλων των κατοίκων αὐτοῦ του νησιού καὶ τῆς πόλης τῆς Ἵδρας. Ἐτος  
1818.» 1 commercio T : comercio AB | marittimo T 2 gl': gli T 4 ἀρίθμηση ἀρ-  
θρων (το ἐλληνικό κείμενο ἔχει ἐλληνικούς ἀριθμούς) παρλπ. ΒΓ | α: κεφάλαιον Α ΤΚ  
5 ἐγνωρίσωσιν Γ | καὶ караβίου T 6 παρτζινέβελον ΑΒΓ παρτζινεβέλλον T 7  
παρτζινεβέλων: συμμετόχων T 8 ἔχουσιν T 11 δύναται μτ φθάση μτφερ T 13  
ὅσα: ὅσα αὐτῶ T 13-14 παστρικοὺς - ῥακομαντάριον: καθαρὸς καὶ ὑπογεγραμμέ-  
νους ἀπ' αὐτόν T 15 ποτε ἤθελεν T | καπιτάνιος: καπιτάνος T καὶ στους παρακάτω  
συχ : 18 (καπιτάνου), 21, 27, 30, 35, 44, 49, 53, 55, 60, 64, 69, 74, 83, 85, 88, 101, 106 (κα-



1. Li Capitani dei bastimenti sono obbligati quando sono in questa Città loro Patria riconoscere in tutto, e da per tutto il volere del loro principale detto Direttore e questo dovrà intendersi con gl' altri interessanti a tenor del loro Scritto Sociale.
- 5 2. Se a qualche bastimento camin facendo gl' accadesse sinistro alcuno, cioè rotura nelli alberi, o nella manovra o qualsisia dano il Capitano potrà liberamente al suo aprodo in qualunque piazza risarcire il sofferto dano prendendo monetta in imprestito quanta ne abbisognasse dal suo raccomandatario.
- 10 3. Se per caso alcun Capitano rissolvesse a rificare il bastimento che comanda sia in questa Città d' Idra come altrove non potrà eseguirlo senza il volere delli suoi Principali detti parcineveli, e se alcun di questi osasse a violare l' articolo presente sarà soggetto.
- 15 4. Bissolvendo alcun Capitano a rificare il suo bastimento dovrà spedire li suoi capitali in Idra con bastimenti Idriotti o Spezziotti osservando che detti Capitani sieno conosciuti e di ottimo carattere, e di più essere acompagnati detti capitali con due de suoi marinari li più fedì.

1 obbligati ΒΓ 5 facendo: παcendo Γ | acadesse Γ 6 Capitano Γ 7 sofferto 9 μτ raccomandatario Β προσθ con dichiarazioni sufficenti dal medesimo 10 Capitano | rificare ΒΓ 11 eseguirlo Γ 12 parcineveli ΑΓ: parcinevelli Β 13 soggetto: εδώ τελ Γ μτ soggetto Β προσθ a Subire tutti li danni colli Suoi beni Presenti e Futuri

πιτάνους), 117, 120, 129, 143, 144, 148 (καπιτάνω), 151-152 (καπιτάνου) 15-16 δηλαδὴ ξεφυλλιᾶση: σε παρένθεση στο Τ 21 ὡς εἶπομεν: ὡς εἴρηται Τ 22 δηλαδὴ ξεφυλλιᾶση: σε παρένθεση στο Τ | αὐτό: παρλπ Τ 23 τὰ καπιτάλια δηλαδὴ: σε παρένθεση στο Τ 24-26 ὑδριώτικον-: τίμιον: Ὑδραϊκὸν ἢ Σπετσιώτικον, οἱ καπιτάνιοι τῶν ὁποίων νὰ ᾔηται τίμιοι καὶ ἐγνωρισμένοι Τ 25 δύο: δύο ΑΒΓ δύο αὐτοῦ Τ





5 / ε'. Ὁμοίως θέλει προσφερθῆ καὶ ἐάν τινας καπιτάνιος ὅπου πωλήσει τὸ κάρικον ἤθελεν ἀποφασίσει νὰ κάμη καινούργιον καράβι, νὰ στείλῃ τὰ καπιτάλια καὶ τὸ διάφορον με καράβι ὑδριώτικον ἢ σπετζιώτικον, τίμιοι  
30 νὰ εἶναι οἱ καπιτάνιοι καὶ γνώριμοι καὶ μὲ δύο αὐτοῦ ἀνθρώπους.

6 / στ'. Ἐὰν κανένας καπιτάνιος ἀλλάξῃ τὸ καράβι του ἢ ἄλλον ἀγο-  
ράση, πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἀδειαν ἐγγραφον ἀπὸ τοὺς παρτζινεβέλους του,  
ἀλλέως θέλει εἶναι εἰς βάρος του καὶ θέλει εἶσθαι ὑποκείμενος νὰ πληρώσῃ  
αὐτὸ καὶ κάθε ζημίαν μὲ ὅλα του τὰ καλὰ, κινητὰ καὶ ἀκίνητα.

35 7 / ζ'. Κανένας καπιτάνιος δὲν ἔμπορεῖ νὰ δώσῃ εἰς ἄλλον καράβι οὔτε  
ἀπὸ τὴν λεγομένην σερμαγιὰν οὔτε ἀπὸ τὰ διάφορα αὐτῆς, χωρὶς τῆς  
ἀδείας ἐγγράφου τῶν παρτζινεβέλων του.

8 / η'. Ἐὰν καράβι κανένα ναυλωθῆ διὰ τὴν Ἀμερικὴν, δὲν ἔμπορεῖ νὰ  
κρατήσῃ εἰς τὸ καράβι του ἀπὸ τὴν σερμαγιὰν περισσότερον ἀπὸ τὸ ἐν  
40 τρίτον, τὰ δὲ δύο τρίτα καὶ τὸ διάφορον αὐτῆς θέλει τὰ στείλῃ εἰς Ὑδραν  
μὲ καράβι ὡς ἄνω ὑδριώτικον ἢ σπετζιώτικον, οἱ καπιτάνιοι τῶν ὁποίων  
νὰ εἶναι τίμιοι καὶ γνωρισμένοι. Καὶ ἂν δὲν οἰκονομήσῃ τοιούτης λογῆς τὴν  
σερμαγιὰν καὶ τὰ διάφορα, νὰ μὴ ἔμπορῇ νὰ κάμη τοιοῦτον ναῦλον.

9 / θ'. Ἐὰν κανένας καπιτάνιος, ὅπου εὑρεθῆ, ἤθελε κάμη ναῦλον καὶ  
45 δι' αὐτὸν τὸν ναῦλον χρειασθῆ νὰ δώσῃ σερμαγιὰν, εἶναι εἰς χρέος νὰ βάλῃ  
πρῶτον τὸ πρᾶγμα εἰς χεῖρας του καὶ ὕστερα νὰ δώσῃ τὰ μετρητὰ καὶ  
πρέπει νὰ ἀνοίξῃ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, νὰ τὸ βιζιτάρῃ καλὰ, νὰ εἶναι καλῆς  
ποιότητος, νὰ ἀχρήζῃ διπλᾶ τὰ ἴσπρα ὅπου ἔδωκε, κάνοντας καὶ τὰ ἀνα-  
γκαῖα τακτικὰ γράμματα. Καὶ ἂν ὁ καπιτάνιος δὲν ἐγνωρίζῃ τὸ πρᾶγμα  
50 ἐκεῖνο, θέλει τὸ δείξῃ δύο πραγματευτῶν τιμίων διὰ νὰ τὸ ξετιμήσωσι καὶ  
τότε νὰ γίνεταί ὁ ναῦλος. Εἰ δὲ καὶ ὁ καπιτάνιος δὲν ρεγολαρισθῆ τοιούτης  
λογῆς, ὅ,τι ζημία ἐπανέβῃ εἶναι εἰς βάρος του.

10 / ι'. Κάθε καπιτάνιος εἶναι εἰς χρέος νὰ βαστᾶ παστρικοὺς λογαρια-  
σμοὺς τόσον τῆς ἀγορᾶς τοῦ κάρικου ὅσον καὶ τῆς πωλήσεως.

27 πωλήσει: πωλήσει ἤθελε T 28 τὸ κάρικον: τὸ κάρικόν του T | καινούργιον T 29 τὸ  
διάφορον: διάφορα T | Ὑδραϊκον T 29-30 τίμιοι-γνώριμοι: τίμιοι οἱ ἄνθρωποι T 30  
δύο: δύο ABΓT 31 ἄλλον: ἄλλο T 32 ἐγγραφον ΓT : ἐγγραφον AB 34 του: αὐτοῦ  
T 35 εἰς ἄλλον καράβι: μτ παρτζινεβέλων του μτφερ Γ 36 σερμαγιὰν: σερμαγιέ T |  
ἀδείας ἐγγράφου: ἐγγράφου ἀδείας T 37 ἐγγράφου ΓT : ἐγγράφου AB 38 κανένα  
καράβι BΓT | ναυλωθῆ: ἐναυλωθῆ T 39 σερμαγιέ T 40 δύο: δύο ABΓT | τὰ στείλει:  
ἐξαποστείλῃ T | ὡς ἄνω: ὡς εἴρηται T 41 Ὑδραϊκον T 42 ἐγνωρισμένοι T | σερμαγιέ  
T 43 μὴ: μὴν T 44 κανένας καπιτάνιος: καπιτάνος τινάς T 45 σερμαγιέ T 46  
ὕστερα: ὕστερον T 48 νὰ ἀχρήζῃ: καὶ νὰ ἀχρήζῃ T 50 ξετιμήσωσι: τιμήσωσι T | κα-  
πιτάνιος: καπετάνος T 53 βαστᾶ: κρατῆ T | παστρικοὺς: καθαροὺς T 54 πωλήσεως:  
πωλήσεως αὐτοῦ T



5. Nello stesso modo e maniera dovrà comportarsi qualunque altro Capitano, il quale doppo ch' avrebbe renduto il suo carico rissolvesse a fabbricare nuovo bastimento spedire cioè li suoi capitali unitamente a loro cambi con bastimenti come sopra.

6. Niun Capitano potrà comprare altro bastimento ne dare il suo in cambio senza il consenso il scritto delli suoi Principali, al contrario sarà risponsabile con li suoi beni presenti e futuri.

7. Niun Capitano potrà dare in altro bastimento dei capitali ch' esso porta nel suo bastimento ne meno de cambi senza l' assenso delli suoi Principali in scritto.

8. Nolleggsandosi alcun Capitano per l' America non viene permesso di tenere nel bastimento che comanda più d' un terzo de capitali che secco porta, ed' gli altri due terzi unitamente alli cambi del capitale tutto dovrà spedirlo in Idra con bastimenti Idriotti o Spezziotti come nel articolo quarto e senza una tale precauzione non potrà intraprendere simil nolleggio.

9. Se alcun Capitano nolleggiasse il suo bastimento, e per un tale nolleggio bisognerebbe somministrare della monetta, prima di tutto dovrà mettere nel suo possesso li merci sopra li quali esborserà la monetta, e dovrà aprire li colli e visitarli con attenzione osservando che detti merci sieno d' ottima qualità, e di valere almeno il dopio di quella monetta ch' esborserà, facendo tutte le necessarie cauzioni nella maniera e forma che esige una tale ipoteca e se il Capitano non hà condizione di detti merci dovrà farli stimare da due negozianti, e cosi facendo può liberamente formare il sudetto nolleggio al contrario il Capitano sarà risponsabile.

10. Ogni Capitano dovrà tenere li conti esatti, sia del carico che del disarico.

18 stesso A: slesso B 20 bastimento B: bastimenlo A 28 nolleggsandosi B 31 nell B 34 somministrare B 35 nel: al B | posesso B | esborsera B 40 cosi B: co[[n]]si A 42-43 conti-disarico: Suoi Conti esati tanto della Comprita Come quei della vendita B



55 11 / ια'. Κάθε καπιτάνιος είναι εις χρέος εὐθύς ὅπου ἀποφορτώσῃ εἰς κάθε τόπον, νὰ προσκαλέσῃ πέντε συντρόφους τοῦ караβίου γεμιντζήδες καὶ παρρήσια αὐτῶν νὰ κάμῃ τὸν λογαριασμὸν παστρικὸν καὶ νὰ εἰπῇ αὐτῶν καὶ τῆς λοιπῆς συντροφίας πόσον ἐκόστισε τὸ κοιλὸν σιτάρι ἢ καὶ ἄλλον πρᾶγμα, ἂν τύχῃ καὶ φορτώσωσιν, ὁμοίως καὶ ὅταν πωλήσωσι.

60 12 / ιβ'. Ἐὰν καπιτάνιὸς τινὰς πωλώντας τὸ κάρικόν του εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ πιάσῃ τὰ καπιτάλια καὶ τὰ διάφορα δὲν εἶναι σωστά, εἶναι εἰς χρέος νὰ ἔλθῃ εἰς Ὑδραν διὰ νὰ θεωρηθῇ ἢ ὑπόθεσις του ἀπὸ τοὺς κατὰ καιρὸν κριτὰς προεστῶτας.

65 13 / ιγ'. Ἐὰν καπιτάνιὸς τινὰς ἐπιστρεφόμενος μὲ τὸ καράβι του ἀπὸ τὴν Εὐρώπην καὶ δὲν τοκάρῃ εἰς τὴν πατρίδα, εἶναι εἰς χρέος εἰς τὸν δρόμον ὅπου ὑπάγει εἰς τὸν καρικατόρον, ἂν εὖρη καράβι ὑδριώτικον ἢ σπετζιώτικον, ἄνθρωποι τίμιοι καὶ εἶναι διὰ Ὑδραν, νὰ στείλῃ μὲ αὐτὸ τὰ διάφορα ἢ καὶ μέρος ἀπὸ τῆς σερμαγιᾶς, ἂν τοῦ φαίνεται περισσῆ.

70 14 / ιδ'. Κανένας καπιτάνιος δὲν δύναται χωρὶς τῆς ἀδείας ἐγγράφου τῶν παρτζινεβέλων του οὔτε τὸ καράβι του νὰ ἀνασκευάσῃ οὔτε νὰ τὸ ἀλλάξῃ οὔτε νὰ κατασκευάσῃ καινούργιον.

75 15 / ιε'. Τυχὸν καὶ κανένα καράβι πάλιν εἰς τὴν Εὐρώπην ἐμπλέχθησαν τὰ καπιτάλια καὶ βλησίδια εἰς τὸν πρῶτον ταξίδιον καὶ, διὰ νὰ μὴ χρονοτριβῇ ἐκεῖ, ἐναυλωθῇ εἰς δεύτερον ταξίδιον ἢ κρεδιτάρωσι τὸν καπιτάνιον καὶ φορτώσῃ διὰ λογαριασμὸν πάλιν τῆς συντροφίας, ὅτε τελειώσωσι τὸ δεύτερον ταξίδιον καὶ τὰ καπιτάλια ἀκόμη δὲν εἶναι συναγμένα, δὲν ἔμποροῦσιν οὔτε τὸν ναῦλον νὰ μοιράσωσιν οὔτε τὸ κέρδος τὸ ὁποῖον ἀπήλαυσαν εἰς τὸ δεύτερον ταξίδιον, ἀλλ' εἶναι εἰς χρέος νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα διὰ νὰ διακριθῇ ἢ τοιαυτῆ ὑπόθεσις ὑπὸ τῶν κατὰ καιρὸν  
80 κριτῶν.

16 / ιστ'. Ἐὰν εἰς τὴν πιάτζαν ὅπου πωλήσωσι τὰ κάρικὰ των οἱ καπιτάνιοι ἀναφανῇ κέρδος τι ἐκ τῆς μονέδας ἢ ζημία, τοῦ τοιούτου νὰ μὴν οἰκειοποιῆται οὔτε ὁ καπιτάνιος οὔτε ὁ παρτζινέβελος τοῦ караβίου, ἀλλὰ

56 μτ τόπον A πρσθ εἶναι εἰς χρέος | συντρόφους τοῦ караβίου γεμιντζήδες καὶ: συντροφοναύτας T 57 παρρήσια ABΓT: πρέπει νὰ διορθωθῇ σε παρουσία | αὐτῶν: τῶν ὁποίων T | καὶ νὰ εἰπῇ αὐτῶν: λέγων αὐτοῖς καθὼς T 59 ὁμοίως: ὁμοίως θέλει φερθῇ T 60 καπιτάνιος τινὰς: κανένας καπιτάνος T | πωλώντας: πωλῶν T 63 προεστῶτας: παρλπ T 65 τοκάρῃ: πιάσῃ T | εἶναι εἰς χρέος: δύναται T 66 εἰς τὸν: διὰ τὸν T | Ὑδραϊκόν T 67 αὐτὸ: αὐτὰ BΓT 68 τοῦ φαίνεται: αὐτῷ φαίνεται T 69 ἀδείας ἐγγράφου ABΓ: ἐγγράφου ἀδείας T 70 καράβι του: καράβι T 71 καινούργιον νὰ κατασκευάσῃ T 72 κανένα καράβι: καράβι τινὰ T | εἰς τὴν: εἰς T | ἐμπλέχθησαν BΓ: ἐμπλέ[[γ]]χθησαν A ἐμπλεχθῇ ἤθελον T 73 βλησίδια: βλησίδιαι T βλησίδια [[ εἰς τὸ καράβι του]] B 74 κρεδιτάρωσι: κρεδιτάρουσι ΓT 76 ταξίδιον: ταξίδιον αὐτὸ T 82 μὴν: μὴ BΓ 83 ὁ παρτζινέβελος τοῦ караβίου: οἱ παρτζινέβελλοι αὐτοῦ T



45 11. Ogni Capitano dovrà doppo l' adimpimento del carico ch' avrà fatto in qualunque luogo chiamare cinque marinari de suo equipaggio in presenza delli quali deponere tutti li conti, e visitati che saranno avvertirà il resto dell' equipaggio il costo della misura di grano, o altro genere essendo. Similmente dovrà comportarsi anche nel luogo ove s' esitera il carico.

50 12. Se alcun Capitano esitato ch' averebbe il suo carico in Europa ne tocasse li capitali porzione di cambi dovrà portarsi in Idra e rimettere li suoi conti al Consiglio Primati giudici.

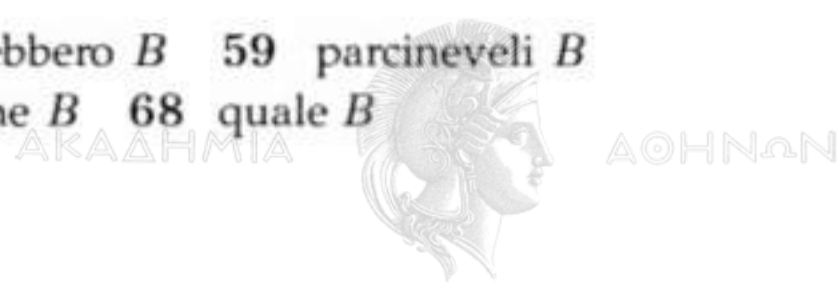
55 13. Se per caso alcun Capitano ritorno facendo col suo bastimento dall Europa non gli si permetesse il toccare nella Patria in tal caso incontrando bastimenti Idriotti o Spezziotti potrà liberamente spedire per mezzo di loro tutti li cambi e porzione delli suoi fondi, li quali sarebbero a lui sufficienti.

14. Niun Capitano potrà riffare il bastimento che comanda, ne dare in cambio, ne costruire nuovo senza il volere ed' ordine espresso in scritto delli suoi Principali detti parcinevelli.

60 15. Se per caso alcun Capitano renduto ch' avrebbe il carico in Europa si trattenessero li suoi capitali da qualche circostanza critica del suo racomandatario e per non trattenersi anche colleguo ed equipaggio inutilmente rissolvesse a darsi ni nullo o pure conronendo ne caricasse di nuovo per conto proprio non potrà alla definizione di questo secondo 65 viaggio ripartire il lucro ch' avrà fatto quando li capitali del viaggio primo non sieno per anco recuperati ma bensì dovrà rimettere un tal affare al Consiglio dei giudici Primati della Patria.

16. Se nella piazza nella qualle si esitasse il carico risulterebbe proffetto o perdita alcuna nella monetta questo dovranno li Capitani convertirlo nel

54 tal B lal A 56 porzione B: por[[z]]zione A | sarrebbero B 59 parcineveli B  
 60 averebbe B 62 colleguo: col leguo AB 64 deffinizione B 68 quale B





θέλει βάλωσι αὐτὸ εἰς τὸ κάρικον ὅπου μέλει νὰ κάμωσι, δηλαδή εἰς τὴν  
85 μεγάλην μέσην. Εἶναι δὲ ὁ καπιτάνιος ἐλεύθερος νὰ λαμβάνη ὁποῖαν μονέ-  
δα ἐνεκρίνη εὐλογοφανῆ.

17 / ιζ'. Ἐὰν ἀναφανῆ εἰς τὴν πιάτζαν ὅπου πωλήσωσι τὰ κάρικά των οἱ  
καπιτάνιοι ζημία καὶ θελήσῃ ὁ καπιτάνιος νὰ κάμη τὰ φόνδε εἰς μονέδα  
ὅπου δύναται νὰ ἐλπίσῃ κέρδος ἕως τὸν καρικατόρον, εἶναι ἐλεύθερος νὰ  
90 τὰ ἀκολουθήσῃ. Καὶ ἂν πληρουμένη ἡ ζημία περισσεύσῃ κέρδος, τὸ  
τοιούτον εἶναι εἰς χρέος νὰ βάλωσιν εἰς τὸ κάρικον ὅπου μέλει νὰ κάμωσι,  
δηλαδή εἰς τὴν μεγάλην μέσην.

18 / ιη'. Οἱ καπιτάνιοι εἶναι εἰς χρέος νὰ προσφέρωνται μὲ τοὺς συ-  
ντροφοναύτας των μὲ φιλανθρωπίαν, διὰ νὰ ἀκολουθῆ μεταξὺ αὐτῶν πά-  
95 ντοτε ἢ καλὴ ἀρμονία.

19 / ιθ'. Οἱ καπιτάνιοι ὀφείλουσιν (ἂν ποτε προσκλαυθῶσιν οἱ συντρο-  
φοναῦται των ὅτι ἠδικήθησαν ὑπ' αὐτῶν), νὰ παραστήσωσι τοὺς λογαρια-  
σμοὺς τακτικοὺς καὶ ἐνυπογράφους ἐκ τῶν ῥακομανταρίων εἰς τὴν συνέ-  
λευσιν τῶν κριτῶν τῆς πατρίδος, τόσον τῆς ἀγορᾶς ὅσον καὶ τῆς πωλήσεως  
100 καὶ ἀγορᾶς πρὸς τούτοις καὶ τῶν πραγματείων τῶν ἀπὸ Εὐρώπην.

20 / κ'. Κανένας καπιτάνιος ὅσν δύναται νὰ ἱμβαρκάρῃ εἰς τὸ καράβι  
του, συντροφοναύτας ἄλλου καραβίου πατριωτικοῦ. Καὶ ἐὰν τινὰς φανῆ  
παραβάτης εἰς τοῦτα, θέλει εἶναι ὑποκείμενος νὰ ἐκπληρώσῃ πᾶσαν ζημίαν  
καὶ ἐξόδον, τὴν ὁποῖαν δύναται νὰ ἔχη κάμει ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐβιάσθη νὰ  
105 βάλῃ εἰς τόπον τῶν φυγάδων ἄλλους συντροφοναύτας.

Παραγγελία πρὸς τοὺς καπιτανίους  
διὰ τὴν συντήρησιν τῆς κουραντίνας εἰς Ὑδραν.

21 / κα'. Ὅλοι οἱ καπιτάνιοι καὶ караβοκύριοι μικρῶν τε καὶ μεγάλων  
πλοίων τοπικοὶ τε καὶ ξένοι εἶναι εἰς χρέος νὰ δώσωσιν ἀψευδῆ ὁμολογίαν  
110 πρὸς τὸν κατὰ καιρὸν ἐπιστάτην τῆς ὑγείας, δηλαδή τόσον διὰ τὸν τόπον  
ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔρχονται, ὅσον καὶ διὰ τὰ εἶδη τὰ ὁποῖα ἔχουσι μέσα εἰς  
τὰ πλοῖα των.

22 / κβ'. Οἱ ῥηθέντες καπιτάνιοι μικρῶν τε καὶ μεγάλων πλοίων εἶναι  
εἰς χρέος, εὐθύς ὅπου φθάσωσιν εἰς τοὺς λιμένας τῆς πατρίδος, νὰ λαμβά-

84 βάλωσιν Γ: βάλλωσιν AB ἐμβάλωσιν T | μέλει ΑΓ: μέλλει ΒΤ | δηλαδή: (δηλαδή)  
Τ μέσα σε παρένθεση 85 ὁποῖας: ὁποῖαν Β 88 φόνδε: φόνδα Τ 89-90 νὰ τὰ: νὰ  
τὸν Τ 91 βάλωσιν ΑΓ βάλλωσιν ΒΤ | μέλει Α: μέλλει ΒΓΤ 94 πάντοτε: παρλπ Τ 96  
ὀφείλουσιν: ὀφείλωσιν Τ 96-97 ἂν ποτε-αὐτῶν: Τ παρλπ το σημεῖο της παρένθεσης  
98 ῥακομανταρίων: ῥακομανταταρίων Τ 99 ὅσον καὶ τῆς: καὶ Τ 100 καὶ ἀγορᾶς  
πρὸς τούτοις: καθὼς Τ 102 συντροφοναῦτας ΒΓ: συφοναῦτας Α 104 νὰ ἔχη κάμει:  
νὰ κάμη Τ 109 τοπικοὶ: εἶναι τοπικοὶ Β | τοπικοὶ τε καὶ ξένοι: παρλπ Γ 111 ἔρχο-  
νται: παρέρχονται Τ | καὶ διὰ: διὰ Γ



71 futuro viaggio che faranno, cioè nel monte generale del carico e non potranno ne essi ne li loro principali abusarsene di tal profetto o perdita.

17. Se nella piazza nella quale si esitasse il carico accadesse perdita alcuna e per tale causa il Capitano stimasse conveniente il provvedere tutti li capitali in una sorte di monetta dalla quale ne potrebbe spezare risarcimento, potrà liberamente eseguire e se questo profetto ecedesse la perdita si ronvertirà l' avanzo nel carico che si deve provvedere cioè nel monte generale del carico.

18. Li suditti Capitani dovranno comportarsi con loro equipaggio con tutta l' ecquità, aciò tra loro ne esista la buona armonia.

80 19. Dovranno li più li sudètti Capitani ( se mai il loro equipaggio si lagnasse della loro condotta ) rimettere al Consiglio dei giudici della Patria tutti li conti spetunti il carico e discarico formati in regola dalli loro racomandatari in virtù dei quali approverà la rolo purità, e si renderà soddisfatto anche l' equipaggio.

85 20. Niun Capitano potrà imbarcare nel bastimento che comanda marinari sbarcati d' altro leguo compatriotto e se alcun osasse a violare questo articolo sarà rispensabile in tutte le spese che n' esborserà il primo rimetendo altri marinari in luogo dei fuggiti.

Commissione espressa alli Capitani riguardo la conservazione  
90 della quarantena nell' Isola e Città d' Idra.

21. Tutti li Capitani e Padroni di legni piccoli e grandi cittadini e forestieri sono obbligati al lovo arivo deponere un esato costituito al comessario della Pubblica Salute, sia dal luogo, che ne precedono come per li generi che abbordo ne' loro legni conducono.

95 22. Li suditti Capitani sono obbligati al loro arivo nei porti della nostra Patria ricevere imendiata niente abbordo la guardia Pubblica di Sanità in

71 potralno A 72 perdita B 75 eseguirlo B | proffetto B | ecedesse B 80 suditti B 83 approverà: [[l']] approverà A l' approverà B 85 imbarcare B: imparcare A 86 sbarcati B: disparcati A 88 rimetendo B: rimelendo A 89 comissione B 90 quarantina B 91 picioi B 94 nè: ne B 95 obligati B





115 νωσιν ἀμέσως τὸν βαρδιάνον της ὑγείας παρρήσια τοῦ ὁποίου ὁ καπιτάνιος εἶναι εἰς χρέος νὰ ἐκθέσῃ ὅλα τὰ εἶδη, τὰ ὅποια ἔχουσι τόσον οἱ ναῦται ὅσον καὶ οἱ καπιτάνιοι καὶ πᾶς ἄλλος. Μετὰ τοῦτο ὁ καπιτάνιος θέλει διορίσει νὰ γένη μία βίζιτα γενεράλε εἰς ὅλα τὰ σεντούκια τῶν ναυτῶν καὶ εἰς τὰ κατάκρυφα μέρη τοῦ καραβίου, ὅποια δὲ εἶδη ὑποκεί-  
120 μενα εἰς τὴν κουραντίναν εὐρεθῶσιν, ὁ καπιτάνιος θέλει κάμει νὰ τὰ ὑπάγωσιν ἢ εἰς τὸ λαζαρέτον τοῦ λιμένος ἢ εἰς ἐκεῖνο τοῦ νησίου ἀγίου Ἰωάννου διὰ νὰ ἐκπληρώσωσιν ἐκεῖ τὴν διωρισμένην κουραντίναν.

23 / κγ'. Οἱ ῥηθέντες καπιτάνιοι πρέπει νὰ προσέχωσιν ἀκριβῶς εἰς τὸ νὰ μὴ ἀφήσωσι νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ καράβι καμμία βάρκα χωρὶς τῆς  
125 ἀδείας τοῦ καπιτάνιου καὶ χωρὶς τὸν βαρδιάνον. Τοιοιτοτρόπως δὲν θέλει δυνηθῶσι νὰ δεχθῶσι βάρκαν τινὰ τόσον ἐκ τοῦ πρατίγου ὅον καὶ ἐκ τῆς κουραντίνας χωρὶς τὸν βαρδιάνον.

24 / κδ'. Ὅποιονδήποτε εἶδος (τὸ ὅποιον εἶναι ἐλεύθερον ἀπὸ τὴν κουραντίναν), ὡσὰν σιτάρι καὶ ἄλλας παρομοίας θροφᾶς τόσον καπιτανίου ὅσον  
130 καὶ μαρινάρων, εἶναι εἰς χρέος νὰ διασπαρκᾶρονται εἰς τὴν σκάλαν τῆς καντζελλαρίας συντροφευμένα μετὰ τὸν βαρδιάνον τοῦ καραβίου καὶ νὰ ἐπιθεωρηθῶσι ὑπὸ τῶν βαρδιάνων τοῦ πρατίγου μετὰ μίαν λεπτομερᾶν βίζιταν.

25 / κε'. Διὰ νὰ φυλάττηται δὲ ἐπὶ ἀκριβῆς ἡ τοιαύτη κουραντίνα, οἱ  
135 καπιτάνιοι παραγγέλλονται ἀπὸ τὴν βουλὴν τῶν κριτῶν νὰ διορίσωσι τὰς ἀναγκαίας φυλακὰς τῆς νυκτὸς εἰς τὸ καράβι, μὴ συγχωροῦντες ἐπὶ οὐδεμιᾷ προφάσει καὶ αἰτίᾳ νὰ ἀναχωρήσῃ βάρκα τις καὶ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ καραβίου, οὔτε ἄνθρωπος καὶ βάρκα νὰ πύρσιάζῃ εἰς τὸ καράβι.

#### Περὶ τῶν συντροφοναυτῶν

26 / κστ'. Μισεύοντα τὰ καράβια διὰ τὸν καρικατόρον δὲν δύνανται οἱ  
140 συντροφοναῦται τῶν διὰ κανένα δικαιολόγημα νὰ μείνωσιν ἀπὸ τὰ καράβια, ἀλλὰ νὰ ἀκολουθήσωσιν ἕως νὰ τελειώσῃ τὸ αὐτὸ ταξίδιον.

27 / κζ'. Ἐάν τινες τῶν συντροφοναυτῶν λαμβάνοντες κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς πιάτζας ἀπὸ τὸν καπιτάνιον ἄσπρα δανεικὰ τζουρμαριζόμενοι, μετὰ ταῦτα δὲ τζουρμαρισθῶσι μετὰ ἄλλον καπιτάνιον, οἱ τοιοῦτοι εἶναι εἰς  
145 χρέος νὰ ἐπιστρέψωσιν ἀμέσως τὰ ὅσα ἔλαβον ἀπὸ τὸν πρῶτον.

115 παρρήσια ABΓT: πρέπει να διορθ σε παρουσία | ὁ καπιτάνιος: οἱ καπιτάνιοι T  
116 ἐκθέσῃ: ἐκθέσωσι T | οἱ ναῦται: οἱ συντροφοναῦται T 117 οἱ καπιτάνιοι: ὁ καπιτάνος T 118 νὰ γένη μία βίζιτα: μίαν βίζιταν T 121 ἀγίου: τοῦ ἀγίου T 124 μὴ: μὴν T | ἀπὸ τὸ καράβι: ἐκ τοῦ καραβίου B 125 καπιτάνιου: καπετάνου T 128-129 τὸ ὅποιον-κουραντίναν: T παρλπ το σημεῖο της παρένθεσης 130-131 καντζελλαρίας: καντζελλαρίας BΓ καγγελλαρίας T 131 ἐπιθεωρηθῶσιν BΓT 132 μετὰ μίαν λεπτομερᾶν βίζιταν: παρλπ T 133 δὲ: παρλπ T 135 εἰς τὸ καράβι: παρλπ T 138 τῶν: παρλπ T 143 πιάτζας: πιάτζας μὲν Γ πιάτζας μας T 144 τζουρμαρισθῶσι T 145 πρῶτον: πρῶτον, καὶ αὐτὸ οὕτως T





presenza della quale dovranno deponere tutti li generi o merci che  
 potranno avere li marinari, Capitano e qualsisia altra persona. In leguito  
 poi di questo il Capitano dovrà ordinare una visita generale in tutte la  
 100 casse de marinari, ed' anche ne luoghi li più celati del bastimento, e  
 qualunque sieno li generi soggetti alla quarantena saranno trasportati o nel  
 lazzeretto del Porto, o in quello dell isola di San Giovanne, per consumare  
 ivi la loro quarantena.

23. Li sudètti Capitani osserveranno che niuna barca si discosti dal  
 105 bordo del bastimento senza l' ordine e permesso dello Capitano e senza la  
 guardia Publica di Sanità, cosiechè non permetteranno che ne meno s'  
 acosti niuna barca sia di prattica che di quarantena senza la guardia  
 Publica di Sanità.

24. Qualunque genere libero dalla quarantena, come grano ed altri simili  
 110 comestibili dovranno sbarcarsi nella scala della Cancelleria Publica della  
 comunità assistiti dal guardiano del bastimento, e sopra visitati con  
 esattezza dalle guardie pubbliche di prattica.

25. Per essere con perfetta esattezza conservata questa quarantena il  
 Consiglio delli giudici Primati impone a tutti i Capitani d' ordinare questi  
 115 le dovute guardie di notte abbordo i loro bastimenti, acciò non possa  
 distacarsi ne barca, ne uomo veruno, ne meno acostarsi ne barca, ne uomo  
 alcuno.

Per la condotta di marinari.-

26. Partendo li bastimenti da qui per il caricatore non potrà niun  
 120 marinaio per qualsisia motivo sbarcarsi, ma bensì dovrà continuare sino  
 alla deffinitione del viaggio ch' intraprese.

27. Se alcun di marinari s' arrollesse in un bastimento e secondo l' uso  
 della nostra piazza prendesse monetta anticipata, e poi si sbarcasse  
 imbarcandosi con altro bastimento dovrà immediatamente restituire la  
 125 monetta che prese dal primo.

102 consumare B: cons[[o]]umare A    104 suditti B    112 prattica B    113  
 esattezza B    114 delli: dei B    116 uo[[v]]mo A    122 di: de B | arrollesse B





28 / κη'. Ἐὰν δὲ πάλιν τινὲς ἐξ αὐτῶν φύγωσι τόσον εἰς τὸν καρικατό-  
ρον ὅσον καὶ εἰς τὴν πιάτζαν τινὰ τῆς Εὐρώπης ὅπου πωλήσωσιν, εἶναι εἰς  
χρέος ἄφευκτον νὰ ἐπιστρέψωσι τῷ καπιτανίῳ τὰ ὅσα χρεωστοῦσι καὶ τό-  
τε νὰ μείνωσιν ἀπὸ τὸ καράβι καὶ ἐμμείναντας δὲν θέλει δυνηθῆ οὐδὲν κα-  
150 ράβι πατριωτικὸν νὰ δεχθῆ αὐτοὺς ἐπὶ οὐδεμιᾷ προφάσει καὶ αἰτία.

29 / κθ'. Ἐάν τινες ἀναφανῶσιν ἐναντίοι εἰς τὴν ὀρθὴν γνώμην τοῦ κα-  
πιτάνιου, ἢ ὅποια θέλει εἶναι πρὸς κοινὸν ὄφελος, ἢ σύγκρισιν κάμωσιν εἰς  
τὴν συντροφίαν τοῦ καραβίου ἢ φύγωσιν ἢ ἀταξίαν κάμωσιν τινὰ μέσα εἰς  
τὸ καράβι, οἱ τοιοῦτοι, ἐάν ποτε ἀναφανοῦν εἰς τὴν πατρίδα, θέλει παι-  
155 δευθῶσιν αὐστηρῶς ὑπὸ τῆς βουλῆς τῶν κριτῶν.

Περὶ καμβίων θαλασσίων, διαφόρων δηλαδῆ.

[30] / Ὅσα καράβια φορτώσωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἔξω, εἰς  
ὄλην δηλαδῆ τὴν Ῥούμελην, Ἀνατολήν, Συρίαν, Αἴγυπτον καὶ τὸ Ἀρχιπέλα-  
γος ὅλον, νὰ πληρώνωσιν τὰ διάφορα καὶ τὸ μερδικὸν τῶν συντρόφων εἰς  
160 τὸν ἀκόλουθον τρόπον:

Διὰ Μάλταν καὶ Σικελίαν μερδικὸν τάλλαρα 30, διάφορον νὰ δίδῃ 17  
τοῖς ἑκατόν.

«διὰ Νεάπολιν καὶ Τούνις μερδικὸν τάλλαρα 35, διάφορον 20 τοῖς ἑκατόν.

«διὰ Λιβόρνον καὶ Γένοβαν μερδικὸν τάλλαρα 40, διάφορον 22 τοῖς

165 ἑκατόν.

«διὰ Νιτσα, Τολόνε καὶ Μαρσιλίαν μερδικὸν τάλλαρα 44, διάφορον 24  
τοῖς ἑκατόν.

«διὰ Μαγιόρκα, Μαόνε μερδικὸν τάλλαρα 47, διάφορον 25 τοῖς ἑκατόν.

«διὰ Βαρκελῶνα καὶ Ταραγῶνα μερδικὸν τάλλαρα 47, διάφορον 25  
170 τοῖς ἑκατόν.

«διὰ Βαλέντζα, Δένια καὶ Καρταγένα μερδικὸν τάλλαρα 47, διάφορον  
25 τοῖς ἑκατόν.

«διὰ Ἀρμυρίαν καὶ Μαλέγα μερδικὸν τάλλαρα 52, διάφορον 27 τοῖς  
ἑκατόν.

146 καρικατόρον B καρικατόρορον Γ 147 εἰς τὴν: εἰς T 148 ἄφευκτον: παρλπ T 149 ἐμμείναντας: ἐμμείναντες T 153 κάμωσιν τινὰ: τινὰ κάμωσι T 153-154 μέσα εἰς τὸ καράβι: παρλπ B 154 ἀναφανοῦν εἰς τὴν πατρίδα: ἀναφανῶσιν ἐν τῇ πατρίδι T 155 τῶν κριτῶν: παρλπ T 156 διαφόρων δηλαδῆ: παρλπ T 158 δηλαδῆ: παρλπ T | Ἀνατολήν: τὴν Ἀνατολήν Γ 159 πληρώνωσι T | τὰ διάφορα καὶ: καὶ τὸ διάφορον B καὶ μεταφερ μτ συντρόφων 159-160 τῶν συντρόφων-τρόπον: ὡς κάτωθεν T 161 μερδικὸν: μερτικὸν Γ | τάλλαρα: τάληρα T καὶ στους παρακάτω στχ : 163, 164, 166, 168, 169, 171, 173, 175, 177, 178, 179 | (τάλλαρα) 30 ... 17 (τοῖς ἑκατόν): παρλπ Γ τους αριθμούς καὶ παντοῦ στη συνέχεια | νὰ δίδῃ: παρλπ T 166 τάλλαρα 44: 44 τάλλαρα B 168 Μαόνε, Μαγιόρκα T 171 Καρταγένα: Καρθαγένοβα T 173 Ἀλμυρίαν καὶ Μαλέγα T





28. Se poi alcun di questi marinari si sbarcasse nel luogo del caricatore, o in Cristianità, ove esitato verrebbe il carico dovrà restituire la moneta che v'è debbitore al Capitano, e restituito ch' avrà il suo debito può sbarcarsi, ma non potrà verun altro bastimento Patriotto dare a simil disertore imbarco.

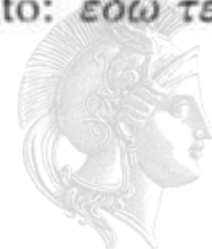
29. Se mai alcun di questi marinari s' appronesse alla disposizione del Capitano la quale fosse giusta, ed vantaggio comune, o fomentasse l' equipaggio o disertar volesse, o qualunque altro disordine ne facesse abbordo il bastimento ogni qualvotta che verrà nella Patria sarà severamente castigato.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

128 debitore B 132 ed: e B | vantaggio B: vanlagio A 134 castigato: εδώ τελ (το ιταλικό κείμενο) AB





- 175 «διὰ Γκιβιλτέραν καὶ Ἐργαζήλιαν μερδικὸν τάλλαρα 52, διάφορον 27 τοῖς ἑκατόν.  
 «διὰ Κάδιξ μερδικὸν τάλλαρα 58, διάφορον 30 τοῖς ἑκατόν.  
 «διὰ Λισβῶνα μερδικὸν τάλλαρα 70, διάφορον 35 τοῖς ἑκατόν.  
 «διὰ Τριέστι καὶ Βενεδίαν μερδικὸν τάλλαρα – διάφορον – τοῖς ἑκατόν.  
 180 Ὅταν δὲν δυνηθῶσι νὰ λάβωσι τὸ μερδικὸν καὶ τὸ διάφορον ὡς ἄνωθεν, τότε εἶναι εἰς χρέος νὰ ἀναφέρωσι τοὺς λογαριασμοὺς τῆς πωλήσεως εἰς τοὺς κατὰ καιρὸν κριτὰς τῆς πατρίδος, διὰ νὰ διακριθῇ ὑπ' αὐτῶν τὸ μερδικὸν καὶ τὸ διάφορον.  
 Ὅσα καράβια φορτώσωσιν εἰς ὅλην τὴν Μαύρην Θάλασσαν:  
 185 Διὰ Κωνσταντινούπολιν ἐὰν πωλήσῃ νὰ δίδῃ διάφορον 12 1/2 τοῖς ἑκατόν.  
 «διὰ Ἀρχιπέλαγος ἕως Τζηριγον μερδικὸν τάλλαρα 25, διάφορον 15 τοῖς ἑκατόν.  
 «διὰ τὰς Ἰονικὰς νήσους μερδικὸν τάλλαρα 30, διάφορον 17 τοῖς ἑκατόν.  
 «διὰ Μάλταν καὶ Σικελίαν μερδικὸν τάλλαρα 40, διάφορον 22 τοῖς ἑκατόν.  
 190 «διὰ Τριέστι καὶ Βενεδίαν μερδικὸν τάλλαρα 44, διάφορον 25 τοῖς ἑκατόν.  
 «διὰ Νεάπολιν καὶ Τούνις μερδικὸν τάλλαρα 44, διάφορον 25 τοῖς ἑκατόν.  
 «διὰ Γένοβαν καὶ Λιβόρνον μερδικὸν τάλλαρα 50, διάφορον 27 τοῖς ἑκατόν.  
 «διὰ Νίτζα, Τολόνε καὶ Μαρσιλίαν μερδικὸν τάλλαρα 54, διάφορον 29  
 195 τοῖς ἑκατόν.  
 «διὰ Μαγιόρκα, Μαόνε μερδικὸν τάλλαρα 57, διάφορον 30 τοῖς ἑκατόν.  
 «διὰ Βαρκελῶνα καὶ Ταραγόνα μερδικὸν τάλλαρα 57, διάφορον 30 τοῖς ἑκατόν.  
 «διὰ Βαλέντζα Δένια καὶ Καρθαγένην μερδικὸν τάλλαρα 57, διάφορον  
 200 30 τοῖς ἑκατόν.  
 «διὰ Ἀρμυρίαν καὶ Μαλέγα μερδικὸν τάλλαρα 62, διάφορον 32 τοῖς ἑκατόν.  
 «διὰ Κάδιξ μερδικὸν τάλλαρα 68, διάφορον 35 τοῖς ἑκατόν.  
 «διὰ Λισβῶνα μερδικὸν τάλλαρα 80, διάφορον 40 τοῖς ἑκατόν.  
 205 «διὰ Γκιβιλτέραν καὶ Ἐργαζήλιαν μερδικὸν τάλλαρα 62, διάφορον 32 τοῖς ἑκατόν.  
 Ὅταν δὲν δυνηθῶσι νὰ λάβωσι ὡς ἄνωθεν τὸ μερδικὸν καὶ τὸ διάφορον, εἶναι εἰς χρέος νὰ ἀναφέρωσι τοὺς λογαριασμοὺς τῆς πωλήσεως τοῦ φορ-

175 Ἀργαζήλλαν T 179 διὰ Τριέστι-ἑκατόν: διὰ Τριέστιον μερδικὸν τάλλαρα 35 διάφορον 20 τοῖς ἑκατόν T καὶ μεταφρ πρ διὰ Νεάπολιν (στχ 163) 180 τὸ διάφορον: τὰ διάφορα Γ I ὡς ἄνωθεν μετ μερδικὸν μεταφρ T 181 εἶναι εἰς χρέος τότε T 182 καὶ τὸ μερδικὸν T 184 ὅλην: παρλπ T 185 πωλήσῃ: πωλήσωσι BT I νὰ δίδῃ: παρλπ T 186 Τζηριγον: Τζερίγον T 188 Ἰονικὰς ABΓ 190 Βενετίαν T 194 Μαρσιλλίαν T 196 καὶ Μαόνε T 199 Καρθαγένεοβα T 201 Μάλαγα T 205-206 διὰ Γκιβιλτέραν-ἑκατόν: πρ διὰ Κάδιξ (στχ 203) μεταφρ T





210 τίου των εις τούς κατά καιρὸν κριτὰς τῆς πατρίδος, διὰ νὰ διακριθῆ ὑπ' αὐτῶν τὸ μερδικὸν καὶ τὸ διάφορον.

Περὶ δατζίου

Τὸ δάτζιον λεγόμενον ἐδιωρίσθη νὰ δίδεται 3 τοῖς ἑκατόν.

215 Essendo tutto il Contenuto di questo libretto giusto diritto ad' ogni nazione, cosicchè preghiamo tutti li Signori Capi de Tribunali e Magistrati diffendere tanto l' Istanze giuste del Capitano, quanto quelle delli marinari.

Dato da questa Comunità della Città d' Idra primo maggio milla ottocento dicé otto, Stile Vecchio.-

Il Governatore  
 Nicola Cocovila  
 firmo

220 (ΤΣ)\*

- « Ἰωάννης κουτουλουμάς σύντιχος
- (ΤΣ)\* « Ἰωάννης γκίκα σύντιχος
- « μανόλης νικολοῦ ἐλευθέρη σύντιχος

Georgio Trippo  
 Cancell' Vul'

225

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

210 καὶ τὸ μερδικὸν T 211 Περὶ κοινοῦ δατζίου T 212 Τὸ λεγόμενον δάτζιον ἐδιωρίσθη T τρία T 213-220 καὶ 224-225 Τὸ κείμενον εἶναι γραμμενον μόνο στα ἰταλικά και για το λόγο αυτό παραθέτουμε στη συνέχεια τη μετάφρασή του: "Δοθέντος ὅτι ὅλο το περιεχόμενον τούτου του βιβλιαρίου εἶναι σύμφωνα με το δίκαιο πάντων των εθνῶν, ως εκ τούτου παρακαλοῦμε ὅλους τους κρείτους Προέδρους των Δικαστηρίων και τις Δημόσιες Αρχές να υπερασπίζονται τόσο τα δίκαια αιτήματα των πλοιάρχων ὅσο και εκείνα των ναυτῶν. Εδόθη ἀπό αυτή την κοινότητα της πόλης της Ὑδρας την πρώτη Μαΐου χίλια οκτακόσια δέκα οκτώ, κατά το παλαιόν (ημερολόγιο). Ο Κυβερνήτης Νικόλας Κοκοβίλας(ς) υπογράφω ... Γεώργιος Τρίππος Κοινός Καγκελλάριος" 213 essendo: siccome K | tutto: παρλπ TK | diritto: diretto T | regolamento K | ad': ad T | di K 214 cosicchè: παρλπ K | cosichè T | li Signori-Magistrati: gli Presidenti dei Tribunali, e tutte le autorità K 215 diffendere-Capitano: di diffendere tanto le guiste istanze dello Capitano T | di proteggere le giuste istanze tanto dei Capitani K | quanto quelle delli: come pure dei colleghi K 216 Dato: In fede. Dato T | In fede di che, viene rilasciato K | da questa: dalla K | Comunità T | Idra: μτ Idra T | πρώθ firmato dal signor Governatore, e dalli Sindaci eletti, coll' apposizione del sugello publico και μτ έχει τελεία και αλλάζει σειρά μτ Idra K | πρώθ firmato dagli Signori Governatori, ed eletti Sindaci, ponendo il Sigillo Publico και μτ έχει τελεία και αλλάζει σειρά 216-217 primo-Vecchio: 1 Maggio 1818. S.V. K | milla: mille T 217 dicé: dieci T | Stile: Stil T | Vecchio: Vecchio εδώ τελ B 219 Nicola Cocovila: Nicola Cocovilla T | N.Cocovilas K 220 firmo: παρλπ TK 221-223 Ἰωάννης-σύντιχος: πρ στχ 218 μτφερ T | μτ στχ 225 μτφερ K 224-225 Georgio Trippa Cancell. Pub. T | Giorgio Trippo Secretario della Comunità K

\* Οι σφραγίδες ( στχ 220 και 222) εἶναι ίδιες με εκείνες των Πολιτικῶν και Θαλασσοεμπορικῶν νόμων.







## ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙ Τροποποιήσεις των τόκων των θαλασσοδανείων

Στην πρώτη στήλη αναγράφεται ο προορισμός του πλοίου, στη δεύτερη οι τόκοι που ορίζονται στα Θεσπίσματα της 20-1-1803 (άρθρα α' και β') και στις επόμενες με τη σειρά οι τροποποιήσεις του 1804 (που αναφέρονται στο έγγραφο του 1816), αυτές της 10-9-1812, και τέλος αυτές των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 33 των Πολιτικών και Θαλασσοεμπορικών νόμων. Οι αριθμοί αφορούν τα ποσοστά τόκου τοις εκατό.

Προορισμός	Θεσπ. αρ. α'	αρ. β'	1804 [1816]	10/9/1812	αρ.33§1	33§2
Μάλτα και Σικελία	15	15 +15	18 1/2	17 1/2	17	22
Νεάπολη	17.20*	17.20+15			20	25
Νεάπολη και Τούνις					20	25
Λιβόρνο και Γένοβα	20	20 +15	22 1/2		22	27
Φράντζα και Ισπανία	25	25 +15				
Φράντζα, Μαγιόρκα, Μαόνη, παράλια } Ισπανίας μέχρι Καρθαγένοβα			25			
Νίτζα, Τολόνη, Μαρσίλια					24	29
Μαγ., Μαόνη, παράλ. Ισπ. μέχρι Καρθ.				25		
Μαγ., Μινόρκα, Ταραγώνα, Βαρκελώνα, } Βαλέντσια, Δένια μέχρι Καρθαγέν.					25	30
Καρθαγένη μέχρι Κάδιξ					25	30
Αλμορέα, Μάλαγα, Γκιβέλτ., Αργαζάλη					27	32
Κάδιξ					30	35
Λισβώνα	30	30 +15	35		35	40
κόλπος Βενετίας	17.20					
Αδριατ. Κόλπος, Τριέστι, Βενετία					20	25
Κων/πολη			15			12½
Τένεδος			17.20			
Υδρα			20			
Αρχιπέλαγος έως Τζιρίγον						15
Ιονικαί νήσοι				17		



ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

\* Στα Θεσπίσματα τα ποσά που αναφέρονται υπολογίζονται σε γρόσια. Ο αριθμός συνεπώς 17.20 σημαίνει 17 γρόσια και 20 παράδες, δηλαδή 17 1/2 (επειδή το γρόσι έχει 40 παράδες).



## ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ \*

Οι αριθμοί παραπέμπουν στα άρθρα των νόμων, που δηλώνονται με Α τα «Θεσπίσματα», με Β οι «Πολιτικοί και Θαλασσοεμπορικοί νόμοι» και με Γ οι «Θαλασσοεμπορικοί νόμοι». Οι ενδείξεις Προ= πρόλογος, Επι= επίλογος, Τιτλ= τίτλος κεφαλαίου και Υπο= λέξη που βρίσκεται στο κριτικό υπόμνημα.

## I. ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ

Αγ. Ιωάννης, ο (νησάκι δυτικά της πόλης Ύδρας, απέναντι από το συνοικισμό Βλυχός)  
Γ 22

Αδριατικός κόλπος, ο (= Αδριατική θάλασσα) Β 33 §§1, 2

Αίγυπτος, η Α 1 # Β 33 §1 # Γ 30 §1

America Γ 8 βλ. και Αμερική

Αμερική, η Β 45 # Γ 8

Ανατολή, η Β 33 §1 # Γ 30 §1

Αργαζίλη, Εργαζήλια (Algeciras= η Αλγεσίρα· πόλη και λιμάνι της Ν. Ισπανίας, δυτικά του κόλπου του Γιβραλτάρ) Β 33 §§1, 2

Αρμυρία (Almeria= η Αλμέρια· πόλη και λιμάνι της Ν. Ισπανίας, στη Μεσόγειο) Β 33 §§1, 2 # Γ 30 §§1, 3

Αργιπέλαγος, το (= το Αιγαίο πέλαγος) Β 33 §§1, 2 # Γ 30 §§1, 3

Άσπρη θάλασσα, η (= το Αιγαίο πέλαγος) Β 33 §1

Βαλέντζα (Valencia= η Βαλέντσια· πόλη και λιμάνι της Α. Ισπανίας στον ομώνυμο κόλπο, στη Μεσόγειο) Β 33 §§1, 2 # Γ 30 §§1, 3

Βαρκελώνη (Barcelona= η Βαρκελώνη· πόλη και λιμάνι της Β. Ισπανίας, στη Μεσόγειο) Β 33 §§1, 2 # Γ 30 §§1, 3

Βενετία, -δία, η Α 1 # Β 33 §§1, 2 # Γ 30 §§1, 3

Βούλγαρη(ς), Φραντζέσκος Δ. Β Επι

Γένοβα, Γκένοβα (Genova= η Γένοβα· πόλη και λιμάνι της Β. Ιταλίας, στο μυχό του ομώνυμου κόλπου) Α 1 # Β 33 §§1, 2 # Γ 30 §§1, 3

Γεώργης, καπετάν Α Προ, Επι

Γκιβιλτέρα, η (Gibraltar= το Γιβραλτάρ· λιμάνι και ακρωτήριο στη Ν. Ισπανία Β 33 §§1, 2 # Γ 30 §§1, 3

Γκίκα, Ιωάννης, σύντυχος Γ Επι

Cocovila, Nicola, Governatore Β 1 # Γ Επι

Δένια, Δήνια (Denia= η Ντένια· πόλη και λιμάνι της Α. Ισπανίας, στα νότια της Βαλέντσιας, στη Μεσόγειο) Β 33 §§1, 2 # Γ 30 §§1, 3

Ελευθέρη, Μανόλης Νικολού, σύντυχος Γ Επι

\* Στα Ευρετήρια βοηθήθηκα από τον ερευνητή του Κέντρου Έρευνας της Ιστορίας του Ελληνικού Δικαίου της Ακαδημίας Αθηνών κ. Ιωάννη Χατζάκη, που συνέταξε επιπλέον το ιταλόγλωσσο ευρετήριο των «Θαλασσοεμπορικών νόμων», τον οποίο και ευχαριστώ θερμά για την όλη συμβολή του.



- Εργαζήλια, η Γ 30 §§ 1, 3 βλ. και Αργαζίλη
- Εύξεινος, ο (= Εύξεινος Πόντος) Β 33 §§1, 2 βλ. και Μαύρη Θάλασσα
- Ευρορα Γ 12, 13, 15 βλ. και Ευρώπη
- Ευρώπη, η Α 11, 12, 21 # Β 40, 41, 42, 43, 44, 60, 64 # Γ 13, 15, 19, 28
- Ιανουάριος Α Επι
- Idra Γ Προ, 3, 4, 8, 12, 21R, Επι βλ. και Ύδρα
- Idriotto Γ 4, 8, 13 βλ. και Ύδριώτικος
- Ισπανία, η Α 1
- Ιωνικαί νήσοι, αι (τα νησιά του Ιονίου) Β 33 § 1 # Γ 30 § 3
- Κάδιξ (Cadiz= το Κάδιξ· πόλη και λιμάνι της Ν. Ισπανίας στον ομώνυμο κόλπο, στον Ατλαντικό Ωκεανό) Β 33 §§1, 2 # Γ 30 §§ 1, 3
- Καρθαγένη, Καρταγένα, Καρθαγένοβα (Cartagena= η Καρθαγένη· πόλη και λιμάνι της ΝΑ. Ισπανίας, στη Μεσόγειο) Β 33 §§1, 2 # Γ 30 §§ 1, 3
- Κουντουριώτης, Γεώργιος Β Επι
- Κουτουλουμάς, Ιωάννης, σύντοχος Γ Επι
- Κριεζής, Δημήτριος Β Επι
- Κωνσταντινούπολις, η Α 2 # Β 33 §§1, 2 # Γ 30 §§ 1, 3
- Λεβάντες (από το levante= ο ανατολικός άνεμος, η Ανατολή, η ανατολική Μεσόγειος) Α 2, 12 # Β 43, 54 βλ. και Ανατολή
- Λιβόρνον (Livorno=το Λιβόρνο· πόλη και λιμάνι της ΒΔ. Ιταλίας νότια από τη Γένοβα) Β 33 §§1, 2 # Γ 30 §§ 1, 3
- Λισβώνα, Λισβώνα (Lisboa= η Λισαβόνα· η πρωτεύουσα και λιμάνι της Πορτογαλίας, στον Ατλαντικό Ωκεανό) Α 1 # Β 33 §§1, 2 # Γ 30 §§ 1, 3
- Μαγιόρκα, η (Mallorca=Μαγιόρκα· νησί των Βαλεαρίδων, στη Μεσόγειο) Β 33 §§1, 2 # Γ 30 §§ 1, 3
- Maggo Γ Επι
- Μάλαγα, Μαλέγα (Malaga= η Μάλαγα· πόλη και λιμάνι της Ν. Ισπανίας, στη Μεσόγειο) Β 33 §§1, 2 # Γ 30 §§ 1, 3
- Μάλτα, η (το νησί της Μεσογείου) Α 1 # Β 33 §§1, 2 # Γ 30 §§ 1, 3
- Μαόνα (Mahon=η Μαόν· πόλη και λιμάνι του νησιού Μινόρκα των Βαλεαρίδων, στη Μεσόγειο) Γ 30 §§ 1, 3
- Μαρσίλλια (Marseille= η Μασσαλία· πόλη και λιμάνι της Ν. Γαλλίας, στη Μεσόγειο) Β 33 §§1, 2 # Γ 30 §§ 1, 3
- Μαύρη Θάλασσα, η (= ο Εύξεινος Πόντος) Α 2 # Β 33 §§ 2, 3 # Γ 30 § 3
- Μινόρκα (Minorca= η Μινόρκα· νησί των Βαλεαρίδων, στη Μεσόγειο) Β 33 §§1, 3
- Μισίρι, το (τουρκ. Misir= η Αίγυπτος) Α 3
- Νεάπολις (Napoli= η Νάπολη· πόλη και λιμάνι της ΝΔ. Ιταλίας) Α 1 # Β 33 §§ 1, 2 # Γ 30 §§ 1, 3
- Νίτζα (Nice= η Νίκαια· πόλη και λιμάνι της Ν. Γαλλίας στη Μεσόγειο) Β 33 §§ 1, 2 # Γ 30 §§ 1, 3
- Παρασάμια, τα (τα παράλια της Συρίας, του Λιβάνου και του Ισραήλ στην Α. Μεσόγειο) Α 1
- Πουνέντες, ο (από το ponente= ο δυτικός άνεμος, η Δύση, η δυτική Μεσόγειος) Α 11
- Ρούμελη, η Β 33 § 1 # Γ 30 § 1
- Ρωσία, η (τα λιμάνια της Ρωσίας στον Εύξεινο Πόντο) Β 33 §§ 2, 3
- Σικελία, η (το νησί της Μεσογείου) Β 33 §§ 1, 2 # Γ 30 §§ 1, 3
- Spezziotto Γ 4, 8, 13 βλ. και Σπετζιώτικος





- Σπετζιώτικος B 42, 45, 48 # Γ 4, 5, 8, 13  
 St Giovanne (= Giovanni) Γ 22 βλ. και Αγ. Ιωάννης  
 Συρία, η B 33 § 1 # Γ 30 § 1  
 Ταραγόνα (Tarragona= η Ταραγόνα· πόλη και λιμάνι της ΒΔ. Ισπανίας, νότια της Βαρκελόνας) B 33 §§ 1, 2 # Γ 30 §§ 1, 3  
 Τένεδος, η (νησί της Τουρκίας, στο ΒΑ. Αιγαίο, Νότια από τον Ελλήσποντο) A 2  
 Τζηρίγον, το (= το νησί Κύθηρα) B 33 § 2 # Γ 30 § 3  
 Τζιτζήλια, η (= το νησί Σικελία) A 1  
 Τολώνα, Τολώνε (Toulon= η Τουλόν· πόλη και λιμάνι της Ν. Γαλλίας, στη Μεσόγειο) B 33 §§ 1, 2 # Γ 30 §§ 1, 3  
 Τούνις, η (= η Τυνησία) B 33 §§ 1, 2 # Γ 30 §§ 1, 3  
 Τριέστι, -ιον, το (Triesti= η Τεργέστη· πόλη και λιμάνι της Ιταλίας, στο ΒΑ. μυχό του κόλπου της Βενετίας) B 33 §§ 1, 2 # Γ 30 §§ 1, 3  
 Τρίππο, Georgio, Cancell<sup>o</sup> Vul<sup>o</sup> Γ Επι  
 Τσαμαδός, Δημήτριος B Επι  
 Ύδρα, η A 1, 2, 4, 6, 12, Επι # B 34, 35, 42, 44, 45, 48, 54, 56, Επι # Γ Πρ, 1, 3, 4, 12, 13, 21 Τιτλ  
 Ύδραϊκος B 48  
 Ύδριώτικος Γ 4, 5, 8, 13  
 Φράντζα, η (France= η Γαλλία) A 1  
 Χατζη-Γκιώνη Γεώργης B Επι  
 Χριστός B Προ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ





II ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΟΝΑΥΤΙΚΩΝ ΟΡΩΝ,  
ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

- αβαρία, η B 57  
 αγορά, η Γ 10, 19  
 αγοράζω B 35, 37, 49 # Γ 6· βλ. και  
 καράβι  
 αγωγή, η B 20  
 άδεια, η B 28, 31, 35 # Γ 3, 6, 7, 14,  
 23· βλ. και έγγραφον  
 αδικώ, -ούμαι B 17, 24 # Γ 19  
 αιτία, η B 29, 38, 53, 54 (δι' -) # Γ 25,  
 28  
 ακίνητα, τα B 35 # Γ 3, 6 βλ. και κα-  
 λά  
 ακρόασις, η B 18  
 αλισβερίσι, το (τουρκ. alis+veris=λαμβά-  
 νειν+δίδειν=η δοσοληψία) A 9, 10, 11,  
 12  
 αμάρτημα, το B 5  
 αμνηστεία, η B 12  
 ανάκρισις, η B 24  
 ανθίστασις, η B 7  
 απείθεια, η B 15 (τα επίχειρα της - )  
 απέρχομαι εις την ημερονίαν B 18  
 αποφασίζω, -ομαι A προ, 21 # B Προ,  
 15 # Γ 5  
 απόφασις, η B Προ, 12, 13, 14, 16, 24  
 αδιάσειστος (B Προ, 13, 15), αμετά-  
 τρεπτος (B 13, 15), ανακαλώ (B 14),  
 αναστρέφω (B 24), ανέκκλητος (B  
 14), διασειώ (B 14), εκδεδομένη (B  
 14), έκκλητος (B 14), εκτελώ (B 16),  
 ενεργητική (B 13), εξερχομένη (B 24),  
 θεωρώ (B 11 # Γ 12),  
 αργός (απέχει από εργασία, τεμπέλης)  
 B 22  
 αρριβάρω (arrivare= φτάνω - φτάνω στο  
 λιμάνι) A 5  
 αρμαμέντα, τα (armamento= πολεμικό  
 πλοίο, εξοπλισμένο πλοίο) B 54  
 αρμονία, η καλή αρμονία B Προ, 52 #  
 Γ 18  
 αρχηγός, ο B 7, 8  
 ασθένεια, η A 7  
 ασθενής B 62  
 άσπρα, τα (λατ. asper= τραχύς= ασημέ-  
 νιο νόμισμα· και τουρκ. akce= ακτσές  
 η άσπρο) A 4 # B 37, 39, 63 # Γ 2,  
 4, 9, 27  
 ατακτών, ο B 21  
 αταξία, αταξίαι, η, αι A προ # B 21,  
 65 # Γ 29  
 αφίνω (=επιτρέπω) B 28 # Γ 23  
 αχρηζώ (=αξιζώ) B 43 # Γ 9  
 βαρδιάνος, ο (guardiano di sanità= βαρ-  
 διάνος της υγείας=φύλακας) B 27,  
 28, 31 # Γ 22, 23, 24  
 βάρκα, η B 28, 29 # Γ 23, 25  
 βάρος, το εις βάρος B 35 # Γ 3, 6, 9  
 βιάζομαι (=αναγκάζομαι) Γ 20  
 βιάτζον, το (viaggio=ταξίδι) A 1  
 βίζιτα, βίζιτα γενεράλε, η (visita generale=  
 γενική επιθεώρηση) B 27 # Γ 22, 24  
 βλασίδι, το A 4, 8, 9, 10 # B 44, 55, 56  
 # Γ 15  
 βουλευτήριον, το κοινόν βουλευτήριον B  
 9, 13  
 βουλή, η αι βουλή των κριτών B 6, 8,  
 24, 41, 44, 51, 54, 65· βλ. και κριταί  
 δι' κοινή βουλή B Προ  
 γεμιντζής, ο (τουρκ. gemici=ναύτης) Γ 11  
 γνώμη, η Γ 29 (ορθή -)  
 γράμμα, το A Προ # B 18, 34 # Γ 1, 9  
 (τα αναγκαία τακτικά)· βλ. και συμ-  
 φωνητικόν, συστατικόν  
 γρόσι, το (βενετ. grosso, τουρκ. gurus=  
 ασημένιο νόμισμα) A 11, 12· βλ. και  
 παράς  
 δάνειο, το B 63  
 δανεικά, τα Γ 27  
 δάτζιον, το B 33 §4Τιτλ.4 # Γ 30 §5  
 Τιτλ. 5· βλ και κοινόν δάτζιον  
 δέστινον, το (destino=τόπος προορισμού)  
 B 54  
 δέχομαι B 7, 18, 28, 63 # Γ 23  
 δημεύω B 54  
 διακρίνομαι (=τακτοποιούμαι, αποφασί-  
 ζομαι) B 40, 44 # Γ 15, 30 §§2,4  
 διάκρισις, η A 10 # B 7, 12, 41, 54

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ





- διαλύω, -ομαι B 12, 13, 38· βλ. και διαφορά, συντροφία, φιλονεικία
- διάταξις, η B 30
- διαφερόμενοι, οι B 13, 15, 24
- διαφορά, η B 13, 24 (επεξεργάζομαι, ορθή)
- διάφορον, το, τα (κέρδος, τόκος) A 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 12 # B 33 §§1.2.3, 39, 41, 42, 43, 45, 56 # Γ 5, 7, 8, 12, 13, 30 Τιτλ, §§ 1.2.3.4
- δικαιολόγημα, το A 7 # B 62 # Γ 26
- δίκαιον, το B 60
- δίκαιος νόμος, ο B Προ
- δικαστήριον εκκλησιαστικόν, το B 24
- διοικητής, ο B 10
- διοίκησις, η A Προ # B 7, 17
- διοικώ B 9 (οι διοικούντες), 35
- διορίζω, -ομαι A προ, 12 # B 7, 9, 10, 16, 27, 29, 32, 33 §4 # Γ 22, 25, 30 §5
- διρετόρος (direttore=διευθυντής, διευθυνων) B 34 # Γ 1· βλ. και παρατίθε-  
βελος
- δισπαρκάρομαι (disbarcare=ξεφορτώνω) B 60 # Γ 24
- έγ(γ)ραφος B 35, 37, 43 (τα έγγραφα), 49 # Γ 6, 7, 14· βλ. και άδεια, θέλησις, λογαριασμός
- εγκληματικός B 12, 15
- εγκρίνω B 46
- είδος, είδη, το, τα B 26, 27, 37, 57 # Γ 21, 22, 24
- εκατόν, τοις εκατόν B 33 §§1.2.3.4 # Γ 30 §§1.3.5
- εκκαθάρισις, η B 40, 56
- εκκλησία, να αναγνώνονται επ' εκκλησίας (=σε συνέλευση) B 2
- εκλογή, η B 1, 9
- εκλέγω, -ομαι B 10
- εκπληρώνω Γ Προ (τους νόμους), 20 (την ζημίαν), 22 (την κουραντίνα)
- εκτελώ B 4 (υπόθεσιν), 6 (παραγγελίαν), 10 (προσταγήν, υποθέσεις του κοινού), 16 (απόφασιν)
- ελευθερία, η B 19
- ελεύθερος B 13, 46, 47 # Γ 16, 17, 24
- ελευθέρως B 13, 16, 21, 37, 38, 49, 60
- ελευθερωμένος B 44
- εμβαρκάρω (imbarcare= φορτώνω, επιβιβάζω) A 21
- ενάντιος, αναφαίνομαι ενάντιος Γ 29 # B 65
- εναντιούμενος B 15
- ένδειξις, η εις ένδειξιν A Επι
- ένεχομαι B 57, 58
- ένοπλος B 7
- εξέτασις, η (=ανάκριση) B 21
- έξοδον, το, τα A 4 # B 20, 58 (τα έξοδα, η έξοδος) # Γ 20
- εξόριστος B 22
- εξουσία, η B 14 (η υπέρτατος), 43 (υπό την εξουσίαν)
- επιθεωρούμαι Γ 24
- επιστασία, η B 25
- επιστάτης, ο A προ # Γ 21
- επιστατούντες, οι B 19
- επιστρέφω A 1, 5 # B 33 §2 Τιτλ (μεταστήτά επιστρεφόμενα) # Γ 27, 28
- επιστροφή, η A 2
- επιτηρητής, ο A προ
- επιτροπάζομαι B 58
- επίχειρα, τα επίχειρα της απειθείας B 15
- επιταξία, η A προ # B Προ, 7, 22
- ζημία, η A 8, 9 # B 36, 37, 46, 47, 55, 57, 59 # Γ 2, 3, 6, 9, 16, 17, 20
- πληρουμένη η ζημία B 47 # Γ 17
- ζημιώνομαι B 43, 59 (ζημιωθέν) # Γ 2
- ζωή, θυσιάσαι και την ιδίαν μας ζωήν B Προ
- ζωοτροφία, η B 20, 58,
- ηγεμονία, η υπέρτατος ηγεμονία B 15, 18
- ησυχία, η B 7, 12, 24
- θάλασσα, η B 17
- θαλασσοεμπορικόν σύστημα B Προ
- θαλάσσιον σύστημα B Προ
- θέλησις, διά θελήσεως εγγράφου B 49
- θεσπίζω, -ομαι A Προ # B Προ
- θροφαί, αι Γ 24
- ιμβαρκάρω (imbarcare=επιβιβάζω, μπαρκάρω) B 54 # Γ 20





ισχύς, η Α Προ, Επι

καγκελλαρία, καντζελλαρία, η (cancel-  
leria= η διοίκηση, η γραμματεία) Β 30,  
31 # Γ 24

καθαιρώ Β 2, 19

καθοπλίζω Β 7

καθυποβολή, η Β 7

καινοτομία, η Β 7

καιρικός Β Προ (καιρικάί περιστάσεις,  
καιρικόν σύστημα)

καιρός, ο Α Επι # Β 6 (εν καιρώ), 36  
(εις καιρόν),

κατά καιρόν βλ. κριταί, βουλή, επιστά-  
ται

κακοποιός, ο Β 17, 18

καλά, τα καλά (= η περιουσία) Β 35 #  
Γ 3, 6 βλ. και κινητά, ακίνητα, παρό-  
ντα, μέλλοντα

κάμβια, κάμπια, τα (cambio maritimo=  
ναυτικό δάνειο) Α 1 # Β 33 §1, 39,  
40, 48 # Γ 30 Τίτλ

καμπιαδόρος, ο (cambiatore=ο δανει-  
στής) Α Προ, 5, 21 # Β 36

καμβιστής (=καμπιαδόρος, ο δανειστής)  
Β 36, 38, 43

καπετάνιος, ο Α Προ, 4, 6, 9, 10, Επι #  
Β 25-31, 34-38, 40, 42-48, 50-54, 58,  
60, 62-65 # Γ 1, 3-21, 21 Τίτλ, 22-25,  
27, 28, 29, 30 §§ 2, 4

καπιτάλια, τα (capitale=το κεφάλαιο) Α  
4, 10, 11, 21 # Β 36, 39, 40, 43, 48, 49  
(κομιζόμενα), 57, 63, 64 # Γ 4, 5, 12,  
15

καπιταλιστής, ο (capitalista= ο κεφαλαι-  
ούχος) Β 57

καπουδάν πασάς, ο (τουρκ. kaptan-pa-  
şa= ο Τούρκος αρχιναύαρχος) Α προ

καράβι, το Α προ, 1-12, 21 # Β 25-29,  
31, 33 §§1, 2, 4, 34-50, 53-60, 62, 64, 65  
# Γ 1-25, 27, 29, 30 §§ 1, 2

αγοράζω (Β 35, 37 # Γ 6), αλλαγή (Β  
42), αλλάζω (Β 35 # Γ 6, 14), ανα-  
σκευάζω (Β 34, 48 # Γ 3, 4, 14), ανα-  
σκευή (Β 53), αποσκευή (Β 37, 57,  
58), αποφορτώνω (Β 42, 50 # Γ 11),  
διόρθωσις (Γ 2), δρομοποιούμενον (Β  
37), δρόμος - (Γ 2, 13), εμμένω, μέ-

νω από - (Α 7 # Β 61, 62, 64 # Γ 26,  
28), κατασκευάζω (Β 35, 48 # Γ 14),  
κατασκευή (Β 53), τα κατάκρυφα -  
(Β 27 # Γ 22), κίνημα - (Γ 1 # Β  
34), τα μέρη - (Β 27 # Γ 22), ξεφόρ-  
τωτον (Β 58), ξεφυλλιάζω (Β 35 # Γ  
3, 4), πατριωτικόν (Β 42, 45, 64 # Γ  
20, 28), συντροφικόν (Β 38), το σώμα  
- (Β 37)

καραβοκυραίοι, οι Γ 21

καργαδόρος, (ενετ. cargadòr=λιμάνι φόρ-  
τωσης) Α 5, 7, 12

καρικατόρος, ο (caricatore=φορτωτής) Β  
39, 47, 62, 64 # Γ 13, 17, 26, 28

κάρικον, το (carico=φορτίο) Α 1, 2, 10,  
11, 12 # Β 34, 40, 43, 46, 47, 54, 56,  
57, 58, 60 # Γ 1, 5, 12, 16, 17

καταγράφω Β 13

καταθέτω Β 27

κατάκρισις, η Β 21

κατακρίπτω Β 27

κατάλογος, γενικός κατάλογος (των προ-  
κρίτων) Β 8, 9, 17

καταπίσις, η Β 17

καταργουμά Β 14

κατάρι, το Γ 2

κατατρέπω Β 14, 17 (μέχρι θανάτου)

καταφρονώ Β 14, 18

κέρδος, το Β 33 §4, 44, 46, 47 (ελπίζω  
κέρδος) # Γ 15, 16, 17

κεφάλαιον, το (=το άρθρο νόμου) Α  
Προ, 1, 3, 12 # Β 39, 40

κίνημα, το Γ 1 # Β 34

κινητά, τα Β 35 # Γ 3, 6 βλ. και τα  
καλά

κινώ, -ούμαι Β 6, 7, 20 (κινώ αγωγήν)

κλήρος, ο (οι κληρικοί) Β 24

κοιλόν, το (μέτρο βάρους, ίσο με 24 οκά-  
δες) Γ 11

κοινός Β Προ, 4, 8, 11, 13, 65 # Γ 29  
βλ. και κοινόν βουλευτήριον, κοινή  
καγκελλαρία

το κοινόν (=η κοινότητα) Β 6, 9, 17, 18,  
19, 23, 30

κοινότης, η Α Επι

κοντάρω (contare=μετρώ, αριθμώ, λογα-  
ριάζομαι) Α 5 # Β 50

κοπιάζω, κεκοπιακότες Β 62

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ





- κοστίζω (costare= τιμώμαι, κοστίζω) Γ 11
- κουμπάνιες, οι (compagnia= η προμήθεια ειδών διατροφής) Α 4
- κουραντίνα, η (quarantina= απομόνωση για υγειονομική κάθαρση) Β 25, 28, 29, 31 # Γ 21 Τιτλ. 22, 23, 24, 25
- κορσάριχος (corsaro= πειρατικός) Β 54
- κορσάρος, ο (corsaro= πειρατής) Β 57
- κούρσευμα, το (corso= η πειρατεία) Α 8 # Β 55, 57
- κουστωδία, η (λατιν. custodia= φρουρά αστυνομική, στρατιωτική) Β 10, 21
- κρεδιτάρω, κρεντιδάρω (credere πιστεύω, πιστώνω) Β 44 # Γ 15
- κρίνω Α Προ # Β Προ, 5, 6, 8, 9, 13, 24
- κριτήριο, το Α επι # Β 24
- κριτής, -ταί, -τές, ο, οι Β 3, 7, 13, 16, 17, 21
- οι κατά καιρόν κριταί Β 2, 7, 8 (- πληρεξούσιοι), 9 (- πληρεξούσιοι), 11, 17 # Γ 12 (- προεστώτες), 15, 30 # Γ 26
- οι κατά καιρόν εφεδρεύοντες κριταί Β 1 (- διρινηταί), 4 (- ενιαύσιοι)
- οι κριταί του χρόνου Β 8 (αί τότε), 13
- οι τότε κριταί του κοινού Β 7
- οι διοικούντες του χρόνου κριταί Β 9
- η βουλή των κριτών Β 10, 14, 15, 19, 24 # Γ 25, 29,
- η βουλή των κατά καιρόν κριτών Β 5, 6, 8, 14, 24, 38 (- πληρεξουσίων), 40, 56, 59
- η κατά καιρόν βουλή των κριτών Β 22
- η συνέλευσις των κριτών της πατρίδος Γ 19
- κύρος, το Α Προ, Επι
- λαζαρέτον, το (lazzaretto= το λοιμοκαθαρητήριο) Γ 22
- λιμήν, ο Β 27, 30, 31 # Γ 22
- λιποτακτώ Β 61, 64 65
- λογαριάζομαι Α 4
- λογαριασμός, ο Β 40, 50 # Γ 30 §§2.4, 50
- διά – (Β 41, 44 # Γ 15), ενυπόγραφος, υπογεγραμμένος - (Β 37, 51 # Γ 1, 19), παστρικός (Γ 2, 10, 11), τακτικός Β 51
- μαξούλια, τα (τουρκ. mahsul= σοδειά, συγκομιδή, παραγωγή, προϊόν) Β 53
- μαρινάροι, οι (marinaro=ναυτικός) Γ 24
- μελάχης, ο (τουρκ. melâh=ναύτης στα πολεμικά πλοία) Β 9
- μέλλοντα, τα Γ 3 βλ. και καλά
- μερδικόν, μερτικόν, το Α 9, 10 # Β 33 §§ 1.2R.2, 56, 61, 62 # Γ 30 §§1.2.3.4
- μερίδιον, το Α 6
- μέση, η μεγάλη μέση Β 46, 47 # Γ 16, 17
- μετρητά, τα Β 32 §3R # Γ 9
- μετρώ Β 43, 54
- μισ(σ)εύω (λατιν. missum= ξενιτεύομαι, στέγω για τα ξένα) Α 5, 6 # Β 62
- μπάσας, ο Β 44, 54, 60, 62 # Γ 15
- μπασάσια, η Α 4
- μπασάσι, η (βεν. mopeca=νόμιμα, χρήματα) Β 46, 47 # Γ 16 (ευλογοφανής), 17
- μπασκοτζάμπασης, ο (τουρκ. bas+koca-basi=κεφαλή+προεστώς= αρχιπροεστώς) Β 1-8, 10, 11, 16, 21
- μπάς ρειζης (τουρκ. bas+reis= αρχικαπετάνιος) Β 9, 18
- μπουμπασίρης (τουρκ. mubassir= αξιωματούχος ειδικός απεσταλμένος) Β 20
- ναυάγιο, το Β 58
- ναυαγώ Β 58
- ναύτης, ο Β 27 # Γ 22
- ναυλοποίησης, η Β 53
- ναύλος, ο Α 11 # Β 43, 44, 45, 54 # Γ 8, 9, 15
- ναυλώνω, -νομαι Β 43, 44, 45, 54, 58, 60 # Γ 8, 15
- νέμομαι Β Προ
- νησίον, το Α προ # Γ 22
- νήσος, η Β 27, 30, 31
- νιζάμι, το (τουρκ. nizam= νόμος, τάξις) Β Προ, 18, 22
- νόμος, ο Β Προ (αδιάσειστος, δίκαιος,





θαλασσοεμπορικός, θεσπίζεται, πολιτικός, σημειωθείς, στερεώ, στερέωσις, τοπικός)

ξεκαθάρισις, η Α 10

ξένος Β 22, 23, 26 # Γ 21

ξετιμώ Γ 9

οικειοποιούμαι Β 19 # Γ 19

οικονομία, η Β 45

οικονομώ την σερμαγιά Γ 8

ολέθριος Β 7

ομολογία, αφευδής ομολογία, η Β 26 # Γ 21

ορδινία, η (ordine= διαταγή, εντολή, παραγγελία) Β 53

οφείλω Γ 19

όφελος, προς κοινόν όφελος Β 65 # Γ 29

πάγα μηνιαία, η (raga= μισθός) Β 62

παιδεία, η (= τιμωρία) Β 14 (παντοτινή), 16, 25 και 32 (αυστηρά)

παιδεύομαι (= τιμωρούμαι) Β 18, 26,

65 # Γ 29 (αυστηρός)

παραβάσις, η Β 9

παραβάτης, ο Β 32 # Γ 20

παραγγελία, η Β 6, 30 # Γ 21 Τιτλ.

παραγγέλλομαι Γ 25

παράς, ο (para= τούρκ. ασημένιο νόμισμα) Α 1, 11, 12

παρατήρησις, η Β 25

παρρησία [=παρουσία] Β 27, 50 # Γ 11, 22

παρόντα, τα Γ 3 βλ. και καλά

παρτζινέβελος, ο (βεν. parcenevole= συμπλοιοχτήτης) Α προ # Β 34, 35, 36, 37, 38, 49, 53, 56, 58, 59 # Γ 1, 3, 6, 7, 14, 16 βλ. και διρετόρος (parcenevole direttore=ο διευθύνων τη συμπλοιοχτησία)

πατρίδα, πατρίς, η Β Προ, 1, 2, 9, 11, 18, 20, 22, 23, 58, 65 # Γ 13, 15, 22, 29

πατριωτισμός Β Προ

περίστασις, η Β Προ, 6, 7, 37

πιάνω, -ομαι (=εισπράττω, φτάνω σε λιμάνι) Α 10, 21 # Β 40, 42, 54, 56 # Γ 12

πιάτσα, η (piazza= αγορά, λιμάνι αγοράς) Α Προ # Β 46, 47, 62, 64 # Γ 2, 16, 17, 26, 28

πιστοποίησις, η Α επι

πιστός Β 45 # Γ 4 βλ. και άνθρωπος πλεούμενον, το Β 23

πλέω Β 42

πληρεξούσιος Β 13 βλ. και κριτής

πληρώνω Β 20, 33 §§1.4, 35, 36, 37, 59 # Γ 3, 6, 30 § 1

πλοιάριον, το Β 26

πλοίον, το Β 27 # Γ 21, 22

ποιότης, η καλής ποιότητος Β 43 # Γ 9

πόλεμος, ο Α Προ

πολιτεία, η Β 7, 10, 21, 31

πολιτικοί νόμοι, οι Β Προ, 12, 15, 24

πόστον, το (posto= καίρια θέση, θέση αξίωμα) Β 9

πράγμα, το Β 43, 50, 57, 59 # Γ 9, 11

βλ. και απόγω, βάζω εις χείρας μου, διζιτάρω, γνωρίζω, ξετιμώ

πραγματίζω, οι Β 41, 54 # Γ 19

πραγματικός, ο Β 43, 44 # Γ 9, 15

πρατήριον, το (pratica= ελευθεροακίνωγιά) Β 28 # Γ 23, 24

πρέσα, η (βεν. presa= λεία) Β 54

προσβία, η Β 6

προβιάς, Β 9, 19

προγοναίως Β Προ

πρόκριτος, ο Β 1, 7, 8, 9, 13, 17

προσκαλώ Β 7, 51 # Γ 11

προσκλαίγομαι Β 51 # Γ 19

προσταγή, η υψηλή προσταγή Β 2, 3, 4 βλ. και εκτελώ -

προσφέρομαι Β 8, 34, 52 # Γ 5

προύχοντες, οι Β Προ

πρόφασις, η Β 29 # Β 61 # Γ 25

πώλησις, η Α 10 # Β 43, 59 # Γ 10, 19, 30 §§ 2.4

πωλώ Α 1, 2, 4, 7, 10, 11, 12 # Β 23, 33§ 2, 40., 41, 43-47, 50, 56, 60, 64 # Γ 5, 11, 12, 15, 16, 17, 28, 30 § 2.3.4

ρακομαντάριος, ρεκουμανδάριος, ο (raccomantatore= ανταποκριτής, συστημένος για την παραλαβή του εμπορεύματος) Α 10 # Β 51, 56 # Γ 2, 19

ρεγολαρίζομαι (regolare=κανονίζω, ρυθμί-

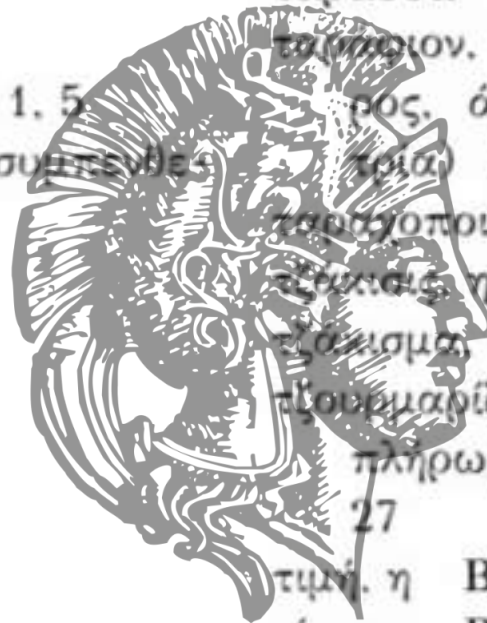
ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ





- ζω,διευθετώ) Γ 9  
ρίπτομαι Β 57 (από φουρτούνα ριφθούν  
εις την θάλασσα)  
ρισπονσάμπιλες (responsabile=υπεύθυνος)  
Β 36  
ρουσφέτι, το (τουρκ. ruşvet= δωροδοκία,  
χρηματισμός, χαριστική παροχή) Α  
6, 9
- σεντούκι, το (τουρκ. sandik= κιβωτιο) Β  
27 # Γ 22  
σερμαγιά, η, σερμαγιές, ο Α προ, 4, 5, 8,  
9, 10, 12, # Β 42, 44, 45, 53, 55, 56,  
57, 58 # Γ 4, 7, 8, 9, 13  
σιδηροδέσμιος Β 15  
σιτάρι, το Γ 11, 24  
σκάλα, η (scala= Α 2, 4, 10 # Β 33 §2,  
39, 50, 56 # Γ 24 ( - της καντζελλα-  
ρίας)  
σκανδαλοποιός, ο Β 22  
συγκαθίζω, συγκαθεζόμενος Β 1, 5  
συγγένεια, η Β 13 (αδελφική, συμπενθε-  
ρική, υική)  
συγκαλώ Β 8, 9  
σύγχυσις, η Γ 29 # Β 65  
συγχωρώ Β 29 # Γ 24  
συμμέτοχος Β 34, 36  
συμφέρον εις καράβι, το Β 59  
συμφωνία, η Α 6, 9  
σύμφωνος Β 8  
συμφωνώ, συμφωνηθείς Α 1, 6  
συμφωνητικόν γράμμα, το Β 34 # Γ 1·  
βλ και γράμμα  
συμφηφισθείς Β 1, 7  
συνεκκλησιάζομαι Β 9, 13  
συνέλευσις γενική, η Β 8· βλ. και βουλή,  
κριταί  
συντροφεύω, συντροφευόμενος Β 45 #  
Γ 4, 24  
συντροφία, η Β 38, 44, 65 # Γ 11, 15, 29  
συντροφοναύτης, ο Β 27, 30, 33 §1, 50,  
51, 52, 54, 58, 60, 61, 62 Τιτλ, 62, 63  
# Γ 18, 19, 20, 26, 26 Τιτλ, 27  
σύντροφος, σύνδροφος, ο Α 4, 6, 7, 9,  
10 # Β 55 # Γ 11, 30 § 1  
συνήθεια, η Α 4 (κατά την συνήθειαν) #  
Β 63 και # Γ 27 (συνήθεια της πιά-  
τζας μας)
- συνωμοσία, η Β 7  
συνωμότης, ο Β 7  
συστατικόν γράμμα, το Β 18· βλ. και  
γράμμα  
σύστημα, το Β Προ (θαλασσοεμπορικόν,  
θαλάσσιον), 8 (καιρικόν της βουλής),  
18 (τοπικόν)  
σφάλλοντες, οι Β 25  
σφραγίδα, η συνηθισμένη σφραγίδα Α  
Επι  
σφραγίζομαι Α Επι # Β 18  
σώζομαι Α 9 # Β Προ, 23, 52, 58,
- τάλλαρα, τα (tallero= ασημένιο νόμισμα)  
Β 33 §§1.2 # Γ 30 §1  
ταξιδεύω Α 1, 7  
ταξίδι, το Α 2, 7, 11, 12 # Β 44, 45, 60,  
61  
ταράσσω Β Προ  
ταράσιον, το (τουρκ. taraf= πλευρά, μέ-  
ρος, άποψη, διάδικος, μερίδα =φα-  
τρία) Β 8  
ταραχοποιός, ο Β 7  
τέλειος, η Α 8  
τέλεισμα, το Β 55, 58  
τιζομαρίζομαι (acciumare= καταρτίζω  
πλήρωμα, ναυτολογούμαι) Β 63 # Γ  
27  
τιμή, η Β 43  
τίμιος Β 43, 45 # Γ 4, 5, 8, 9, 13· βλ.  
και καπετάνιος, πραγματευτής  
τιμούμαι (=εκτιμούμαι) Β 43  
τοκάρω εις την πατρίδα (toccare=αγγίζω,  
προσεγγίζω) Γ 13  
τοπικός (ντόπιος, από την Ύδρα) Β  
Προ, 23, 26 # Γ 21  
τόπος, ο Α 1, 6, 7, επι # Β 26, 35, 43  
# Γ 3, 4, 11, 20, 21  
τριχός, έως τριχός Β 26  
τρόπος, ο Α 6 # Β 16, 17, 18, 33 §1 #  
Γ 30 §1
- υγεία, η Β 25, 27, 32 # Γ 21, 22· βλ.  
και βαρδιάνος, επιστάτης  
υγιής Β 62  
υικός Β 13  
υπερασπίζομαι Β 17  
υπεύθυνος Β 9





υπογεγραμμένος Β Προ. 1, 24 # Γ 2  
 υπογράφω Β 12  
 υπόθεσις, η Β 1.4, 5, 11, 15, 16, 41, 56  
 # Γ 12, 15 βλ. και διακρίνομαι, θεω-  
 ρούμαι  
 υπόκειμαι, υποκείμενος Β Προ. 36, 58 #  
 Γ 20, 22  
 υπόσχεσις, η Β 7  
 υποτάσσομαι Β 30  
 υποχρεώνω Β 59  
 φατρία, η (=φράτρα=αδελφότητα, ομάδα  
 για την εξυπηρέτηση ιδιοτελών σκο-  
 πών) Β 7, 8  
 φέρ(ν)ω Α 6, 10 # Β 26, 40, 56  
 φθείρω Β Προ  
 φθορεύς, ο Β 18  
 φιλανθρωπία, η Β 52 # Γ 18 (προσφέ-  
 ρομαι με -)  
 φιλονεικία, η Β 12  
 φόντα, φόνδα, φόνδε, τα (fondo=πληρωμή  
 με μετρητά) Α 1, 8 # Β 43, 47, 54,  
 55, 56 # Γ 17  
 φροσίο, το Α 11 # Β 20, 58 # Γ 30 §4  
 φροσίου, -αμα Α 2, 3, 7, 12 # Β 33  
 §§1.2, 44, 58 # Γ 11, 15, 30 §§1.3  
 φουρτούνα, η (βεν. fortuna=τριχυμία, θα-  
 λασσοταραχή) Β 57 # Γ 2  
 φυγάς, ο Γ 20  
 φυλακή, η Β 15, 21

φυλακαί της νυκτός Β 29 # Γ 25  
 φυλάττω Α 8 # Β Προ (τους νόμους),  
 8, 29 # Γ 25 0  
 χαλάκια, τα (τουρκ. halat= σκοινί, κάβος,  
 καραβόσκοινο= αποσκευή πλοίου) Β  
 58  
 χείρ, η Γ 9 (εις χείρας του)  
 χρεία, η Α Προ. 1  
 χρέος, το α) είμαι εις χρέος(=είμαι υπο-  
 χρεωμένος, έχω υποχρέωση) Α 1, 2,  
 3, 4, 7, 10, 11, 12 # Β 6-9, 14, 17, 18,  
 20, 22-24, 26-30, 34-37, 40, 42, 43, 45,  
 48, 50, 52, 56, 58, 60, 62, 63, 64 # Γ  
 1, 4, 9, 10-13, 15, 17, 18, 21, 22, 24,  
 27, 28, 30 §§1.2  
 β) χρέος(=η υποχρέωση, το χρέος) Β  
 5, 9, 19, 37  
 χρεώστης, ο Β 64  
 χροσάνια Γ 28  
 χρονοτροβώ Β 44 # Γ 15  
 χροσίσ, η Α 8, 10 # Β 55, 56 (μικρά), 57  
 ψαροφροσία, η Β 13  
 ψηφισμένοι, ψηφιστρούμενος Β 13  
 ψηφισμένοι Β 7, 17  
 σήφος, η Β 9, 12  
 φάντζο Β 41  
 ψώνισις, η Α 5

### III EYPETHPIO ITALIKΩN OPΩN

abbordo Γ 21, 25  
 abitante Γ Προ  
 abusare Γ 16  
 acostare Γ 25  
 affare Γ 15  
 albero Γ 2  
 antenato Προ  
 apposizione Γ Υπο 216  
 armonia Γ 18  
 articolo Γ 3, 8, 20  
 assenso in scritto Γ 7  
 autorità Γ Υπο 214  
 barca Γ 23, 25  
 bastimento Γ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 13,

14, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29  
 beni presenti e futuri Γ Υπο 13, 6  
 bisolvere Γ 4  
 bordo Γ 23  
 cambio Γ 5, 7, 8, 12, 13  
 dare in cambio Γ 6, 14  
 cancelleria publica Γ 24  
 cancelliere volgare Γ Επι  
 capitale Γ 4, 5, 7, 8, 12, 15, 17  
 capo dei tribunali Γ Επι  
 capitano Γ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11,  
 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21  
 Τιτλ, 21, 22, 23, 25, 28, 29, Επι  
 caricare Γ 15





- caricatore Γ 26, 28  
 carico Γ 5, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 19, 28  
 castigato Γ 29  
 causa Γ 17  
 cauzione Γ 9  
 città Γ Προ, 1, 3, 21 Τιτλ. Επι  
 cittadino Γ 21  
 colleghi Γ Υπο 214  
 comandare Γ 8, 14, 20  
 comessario della publica salute Γ 21  
 commercio Γ Προ  
 commissione Γ 21 Τιτλ  
 comunità Γ 24, Επιλ., Υπο 216  
 comportare Γ 11, 18  
 comprare Γ 6  
 comprita Γ Υπο 42  
 condotta Γ 19, 26 Τιτλ  
 conizione Γ 9  
 conservazione Γ 21 Τιτλ  
 consesso in scritto Γ 6  
 Consiglio  
   dei giudici della Patria Γ 19  
   dei giudici Primati della Patria Γ 45  
   delli giudici Primati Γ 25  
   Primati giudici Γ 12  
 contenuto Γ Επι  
 conto Γ 10, Υπο 42, 11, 12, 19  
 cristianità Γ 28  
  
 dano (= danno) Γ Υπο 13  
 debbittore (= debitore) Γ 28  
 debito Γ 28  
 deponere Γ 11, 21, 22  
 dicarico Γ 10, 19  
 diffendere Γ Επι  
 direttore Γ 1  
 diritto Γ Επι  
 sbarcare Γ 24, 26, 27, 28  
 sbarcato Γ 20  
 distacare Γ 25  
  
 equipaggio (= equipaggio) Γ 11, 15, 18, 19, 29  
 equità (equità) Γ 18  
 esato Γ 21  
 esborsare Γ 9, 20  
 eseguire Γ 17  
 esitare Γ 11, 12, 16, 17  
  
 esprimere in scritto Γ 14  
  
 fabricare Γ 5  
 firmato Γ Υπο 201  
 fonde Γ 13  
 forestiero Γ 21  
 forma Γ 9  
  
 genere Γ 11, 21, 22, 24  
 governatore Γ Επι, Υπο 216  
 grano Γ 11, 24  
 guardiano Γ 24  
 guardia di notte Γ 25  
 guardia pubblica della (di) sanità Γ 22, 23  
   pubblica di pratica Γ 24  
  
 imbarcare Γ 20, 27  
 imbarco Γ 28  
 imporre Γ 25  
 prestito Γ 2  
 incontrare Γ 13  
 interessante (= interessato) Γ 1  
 intraprendere Γ 8  
 ipoteca Γ 9  
 isola Γ Προ, 21 Τιτλ  
 istanza giusta Γ Επι  
  
 lazaretto Γ 22  
 legge Γ Προ  
 legno Γ 20, 21  
 libretto Γ Επι  
 lucro Γ 15  
 luogo Γ 11  
  
 magistrato Γ Επι  
 maniera Γ 9  
 manovra Γ 2  
 marinaio Γ 4, 11, 20, 22, 26 Τιτλ, 26, 27, 28, 29, Επι  
 marittimo (= marittimo) Γ Προ  
 merce Γ 9, 22  
 misura Γ 11  
 moneta (= moneta) Γ 2, 9, 16, 17, 27, 28  
 monte Γ 16, 17  
  
 nazione Γ Επι  
 negoziante Γ 9  
 noleggiare (= noleggiare) Γ 8, 9





nolleggio (= noleggio) Γ 8, 9

obbligatto Γ 1, 21, 22

ordinare Γ 22, 25

ordine Γ 14, 23

osservare Γ 23

padroni Γ 21

parcinevelo Γ 3, 14,

patria Γ 1, 13, 22, 29

perdita Γ 16, 17

permesso Γ 23

permettere Γ 8, 23

piazza Γ 2, 16, 17, 27

ponere Γ Υπο 216

porto Γ 22

porzione Γ 13

possesso Γ 9

prattica (= pratica) Γ 23

precauzione Γ 8

pregare Γ Επιλ.

presidente del tribunale Γ Υπο 214

principale Γ 1, 3, 6, 7, 14, 16

profetto (= profitto) Γ 16, 17

protegere (= proteggere) Γ Υπο 215

qualità Γ 9

quarantena Γ 21 Τιτλ. 22, 23, 24, 25

racomdatario (= raccomandatorio) Γ 2, 15, 19

regola Γ 19

responsabile (= responsabile) Γ 6, 20

riconoscere Γ 1

riffare Γ 3, 4, 14

rilasciato Γ Υπο 201

rimettere Γ 12, 15, 19

risarcimento Γ 17

risponsabile Γ 9

rissorsa (= risorsa) Γ Προ

scala Γ 24

scritto sociale Γ 1

secretario della comunità Γ Υπο 224-225

sigillo publico Γ Υπο 216

sindaco Γ Υπο 216

sogetto publico Γ Υπο 216

soministrare (= somministrare) Γ 9

sorte Γ 17

spedire Γ 4, 5, 8, 13

spese Γ 20

spezare Γ 17

stile vecchio Γ Επι

stimare Γ 9, 17

subire Γ Υπο 13

sufficiente Γ Υπο 9, 13

tenere Γ 8, 10

locare Γ 13

trattenere Γ 15

valore Γ 9

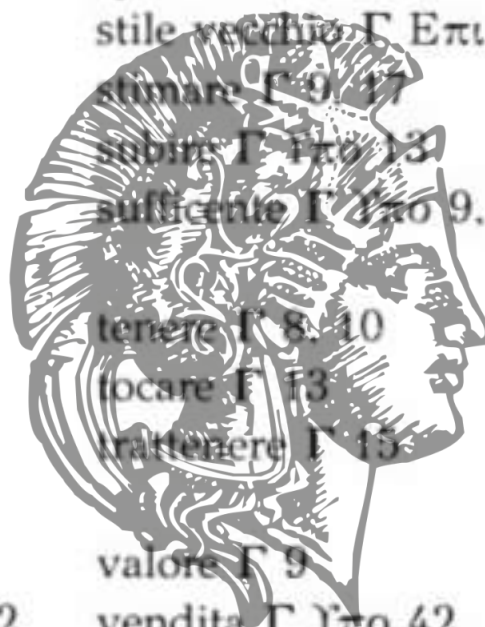
vendita Γ Υπο 42

viaggio Γ 15, 16, 26

violare Γ Προ, 20

volere Γ 14

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

